

การมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงาน
กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

นางสาวมลารวรรณ สังข์ตระกูล

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2562

**The Participation of the People and Members in the Operation of
Nonthaburi Municipality Community Welfare Fund**

Miss Malawan Sangtrakoon

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Public Administration
School of Management Science
Sukhothai Thammathirat Open University

2019

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงาน
กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี
ชื่อและนามสกุล นางสาวมาลาวรรณ สังข์ตระกูล
แขนงวิชา บริหารรัฐกิจ
สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ เมธาสุทธีรัตน์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

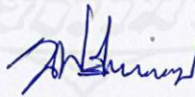
ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ เมธาสุทธีรัตน์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงาน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

ผู้ศึกษา นางสาวมาลาวรรณ สังข์ตระกูล รหัสนักศึกษา 2613003520

ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ)

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ ปีการศึกษา 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ต่อความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชน และ 2) เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 15 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารและหัวหน้าส่วนราชการเทศบาลนครนนทบุรี ประธาน คณะกรรมการ และสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี รวมถึงประชาชนที่อาศัยหรือทำงาน ณ ชุมชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า (1) ประชาชนและสมาชิก มีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลข่าวสารทั่วไปของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี คือมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ส่วนกระบวนการร่วมปฏิบัติและการจัดสรรผลประโยชน์จะมีเพียงในส่วนของสมาชิกที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้ สมาชิกจะยังไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมติดตามประเมินผลตราใบที่สมาชิกยังคงได้รับเงินสวัสดิการตามระเบียบ อย่างไรก็ตาม เรื่องผลประโยชน์ของกองทุนยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกเท่าที่ควร (2) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์เชิงรุก จัดประชุมประชาคม และอบรมให้ความรู้ เพิ่มภาคีเครือข่าย จัดทำเกณฑ์วัดผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารต้องมีส่วนร่วมและสนับสนุนทุกด้าน ตลอดจนประเมินความคิดเห็นของประชาชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการการมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม กองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครนนทบุรี

Independent Study title: The Participation of the People and Members in the Operation
of Nonthaburi Municipality Community Welfare Fund

Author: Miss Malawan Sangtrakoon; **ID:** 2613003520;

Degree: Master of Public Administration (Public Administration);

Independent Study advisor: Assistant Professor Dr. Jirawat Metasuttirat;

Academic year: 2019

Abstract

The purposes of this study were 1) to analyze the process of participation of the people and members in the operation of the Nonthaburi Municipality Community Welfare Fund to align with their needs and 2) to recommend the development guidelines to encourage participation of the people and members in the operation of the Nonthaburi Municipality Community Welfare Fund.

This study was a qualitative research. The key performants of this study was 15 people who involved in the Nonthaburi Municipality Community Welfare Fund consisting of Municipal Administrators and Director of Department including Chairman, committee and members of the Nonthaburi Municipality Community Welfare Fund and people who living or working for the community within Nonthaburi Municipality by in-depth interview and focus group.

The results of this study revealed that (1) the citizens and members of the fund participated in the process of general planning which was receiving general information of the Nonthaburi Municipality Community Welfare Fund. The participation in the process of implementation and benefit allocation, only the stakeholder members will participate. Members would not participate in the process of evaluation as long as they had received the benefits according to the regulations. By the way, the benefits from the fund were still inconsistent with the needs of citizens and members. (2) The recommendation guidelines to encourage participation of citizens and members were proactive public relations, public meeting, knowledge training, create network, measuring participatory performance, the administrators must participate and support in all aspects as well as the assessment of public opinion to encourage people to be involved in every participation process and align with their needs.

Keywords: Participation, Community Welfare Fund, Nonthaburi Municipality

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ ที่ท่านได้ให้เกียรติเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา คอยติดตามความคืบหน้า ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความใส่ใจเป็นอย่างดีในทุกขั้นตอน ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ทั้งในเรื่องของการศึกษาค้นคว้าอิสระและการนำไปต่อยอดในการดำเนินงาน และขอขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชาวิทยาการจัดการทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้คุณธรรมสำหรับนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศ

ขอขอบคุณรองนายกเทศมนตรีนครนนทบุรีทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ ท่านรองฯ วรวิมล ศรีนนท์ ท่านรองฯ วุฒิชัย มะลี และท่านรองฯ ประสิทธิ์พงษ์ ดีวาจิน ขอขอบคุณรองปลัดเทศบาลนครนนทบุรี ท่านรองปลัดศราวุธ ธรรมแสง ผู้อำนวยการสำนักการคลัง ท่าน ผอ.สนธยา ทองดี ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม ท่าน ผอ.สายฝน ถนอมรอด และนักบริหารงานสวัสดิการสังคม ท่านหัวหน้าบำรุง จัดฟ่วง รวมถึงประธาน คณะกรรมการ และสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ตลอดจนผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกหลายท่านที่ได้กรุณาสละเวลาในการให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

คุณประโยชน์อันใดที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ขออุทิศแด่ คุณพ่อจ๊อด สังข์ตระกูล ที่เป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาต่อ และแทนคำขอบคุณแด่ คุณแม่วนิดา สังข์ตระกูล ที่เป็นแรงใจและแรงสนับสนุนที่สำคัญยิ่งในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชนี้

มาลาวรรณ สังข์ตระกูล

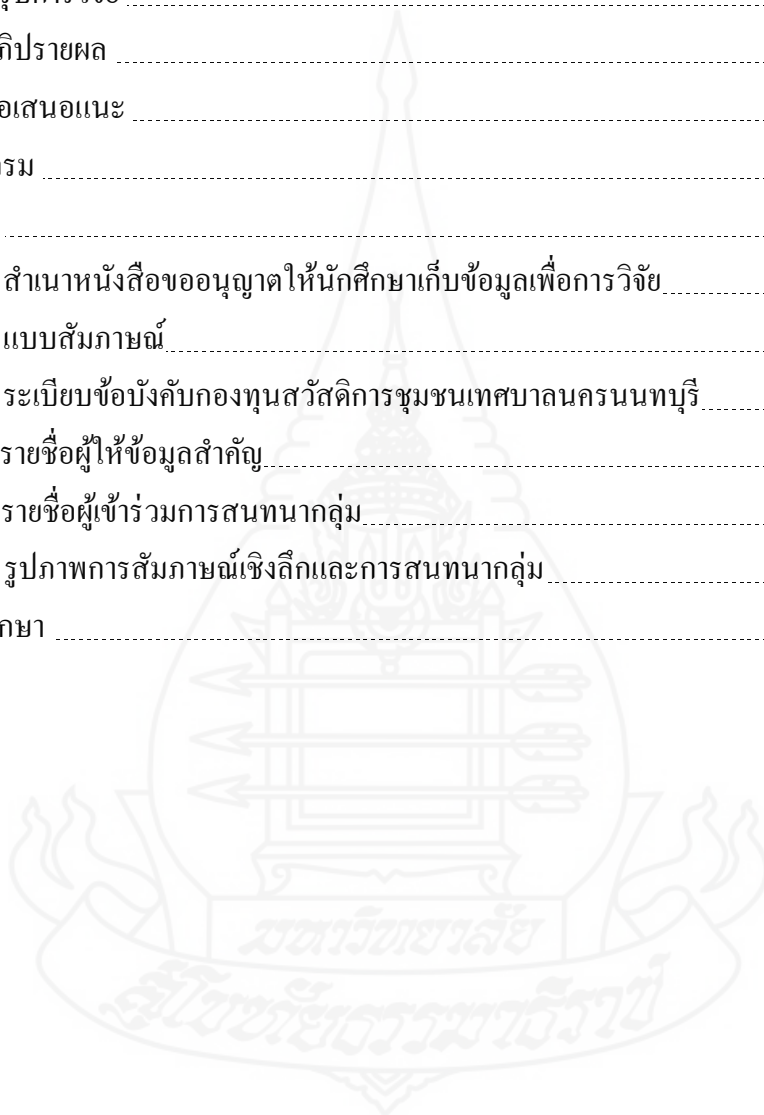
ธันวาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น	9
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	12
แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม สวัสดิการชุมชนและกองทุนสวัสดิการชุมชน	26
ข้อมูลทั่วไปของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	71
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	71
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	72
การเก็บรวบรวมข้อมูล	73
การวิเคราะห์ข้อมูล	74
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	76
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	76
ตอนที่ 2 ข้อเสนอสรุป	106

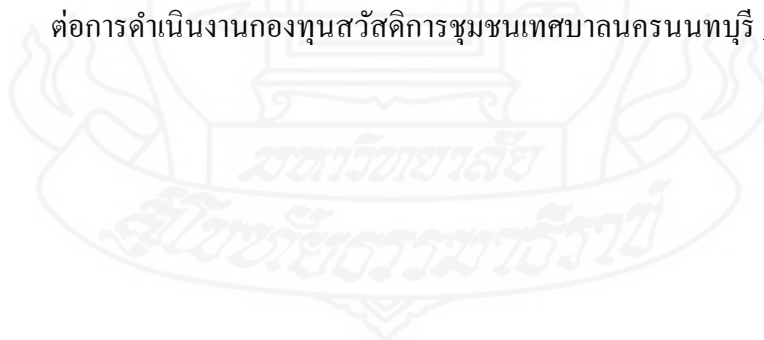
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	112
สรุปการวิจัย	112
อภิปรายผล	121
ข้อเสนอแนะ	134
บรรณานุกรม	135
ภาคผนวก	142
ก สำเนาหนังสือขออนุญาตให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	143
ข แบบสัมภาษณ์	151
ค ระเบียบข้อบังคับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	157
ง รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	163
จ รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม	165
ฉ รูปภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม	167
ประวัติผู้ศึกษา	169

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างระหว่างสวัสดิการสังคมและสวัสดิการชุมชน	28
ตารางที่ 2.2 จำนวนสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี จำแนกตามลักษณะของสมาชิก	58
ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนผู้รับสวัสดิการและจำนวนเงินจ่ายสวัสดิการกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครนนทบุรี ในรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2562	60
ตารางที่ 2.4 รายชื่อคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	61
ตารางที่ 2.5 แผนการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	62
ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	72
ตารางที่ 4.1 แสดงการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมวางแผนของประชาชนและสมาชิกต่อ การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	81
ตารางที่ 4.2 แสดงการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมปฏิบัติของประชาชนและสมาชิกต่อ การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	86
ตารางที่ 4.3 แสดงการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมจัดสรรผลประโยชน์ของประชาชนและสมาชิก ต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	90
ตารางที่ 4.4 แสดงการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมติดตามประเมินผลของประชาชนและสมาชิก ต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	98

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แสดงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน	17
ภาพที่ 2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	19
ภาพที่ 2.3 แสดงระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน	21
ภาพที่ 2.4 บันไดการมีส่วนร่วมของ Arnstein 8 ขั้น	22
ภาพที่ 2.5 แสดงหลักคิดสำคัญของระบบสวัสดิการชาวบ้าน	37
ภาพที่ 2.6 แสดงแหล่งเงินทุนหรือแหล่งที่มาของกองทุนสวัสดิการชุมชน	38
ภาพที่ 2.7 แสดงสาระสำคัญของสวัสดิการชุมชน:ฐานคิดแนวทางการขับเคลื่อน และข้อเสนอเชิงนโยบาย	40
ภาพที่ 2.8 แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมระดับชุมชน	42

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวคิดในการบริหารท้องถิ่นมีพื้นฐานมาจากอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนต่างมีเกียรติ ศักดิ์ศรี และมีคุณค่าความเป็นมนุษย์โดยเท่าเทียมกัน แต่ละคนต่างมีความคิด ความเชื่อและเหตุผลของตนเอง ดังนั้น จึงจัดระเบียบบ้านเมืองโดยกำหนดให้ปัจเจกชนมีอำนาจในตนเอง มีสิทธิเสรีภาพ และมีความเสมอภาคกัน ไม่ให้ใครมีอำนาจเหนือคนอื่น กฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันและแนวทางแห่งรัฐเกิดจากความคิดและการตัดสินใจร่วมกันของปัจเจกชนที่เป็นสมาชิกของรัฐ แม้ว่าจะต้องมีการจัดระเบียบการอยู่ร่วมกัน มีผู้ปกครอง มีระเบียบกฎเกณฑ์ เพื่อให้ผู้คนสามารถอยู่ด้วยกันโดยไม่เกิดความวุ่นวาย แต่สมาชิกของรัฐที่อยู่ภายใต้การปกครองและระเบียบกฎเกณฑ์ดังกล่าวจะต้องยังคงสามารถดำรงเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ได้เช่นเดิม แนวคิดดังกล่าวนี้ทำให้เกิดหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยที่กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างกว้างขวางและมีอำนาจในการปกครองตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็กำหนดให้ผู้ปกครองหรือรัฐบาลมาจากความเห็นชอบของประชาชน และมีอำนาจจำกัด สามารถใช้อำนาจได้เท่าที่จำเป็น ภายใต้กรอบของกฎหมาย และมีกลไกในการจำกัดขอบเขตและควบคุมการใช้อำนาจรัฐ เพื่อปกป้องไม่ให้ผู้ปกครองใช้อำนาจละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (รศ.ดร. รัตน์เสริมพงศ์, 2558, น. 64-65)

การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน ดำเนินการตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแบ่งการบริหารราชการของประเทศเป็นสามส่วน คือ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยได้กำหนดการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เน้นเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งเป็นการดำเนินการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการกระจายอำนาจ และได้กำหนดให้จัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในการสร้างและพัฒนาให้ชุมชนพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้อย่างทันที่ เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย ใช้หลักการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะ ทำให้องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารงานได้โดยอิสระ สามารถจัดทำบริการสาธารณะ ตามที่กฎหมายกำหนดให้สามารถตอบสนองเจตนารมณ์ของประชาชนได้ดีกว่าบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกท้องถิ่น ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย มี 4 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

เทศบาลถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่ทำให้บริการสาธารณะของภาครัฐ ซึ่งในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา รูปแบบการให้บริการของเทศบาลในประเทศไทย ยังเป็นแบบรวมศูนย์กลางไว้ แม้ว่าภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พยายามสร้างการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยบัญญัติอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง มีสาระสำคัญในหมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง อาทิ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง การส่งเสริมการฝึกและประกอบอาชีพ การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

นอกจากอำนาจหน้าที่ที่เทศบาลได้รับตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่ได้กล่าวถึงมาแล้วนั้น ยังมีพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม ตามพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2562 โดยมีอำนาจหน้าที่หลักเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย การดูแลการจราจร จัดระเบียบการจราจร หรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว การจัดให้มีและบำรุงทางสำหรับสัญจรไปมา การรักษาความสะอาด กำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล การสาธารณสุข การบรรเทาสาธารณภัย และการศึกษาของราษฎร จัดการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ศาสนา และการฝึกอบรมให้แก่ ประชาชน รวมทั้งการจัดการหรือสนับสนุนการดูแลและพัฒนาเด็กเล็ก ทั้งนี้ กฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเทศบาลไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ อำนาจหน้าที่ที่กฎหมายบังคับให้เทศบาลประเภทนั้น ๆ ต้องทำ และอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายอนุญาตให้เทศบาลจัดทำได้

สวัสดิการสังคมถือเป็นความพยายามที่จะทำให้คนในชุมชนมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงของประชาชนในชุมชน โดยเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลที่ถูกกำหนดขึ้นมาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยสวัสดิการสังคมของไทย ได้รับความสนใจอย่างจริงจังเมื่อมีการจัดทำแผนพัฒนาการสังคมสงเคราะห์แห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2530-2534)

แต่ยังพบว่าประชาชนยังไม่ได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง โดยระพีพรรณ คำหอม (2554, น. 28) ได้รวบรวมหลักการของสวัสดิการสังคมไทยไว้ ซึ่งการมีส่วนร่วมของคนในสังคมทุกระดับ (Participation) ถือเป็นหลักการที่มีความสำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ บริการสวัสดิการสังคมจำเป็นต้องตระหนักถึงหลักการมีส่วนร่วมของคนทุกคนในสังคม เพราะบริการสวัสดิการสังคมเป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะฉะนั้น จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่ม ทุกระดับที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหรือดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลบริการ ที่จัดให้ว่าเป็นที่พึงพอใจ และสอดคล้องกับความต้องการของคนในสังคมมากน้อยเพียงใด

ปีพ.ศ. 2546 ได้มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมขึ้น โดยหมายเหตุไว้ตอนท้ายถึงเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา 80 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งรัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ ดังนั้น จึงสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดสวัสดิการสังคมทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความมั่นคงให้เป็นไปอย่างทั่วถึง เหมาะสม และเป็นธรรม จึงต้องตราพระราชบัญญัตินี้

กองทุนสวัสดิการชุมชน ถือเป็นรูปแบบในการทำงานด้านสวัสดิการสังคมรูปแบบหนึ่งที่บูรณาการความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อขับเคลื่อนงานด้านสวัสดิการให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละชุมชนได้มากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2548 ขบวนการองค์กรชุมชนที่ทำงานเกี่ยวกับองค์กรการเงินและสวัสดิการชุมชน ได้ยกระดับกองทุนสวัสดิการ โดยการริเริ่มจัดตั้งกองทุนสวัสดิการระดับตำบล โดยให้มีการสมทบงบประมาณจากสามฝ่าย (1 : 1 : 1) คือ ทุนจากการสมทบของสมาชิกในชุมชน การสมทบจากรัฐบาลกลางและการสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 และในปี พ.ศ. 2560 มีกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมืองทั่วประเทศ 5,930 กองทุน สมาชิกรวม 5.56 ล้านคน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2563, น. 5)

เทศบาลนครนนทบุรี ได้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 (กองทุนสวัสดิการสังคม เทศบาลนครนนทบุรี, ม.ป.ป.) โดยในปี พ.ศ. 2562 กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีสมาชิกสมัครใหม่จำนวน 664 คน ส่งผลให้ ณ เดือนธันวาคม 2562 มีจำนวนสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี รวมทั้งสิ้น จำนวน 4,270 คน ทั้งนี้ ได้จัดประเภทสวัสดิการให้กับสมาชิกแบ่งเป็น 7 ประเภท ได้แก่ 1) คลอดบุตร 2) เจ็บป่วยรักษาตัวในโรงพยาบาล 3) เสียชีวิต 4) ทุนการศึกษาเด็กนักเรียน 5) คนยากจน ผู้ยากไร้ คนพิการ 6) ผู้ประสบสาธารณภัย และ 7) อื่น ๆ อาทิ จัดกิจกรรมทำบุญหรือวันเด็ก (บำรุง จัดพวง, 2563, น. 1-5)

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนพบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนยังประสบกับปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องของจำนวนสมาชิกที่สะท้อนความเข้มแข็งของกองทุนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่ามีจำนวนสมาชิกไม่มาก เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จำนวน 254,375 คน ณ เดือนธันวาคม 2562 ไม่นับรวมประชากรแฝง (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2562) โดยมีสมาชิกกองทุนจำนวน 4,270 คน คิดเป็นร้อยละ 1.68 ของจำนวนประชากรในเขตเทศบาลนครนนทบุรี แม้ว่าจะมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปี แต่เพิ่มขึ้นในปริมาณที่ไม่มาก ทั้งนี้ ผู้ศึกษาตระหนักถึงเรื่องของการมีส่วนร่วมว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน และส่งผลให้การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกกองทุนและประชาชนในชุมชนตลอดจนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ทั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีว่าจะมีความสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนและสมาชิกได้เพียงใด และแนวทางใดที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง มีความมั่นคง และยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อวิเคราะห์กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีต่อความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชน

2.2 เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าอิสระเป็นรูปแบบของการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ประกอบด้วยขอบเขตด้านต่าง ๆ ได้แก่ ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านประชากร และขอบเขตด้านระยะเวลา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ใช้พื้นที่เป็นกรณีศึกษา คือ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ประกอบด้วย 6 ที่ทำการกองทุน ได้แก่ 1) กองสวัสดิการสังคม 2) ตำบลสวนใหญ่ 3) ตำบลบางเขน 4) ตำบลตลาดขวัญ 5) ตำบลท่าทราย และ 6) ตำบลบางกระสอบ

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการสำรวจทบทวนเอกสาร บทความ ตำรา หนังสือ รายงานการวิจัย สิ่งพิมพ์ ออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ครอบคลุมขั้นตอนทุกด้านของการมีส่วนร่วม ได้แก่ การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ การร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และการร่วมติดตามประเมินผล ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคม แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนและการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน ตลอดจนสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกต่อความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชน และหาแนวทางการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

3.3 ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุมกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เป็นกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร และหัวหน้าส่วนราชการเทศบาลนครนนทบุรี ประธาน กรรมการ และสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ตลอดจนประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาและเก็บข้อมูลแล้วเสร็จ ตั้งแต่วันที่ 30 ธันวาคม 2562 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2563

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน รวมถึงประชาชนและสมาชิกกองทุน ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล

4.1.1 การร่วมวางแผน หมายถึง การมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เช่น คุณสมบัติของผู้สมัคร สวัสดิการของสมาชิก วัตถุประสงค์การดำเนินงาน ความเป็นมา และความสำคัญ ตลอดจนการร่วมเสนอปัญหาและการปรับปรุงแก้ไขแผนงาน โครงการ เพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของประชาชนและสมาชิกที่เปลี่ยนแปลงไป

4.1.2 การร่วมปฏิบัติ หมายถึง การร่วมกันดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมต่าง ๆ การเชิญชวนให้ประชาชนในชุมชนมาสมัครเป็นสมาชิกกองทุน การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.1.3 การร่วมจัดสรรผลประโยชน์ หมายถึง การได้รับประโยชน์จากการเป็นสมาชิก หรือจัดสรรประโยชน์ให้แก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิก การร่วมรับสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรที่เป็นผลผลิตจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี อาทิ ทุนการศึกษา

4.1.4 การร่วมติดตามประเมินผล หมายถึงการร่วมกันสรุปความคิดเห็น ความพึงพอใจ เช่น การติดตามความคืบหน้าการดำเนินงานของกิจกรรมต่าง ๆ การตรวจสอบบัญชีทะเบียนสมาชิก การจ่ายเงินผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี การร่วมตรวจสอบผลการดำเนินงาน มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล หรือไม่ อย่างไร

4.2 การดำเนินงาน หมายถึง การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ตามกรอบงาน 4 ด้าน กล่าวคือ ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านการระดมทุน ด้านการจัดทำบัญชี และด้านการจัดสวัสดิการ

4.2.1 ด้านโครงสร้างการบริหาร หมายถึง มีการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากกรรมการเลือกตั้ง มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน การดำเนินงานมีระเบียบและข้อบังคับของกองทุนที่ชัดเจน มีการประชุมร่วมกันของคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ มีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานขับเคลื่อนกองทุน

4.2.2 ด้านการระดมทุน หมายถึง มีการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนให้ประชาชนสมัครเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงประโยชน์และสวัสดิการที่สมาชิกจะได้รับจากกองทุนสวัสดิการชุมชน มีการรวบรวมเงินออม การได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ อาทิ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.)

4.2.3 ด้านการจัดทำบัญชี หมายถึง มีการจัดทำฐานทะเบียนชื่อสมาชิกของกองทุนที่เป็นระบบ มีการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายที่ชัดเจน มีการจัดทำบัญชีคุมเงินฝากสะสมของสมาชิกกองทุน มีการจัดทำบัญชีแยกประเภทต่าง ๆ ที่ชัดเจน และมีการสรุปผลการดำเนินงานแสดงยอดเงินคงเหลือเป็นรายเดือน

4.2.4 ด้านการจัดสวัสดิการ หมายถึง มีการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุม หลากหลาย ตรงกับความต้องการของสมาชิกกองทุน เงินตอบแทนสวัสดิการที่จ่ายให้แก่สมาชิก มีความเพียงพอสอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ขั้นตอนการขอรับเงินสวัสดิการมีความสะดวก รวดเร็ว ระยะเวลาในการดำเนินการจัดสวัสดิการให้แก่ ประชาชนผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ และสมาชิกกองทุน มีความเหมาะสม

4.3 กองทุน หมายถึง กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

4.4 สวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน เป็นเรื่องของการช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น

4.5 เทศบาล หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง มีสถานะเป็นนิติบุคคล โดยมีโครงสร้างเป็นฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด ตามขอบเขตการศึกษา คือ เทศบาลนครนนทบุรี

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี สามารถสร้างประโยชน์ในเชิงวิชาการ กล่าวคือ

5.1 ช่วยเพิ่มข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน

5.2 สามารถนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้ในการกำหนดทิศทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

5.3 นำผลการวิจัยไปปรับใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหรือนโยบายอื่น ๆ หรือพัฒนาการบริหารจัดการนโยบายต่าง ๆ ของเทศบาล เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีผลลัพธ์ที่ดียิ่งขึ้นไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้า ทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากหนังสือ เอกสาร และผลงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้อง และเป็นกรอบแนวทางในการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดยมีเนื้อหาที่มีประเด็นสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าอิสระตามรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม สวัสดิการชุมชน และกองทุนสวัสดิการชุมชน
4. ข้อมูลทั่วไปของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น

รศ.ดร. รัตนา เสริมพงศ์ (2557, น. 1-19 – 1-27) กล่าวว่า การกระจายอำนาจเป็นหลักการใช้อำนาจบริหารที่กำหนดให้รัฐบาลส่วนกลาง มอบอำนาจหรือคืนอำนาจบางประการให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นดำเนินการบริหารกิจการท้องถิ่นของตนเอง โดยประชาชนในท้องถิ่นจะจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์การของประชาชนในท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อใช้อำนาจดังกล่าวนี้แทนประชาชน และดำเนินการบริหารท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของชุมชนท้องถิ่นนั้นอย่าง เป็นอิสระ ไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค แต่ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลตามความจำเป็น การกระจายอำนาจเป็นหลักการสำคัญยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการจำกัดอำนาจและลดบทบาทของรัฐบาลกลางลง พร้อมกันนั้นก็เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นของตนเอง อันเป็นรากฐานของการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตย

การบริหารท้องถิ่นเป็นผลมาจากการกระจายอำนาจบริหารของรัฐบาล ซึ่งท้องถิ่นจะได้รับการกระจายอำนาจมาอย่างน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับรัฐบาลในระดับที่สูงกว่าท้องถิ่น

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจการปกครองตนเองและความเป็นอิสระของท้องถิ่น ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนเกิดมาพร้อมด้วยสิทธิตามธรรมชาติ มีหลักการสำคัญดังนี้

1) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคล จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกระทำการต่างๆ ได้ด้วยตนเอง โดยถูกต้องตามกฎหมาย มีความสามารถในการถือสิทธิและใช้สิทธิอย่างเป็นอิสระ

2) ให้ประชาชนมีอำนาจกำหนดรูปแบบ/โครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนอย่างอิสระ ซึ่งอาจกำหนดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจมากถึงขนาดกำหนดทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างอิสระ

3) ให้มีการกระจายอำนาจในการจัดบริการสาธารณะอย่างกว้างขวาง โดยกำหนดให้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไปของประชาชนในท้องถิ่นอยู่ในอำนาจของท้องถิ่นที่จะตัดสินใจและดำเนินการ ได้อย่างเป็นอิสระตามความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งให้ท้องถิ่นสามารถกำหนดกิจกรรมของตนเอง

4) ให้การตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการของท้องถิ่นสิ้นสุดที่ท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสภาท้องถิ่นที่มีอำนาจสูงสุด และเป็นตัวแทนของประชาชน เมื่อสภาท้องถิ่นตัดสินใจในเรื่องใดแล้วก็ตามที่เป็นอำนาจของท้องถิ่นแล้วให้ถือว่าสิ้นสุด ไม่ต้องขอความเห็นชอบจากรัฐบาลส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคแต่ประการใด

5) ให้รัฐบาลมีอำนาจกำกับดูแลองค์กรปกครองท้องถิ่นเฉพาะเท่าที่จำเป็น กล่าวคือมีอำนาจกำกับดูแลในลักษณะของการควบคุมภายหลังการกระทำ คือให้ท้องถิ่นกระทำการโดยอิสระ เมื่อตรวจสอบภายหลังพบว่ากระทำไม่ถูกต้องจึงดำเนินการสอบสวนหรือฟ้องร้องตามกฎหมาย

6) ให้รัฐบาลไม่มีอำนาจแทรกแซงกิจการของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรของประชาชนผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลในระดับชาติ และส่วนภูมิภาค ไม่ควรมีอำนาจเข้าไปแทรกแซงนโยบาย การบริหาร และการดำเนินงานต่าง ๆ ของท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศที่มีการกระจายอำนาจ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจตามกฎหมาย และมีความเป็นอิสระในการบริหารกิจการของตนเอง

อนุชา ฮุนสวัสดิกุล (ศูนย์ส่งเสริมนวัตกรรมและธรรมาภิบาลท้องถิ่น, 2553, น. 15) ได้กล่าวไว้ว่า การกระจายอำนาจมีหัวใจหลักคือการกระจายเงินและอำนาจหน้าที่ แต่สิ่งหนึ่งที่ต้องทำควบคู่กันไปคือการตรวจสอบ ซึ่งระบบตรวจสอบการทำงานท้องถิ่นควรจัดให้อยู่ในปริมาณที่

พอเหมาะพอดี อย่าให้มีมากเกินไปจนทำให้การปฏิบัติงานไม่สามารถกระทำการใด ๆ ได้เลย และทำให้คนทำงานท้องถิ่นเกิดความท้อแท้ ไม่มีกำลังใจในการทำงาน ส่งผลต่อเนื่องทำให้เกิดปัญหาความไม่รักดีต่อองค์กรตามมาได้

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีลักษณะที่แตกต่างจากการบริหารงานของหน่วยงานรัฐบาลทั่วไป ซึ่งการจะทำให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงตามเจตนารมณ์ของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงหลักการพื้นฐานที่สำคัญ ดังนี้ (รศคนธ์ รัตนเสริมพงศ์, 2557, น. 1-38 – 1-39)

- 1) การบริหารงานโดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น
- 2) การบริหารงานโดยผู้บริหารที่มาจากประชาชนในท้องถิ่น
- 3) การบริหารงานตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น
- 4) การบริหารงานโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม
- 5) การบริหารงานโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น ถือเป็นภารกิจสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นตามทฤษฎีว่าด้วยการกระจายอำนาจ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจและอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะอย่างหลากหลายในพื้นที่ที่รับผิดชอบ ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านพัฒนาทางสังคมและคุณภาพชีวิต ด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมกิจกรรมเกี่ยวกับพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นตั้งแต่เกิดจนตาย การจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะความสำคัญต่อประชาชนในท้องถิ่นเอง ความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น และความสำคัญต่อบุคลากรท้องถิ่น ตลอดจนรัฐบาลและประเทศชาติ (นราธิป ศรีราม, 2554, น.1-6 – 1-7)

ทั้งนี้ เทศบาล ถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยในมาตรา 16 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดระบบการบริหารสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง อาทิ การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงกิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ซึ่งหากเกิดการดำเนินงานร่วมกันระหว่าง

ชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วจะทำให้เกิดการจัดบริการสาธารณะเพื่อประชาชนในท้องถิ่นที่มีความยั่งยืนต่อเนื่องตลอดไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดและวิธีการบริหารภาครัฐโดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน นับเป็นแนวทางหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลตามหลักการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) และเป็นที่ยอมรับในการพัฒนาระบบราชการไทย ดังรายละเอียดที่ตราไว้ในพระราชกฤษฎีกาการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม นับเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตรงตามกรณีและเหมาะสมสำหรับการพัฒนาวิธีการดำเนินกิจกรรมการบริหารภาครัฐของไทย ทั้งในกิจกรรมการบริหารภาครัฐเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และในการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานหรือส่วนราชการต่าง ๆ ภายในระบบบริหารภาครัฐด้วยตนเอง (มานิต สุทศสกุล, 2557, น. 247)

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นแนวคิดพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษา นี้ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาขอเสนอเนื้อหาในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ความหมายของการมีส่วนร่วม ความสำคัญของการมีส่วนร่วม รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม ระดับการมีส่วนร่วม และปัจจัยการมีส่วนร่วม รวมถึงแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม นั้น มีผู้ให้คำจำกัดความเอาไว้มากมาย โดยได้มีการนำไปอ้างอิงในการศึกษาสาขาวิชาต่าง ๆ กัน ตามแต่วัตถุประสงค์กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากการมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานต่าง ๆ โดยผู้ศึกษาได้รวบรวมไว้ดังนี้

ชินรัตน์ สมสืบ (2559, น. 254) ได้รวบรวมนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมตามบริบทต่าง ๆ จากผู้ที่เคยศึกษาไว้ แล้วจึงสรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในกระบวนการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชนในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การใช้ประโยชน์ และการประเมินผล

คณินิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545, น. 14) ได้สรุปความหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการดำเนินการของโครงการ ตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการเหล่านี้ เป็นกระบวนการสื่อสารสองทาง ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ

และร่วมรับผลประโยชน์ โดยเป้าหมายของการมีส่วนร่วมคือการให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการนั้น ๆ

Arnstein (1969: as cite in Fitzsimons, A., Hope, M., Cooper, C. and Russell, K., 2011, p. 44) นักวิชาการที่อยู่ในช่วงปลายทศวรรษที่ 60 ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่าเป็นการกระจายอำนาจให้กับประชาชน ให้ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารว่าเป้าหมายและนโยบายควรเป็นเช่นไรในอนาคต ภาวการณ์ควรดำเนินการกระจายให้ทั่วถึง การร่วมมือกันดำเนินโครงการต่าง ๆ และการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาเพื่อสร้างสังคมที่มั่งคั่ง ซึ่งแต่เดิมนั้น ประชาชนไม่เคยได้เข้าถึงอำนาจการตัดสินใจทางการเมืองและเศรษฐกิจเลย

องค์การสหประชาชาติ (United Nation Economic and Social Council Resolution, 1992, p. 111: อ้างถึงใน ศิริเพ็ญ เนื่องจางค์, 2542, น. 9) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมมีลักษณะที่สำคัญคือ การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในความพยายามพัฒนา ได้รับส่วนแบ่งในผลประโยชน์ของการกระทำตามที่ควรจะเป็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดนโยบาย เป้าหมาย การวางแผนรวมทั้งการมีส่วนร่วมกิจกรรมในโครงการ

2.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการสร้างเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้จากการร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนป้องกันการเอารัดเอาเปรียบและสร้างอำนาจในการต่อรองด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านสังคม

ถวิลวดี บุรีกุล (ศูนย์ส่งเสริมนวัตกรรมและธรรมาภิบาลท้องถิ่น, 2553, น.19) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการกระจายอำนาจและมีความเชื่อมโยงกันกับความเชื่อมั่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สถาบันพระปกเกล้า (2545, น. 37) ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วม โดยมีข้อดีคือ ก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณชน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น

ศิริพัฒน์ ลากจิตร (2550, น. 38) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและการพัฒนาชุมชนหลายประการ ได้แก่ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ สอดคล้องกับปรัชญา แนวความคิดและหลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เป็นเครื่องวัดความสำเร็จ นโยบายของรัฐบาลในเรื่องการกระจายอำนาจ นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน ทำให้ดำเนินการพัฒนาชุมชนได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการบริหารรัฐกิจ โดยเฉพาะการดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องทำด้วยความสมัครใจและเลือกทำในสิ่งที่คุณเห็นว่าสำคัญต่อตนเอง แบ่งเป็น 2 ประเด็น กล่าวคือ ความสำคัญต่อประชาชนที่มีส่วนร่วมและความสำคัญต่อการบริหารงานภาครัฐ (ชินรัตน์ สมสืบ, 2559, น. 254-257) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ความสำคัญต่อประชาชนที่มีส่วนร่วม

สิ่งที่จะเกิดแก่ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่

1) ประชาชนได้เรียนรู้ เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ผู้เข้าร่วม ประชาชนจะได้รับทราบข่าวสารต่าง ๆ และเกิดความเข้าใจในสถานการณ์และวิชาการ ตลอดจนเพิ่มการมองภาพการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้กว้างขวางขึ้น เมื่อประชาชนได้รับการอธิบายเหตุผลในการดำเนินนโยบายแล้ว ก็จะเกิดการเรียนรู้และเข้าใจปัญหาได้ดีกว่าเดิม เป็นการทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นเพราะเห็นประโยชน์

2) ประชาชนได้รับการพัฒนา จากการที่ประชาชนมีส่วนร่วม และให้เกิดการเรียนรู้จากข้อแรก ผลที่ตามมาคือ ประชาชนได้รับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง ให้มีความรู้สึกรับผิดชอบ และตระหนักในความสามารถของตนเอง ทำให้ประชาชนสามารถควบคุมชีวิตของตนเอง และมองสังคมอย่างพินิจพิเคราะห์ได้ จนริเริ่มเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยตนเองอย่างสร้างสรรค์ กระตือรือร้น และตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม ตามวิธีการที่ตนคิดว่าถูกต้อง มีการร่วมมือกันของบุคคลจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมาย ในการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยระบบการมีส่วนร่วม ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การเลือกเป้าหมาย การระดมทรัพยากรการดำเนินโครงการ เพื่อให้ชุมชนเพิ่มการพึ่งตนเอง

3) ให้ความสำคัญกับคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้หญิงเยาวชน และผู้ไม่รู้หนังสือซึ่งการเข้าร่วมของประชาชนเป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติที่ดี และนำผลสำเร็จมาสู่โครงการ และแผนงานต่าง ๆ คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการมุ่งสู่การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เพื่อขับเคลื่อนพัฒนาตามความต้องการของประชาชน

4) ปรับปรุงผลลัพธ์ทางสังคม เมื่อองค์กรภาครัฐยอมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม หมายความว่า รัฐยอมมอบอำนาจความรับผิดชอบในการตัดสินใจให้ประชาชน นอกจากเพื่อให้ได้ความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้นแล้ว ในส่วนของนโยบายก็จะเกิดจากการหารือกันอย่างแท้จริงจากทุกฝ่าย ผลลัพธ์ทางสังคมก็จะเกิดจากการประนีประนอมและหาแนวทางแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

2.2.2 ความสำคัญต่อการบริหารงานภาครัฐ

1) งานสำเร็จมาก และเสียค่าใช้จ่ายน้อย โดยสถานการณ์ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) รับฟังเหตุผลของกันและกันจะทำให้งานที่ร่วมมือกันสำเร็จในเวลาที่กำหนดไว้โดยไม่มีการเผชิญหน้ากัน ชัดแย้งกันหรือประท้วงนโยบายที่กำหนด ก็เกิดจากความเห็นพ้องต้องกันของทุกฝ่าย ส่งผลให้การปฏิบัติดีขึ้น นอกจากนี้ ประชาชนสามารถระดมทรัพยากรของตนในการสนับสนุนการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าการดำเนินการเป็นไปอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ ความสำเร็จของงานก็จะปราศจากคำถามในเชิงลบ การบริหารงานก็จะประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ มีผลลัพธ์ที่ดีเยี่ยมและประหยัด

2) เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกกังวลของประชาชน เมื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นความใกล้ชิดกับประชาชนของเจ้าหน้าที่ก็จะมากขึ้น นอกจากทำให้เจ้าหน้าที่ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากประชาชนแล้วเจ้าหน้าที่ยังเกิดความตระหนักถึงการตอบสนองที่เป็นไปได้ต่อกระบวนการและการตัดสินใจต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน รวมถึงเจ้าหน้าที่ยังได้รับความไว้วางใจจากประชาชนด้วย

3) ส่งเสริมแนวทางพัฒนาจากล่างขึ้นบน การพัฒนาจากล่างขึ้นบนผู้ได้รับประโยชน์จะมีส่วนร่วมในองค์การในการกำหนดการพัฒนาตามที่ตนต้องการและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและดำเนินโครงการหรือติดตามผลการพัฒนา โครงการที่สำเร็จจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจากประชาชนทั้งในการตัดสินใจและดำเนินงาน ซึ่งการดำเนินงานจากล่างขึ้นบนจะสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

4) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อการจัดการการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากเครือข่ายเพื่อการจัดการการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเหมือนเครื่องมือในการวางแผนระยะยาว โดยการตัดสินใจจะเป็นมติเอกฉันท์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในทรัพยากรของท้องถิ่นนั้น ๆ และได้รับการสนับสนุนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน สมาชิกเครือข่าย อาจประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กรภาคเอกชนตัวแทนจากกลุ่มพ่อค้าและประชาชนในชุมชน การตัดสินใจของเครือข่ายเพื่อการจัดการการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นอำนาจที่มาจากกระบวนการที่โปร่งใสมีเหตุผล ได้ผลลัพธ์เป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนใหญ่

การมีส่วนร่วมของประชาชนจะก่อให้เกิดประโยชน์ ทั้งตัวประชาชน และประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับภาครัฐด้วย นอกจากนั้น ยังแสดงว่าการตัดสินใจของภาครัฐมาจากความต้องการของประชาชนเป็นการเพิ่มประสิทธิผลของการทำงานและนำไปสู่การตรวจสอบได้ของการดำเนินงานภาครัฐ นับเป็นแนวทางการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีนั่นเอง

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการบริหารงานภาครัฐ กล่าวคือ กระบวนการซึ่งมวลชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมของส่วนรวม ตอบสนองต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่เน้นการให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรีของมนุษย์ โดยมองว่ามนุษย์เป็นบุคคลที่มีคุณค่าที่สามารถกำหนดคุณค่าหรือตัดสินใจในการเลือกวิถีชีวิตที่ตนเองต้องการได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เข้ามามีผลกระทบต่อชีวิตของเรา ซึ่งการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาแบบบนลงล่าง (Top-down Approach) มาสู่แนวทางการพัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) มากยิ่งขึ้นภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการปกครองที่ใช้หลักธรรมาภิบาล ที่เน้นให้การบริหารภาครัฐจะต้องมีภาระรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Public Accountability) ดำเนินงานอย่างซื่อสัตย์ ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมโดยรวม ตลอดจนช่วยสร้างความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ จึงทำให้เกิดแนวคิดของการพัฒนาประเทศที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen Centric) ของการพัฒนาโดยให้ความสำคัญต่อการให้ผู้นมีส่วนได้ส่วนเสีย ที่ประกอบไปด้วยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล องค์กร สถาบัน หรือชุมชนที่เกี่ยวข้อง ที่ได้รับผลกระทบ ทั้งทางบวกและทางลบจากประเด็นการบริหาร

2.3 รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1981, pp. 41-49: อ้างถึงใน ขนิษฐา ศรีนนท์, 2544, น. 33-34) ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

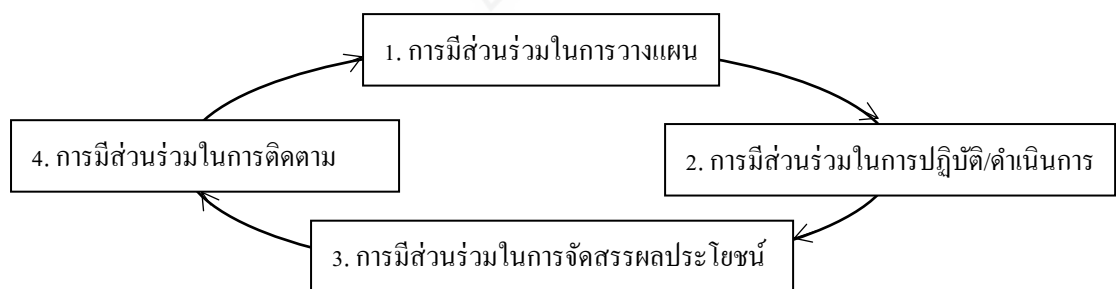
- 1) การวางแผน (planning) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดอันดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามประเมินผล และการตัดสินใจด้วยตนเอง
- 2) การดำเนินกิจกรรม (implementation) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมดำเนินการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดการควบคุมทางการเงินและบริการ
- 3) การใช้ประโยชน์ (utilization) ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตนเองและควบคุมสังคม
- 4) การได้รับประโยชน์ (obtaining benefits) ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวและสังคม

อภิญา กังสนารักษ์ (2544, น. 14-15) สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ประการ ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญ
- 2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ ตลอดจนแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยากรที่จะใช้ในโครงการ
- 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลได้

โดยหากพิจารณากระบวนการของการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นพลวัต อาจแบ่งกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง 4 ขั้นตอนต่อไปนี้ คือ (Szentendre, 1996: อ้างถึงใน คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, 2545, น. 30-31)

- 1) การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนและการตัดสินใจ
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหรือดำเนินการ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ และการตัดสินใจ
- 3) การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ หรือผลของโครงการ หรือผลของการตัดสินใจที่จะเกิดขึ้น
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินประสิทธิผลของโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ในการประเมินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย ซึ่งผลของการประเมินดังกล่าวนี้ จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมขั้นที่ 1 ซึ่งเป็นขั้นตอนของการวางแผนต่อไป ดังแสดงในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติ/ดำเนินการ การจัดสรรหรือรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องกัน ทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วมล้วนมีความสัมพันธ์กัน

2.4 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) (2560, น. 14-15) กล่าวถึงตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (IAP2: International Association for Public Participation) ไว้ 5 ระดับ ดังนี้

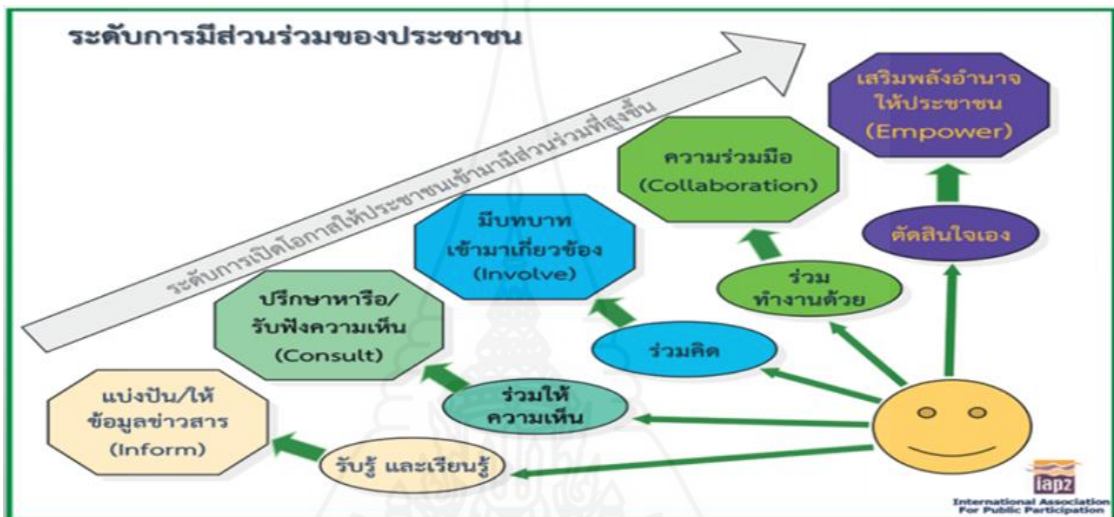
ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform): เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชน ในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐอย่างเป็นจริง ถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ เป็นขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญมาก ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วม ในระดับนี้อยู่ในลักษณะการให้ข้อมูลทางเดียวจากภาครัฐสู่ประชาชน

ระดับที่ 2 การปรึกษาหารือ (To Consult): เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการหรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐอย่างอิสระและเป็นระบบ โดยหน่วยงานภาครัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำข้อเสนอแนะความคิดเห็น และประเด็นที่ประชาชนเป็นห่วง ไปประกอบการปรับปรุงนโยบาย พัฒนาวิธีการปฏิบัติงานในหน่วยงาน และประกอบการตัดสินใจ

ระดับที่ 3 การเข้ามามีส่วนร่วม (To Involve): เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างจริงจังและมีจุดมุ่งหมายชัดเจน โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน โครงการ และวิธีการปฏิบัติงาน โดยหน่วยงานภาครัฐ มีหน้าที่จัดระบบ อำนวยความสะดวก ยอมรับการเสนอแนะและการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน การมีส่วนร่วมระดับนี้มักดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วม

ระดับที่ 4 ความร่วมมือ (To Collaborate): เป็นการให้บทบาทของประชาชนในระดับสูง มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่การระบุปัญหา พัฒนาทางเลือก และแนวทางแก้ไข รวมทั้งการเป็นภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ คือ การสัญญาอยู่กับประชาชน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่าจะร่วมงานกับประชาชน เพื่อได้ข้อเสนอแนะ และแนวความคิดใหม่

ระดับที่ 5 การเสริมอำนาจประชาชน (Empower): เป็นระดับที่บทบาทของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูงสุด เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการเป็นผู้ตัดสินใจ โดยหน่วยงานภาครัฐจะต้องดำเนินการตามการตัดสินใจของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้ เน้นให้ประชาชนมีบทบาทในการบริหารจัดการโดยเป็นผู้ดำเนินการกิจ และภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น รูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับนี้ ได้แก่ การลงประชามติ หรือสภาเมือง

ภาพที่ 2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Spectrum)

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560, น. 13)

กล่าวโดยสรุป ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเริ่มจากระดับที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมเลย ไปจนถึงระดับการมีส่วนร่วมสูง มีหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นเพียงผู้สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ

กนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545, น. 22-24) พบว่า วิธีการแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายวิธี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ โดยการแบ่งที่นิยมใช้กันมาก คือ การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจากระดับต่ำสุดไปหาระดับสูงสุดออกเป็น 6 ระดับ และจำนวนประชาชนที่เข้าร่วมมีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ หากระดับการมีส่วนร่วมต่ำจำนวนประชาชนที่เข้าร่วมจะมีมาก และหากระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้น จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลง โดยระดับการมีส่วนร่วมเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด มีรายละเอียดดังนี้

1) ระดับการให้ข้อมูลถือว่าเป็นระดับที่ต่ำที่สุด และถือเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน ทั้งนี้ เป็นการให้ข้อมูลประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการเพียงเท่านั้น โดยไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ อาจทำได้หลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ

2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับการให้ข้อมูล กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ข้อมูลมากขึ้น และได้ประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ

3) ระดับการปรึกษาหารือ เป็นระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่าระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นการเจรจกันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน ทั้งนี้ เพื่อประเมินความก้าวหน้า หรือเพื่อระบุประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4) ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นเรื่องของการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการเหมาะสมที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมี ข้อโต้แย้งมาก เช่น การเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอม

5) ระดับการร่วมปฏิบัติ กล่าวคือ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

6) ระดับร่วมติดตาม ตรวจสอบ เป็นระดับขั้นที่สูงถัดไปจากระดับการร่วมปฏิบัติ

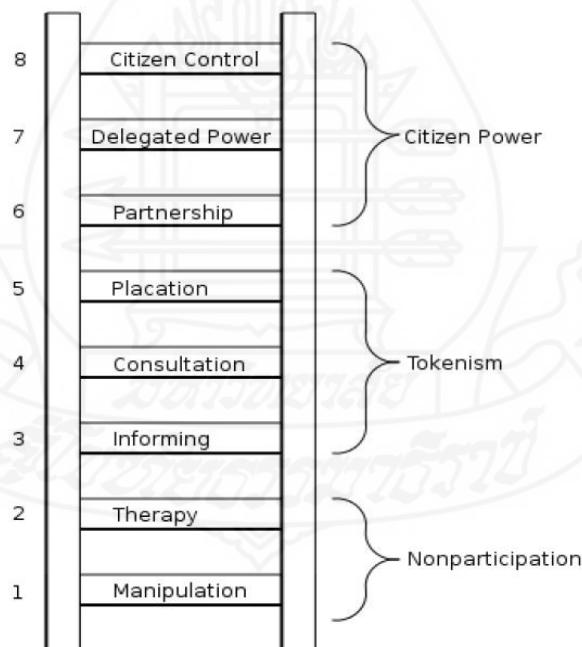
7) การควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วม เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การลงประชามติอาจไม่ได้สะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ทั้งหมด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใดด้วย นอกจากนี้ ผลของการลงประชามติ อาจมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามในบางประเทศ แต่สำหรับบางประเทศอาจเป็นเพียงข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาลเท่านั้น

ภาพที่ 2.3 แสดงระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา : คินีนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545, น. 24)

นอกจากนี้ ยังมี Arnstein (as cite in Fitzsimons, A., Hope, M., Cooper, C. and Russell, K., 2011, pp. 46-48) ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่ามีลักษณะเป็นรูปแบบของขั้นบันไดการมีส่วนร่วม (Participation ladder) จำนวน 8 ขั้น โดยแต่ละขั้นของการมีส่วนร่วมมีความแตกต่างกันกล่าวคือ มีทั้งในส่วนที่มีการมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ช่วง 2 แฉกที่อยู่ด้านล่างสุดแสดงถึงการไม่มีส่วนร่วม (non-participation) Arnstein อธิบายว่า มีการวางแผนโดยหน่วยงานถือเป็นตัวแทนของการมีส่วนร่วมและเป็นผู้ตัดสินใจ แต่ความเป็นจริงแล้วเป็นขั้นที่ประชาชนเข้าไม่ถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ส่วนขั้นที่สูงถัดขึ้นมาขึ้น (Tokenism) จะสังเกตเห็นว่าเป็นขั้นที่ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสาร แต่ไม่สามารถรับประกันได้ว่าประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจได้ คือ การให้ประชาชนเข้าร่วม (placation) เช่น การประชุม แต่ยังไม่มียอำนาจในการเปลี่ยนแปลงอะไรได้มาก ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมเพียงบางส่วนเท่านั้น ส่วน 3 แฉกที่อยู่สูงสุดเท่านั้น จึงจะเป็นขั้นของการมีส่วนร่วมที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โดยประชาชนมีโอกาสและสิทธิที่จะเสนอหรือจัดการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ถืออำนาจ โดยมีอำนาจเหนือการจัดงบประมาณ หรือ โครงการ (delegated power) ส่วนบันไดขั้นสุดท้าย ประชาชนได้รับอำนาจให้ดำเนินโครงการ โดยประชาชนเอง (citizen control) ดังภาพที่ 2.4 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2.4 บันไดการมีส่วนร่วมของ Arnstein 8 ขั้น
(Eight rungs on a ladder of citizen participation)

ที่มา : Arnstein as cite in Fitzsimons, A., Hope, M., Cooper, C. and Russell, K. (2011, p. 47)

2.5 ปัจจัยและองค์ประกอบในการมีส่วนร่วมของประชาชน

มีปัจจัยและองค์ประกอบหลายประการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

วีระศักดิ์ เครือเทพ (2553, น. 19-20) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยได้สรุปความออกมาเป็นสาระสำคัญ เกี่ยวกับองค์ประกอบในการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ มีปัจจัยที่สำคัญ 4 ประการได้แก่

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนควรจัดขึ้นตามกลุ่มประชากรหรือพื้นที่ย่อย ๆ เพื่อให้ครอบคลุมประชาชนในวงกว้าง และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ เข้าถึงได้ง่าย ทั้งนี้ ควรมีการจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและสามารถติดตามข่าวสารหรือประเด็นปัญหาที่เป็นปัจจุบันได้ตลอดเวลา

2) การสื่อสารที่ใช้ควรมีลักษณะของการพูดคุยหรือปรึกษาหารือที่เปิดกว้าง ประชาชนทุกฝ่ายเข้าร่วมและให้ความเห็นหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้อย่างเปิดเผยและเพียงพอ ที่สำคัญควรมีการกำหนดแบบแผนในการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือการแสดงความคิดเห็นและควรมีหลักเกณฑ์การตัดสินใจร่วมกันเพื่อให้การมีส่วนร่วมเหล่านั้นเกิดขึ้นอย่างราบรื่น ถ้อยทีถ้อยอาศัย ซึ่งกันและกัน จนนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจที่ตีร่วมกันได้

3) ประชาชนที่เข้าร่วมควรมีจำนวนและความเป็นตัวแทนที่เหมาะสม กล่าวคือ ขนาดหรือจำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วม ถือได้ว่ามีความสำคัญในขั้นต้น เนื่องจากการที่ประชาชนจำนวนมากเข้าร่วมในการตัดสินใจนั้นย่อมเป็นหลักประกันว่าความคิดเห็นหรือ ข้อเรียกร้องต่าง ๆ จะใกล้เคียงกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน ส่วนความเป็นตัวแทนนั้น หมายความว่าประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมควรมาจากประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมอย่างเพียงพอ หากประชาชนที่เข้าร่วมมาจากคนบางกลุ่มบางพวก โดยเฉพาะจากกลุ่มที่มีความได้เปรียบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง ข้อเสนอหรือข้อเรียกร้องต่าง ๆ อาจนำไปสู่การตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มคนเหล่านั้นเป็นหลัก ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนก็จะมีได้รับผลประโยชน์อันใดเลย

4) ควรมีการจัดทำเกณฑ์การวัดผลสำเร็จของการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมไว้ตั้งแต่ต้นด้วย เพื่อใช้เป็นเครื่องกำกับดูแลว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการไว้ได้มากน้อยเพียงใด

ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันว่าความต้องการของประชาชน ตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ ไปจนกระทั่งถึงปลายน้ำ จะเกิดผลจริงอย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2531, น. 20) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

- 1) ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือในบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม
- 2) ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ฐานะ ทำให้เกิดความเกรงใจ
- 3) อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น บีบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

ทฤษฎี ชวนไชยสิทธิ์, กทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ, ปาลีรัตน์ การดี, รลิกา อังกูร, และเพ็ญแข ศรีสุททธิกุล (2556, น. 25) สรุปว่า การเร้าให้บุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามาร่วมมือกันทำกิจกรรมทางสังคมในรูปแบบของการมีส่วนร่วมและสมัครใจ จำเป็นต้องเข้าใจในวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของประชาชนในชุมชนเพื่อให้สามารถกำหนดสิ่งเร้าได้เหมาะสมกับกิจกรรมการพัฒนา

นอกจากนี้ อาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม นโยบายของรัฐ ความคาดหวังและแรงจูงใจ ตลอดจนความเชื่อถือในภาวะผู้นำ และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน ซึ่งอาจเป็นปัจจัยในการผลักดันให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ

2.4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen and Uphoff (1997, pp. 17-19: อ้างถึงใน พิทักษ์ กาพกักดี, 2540, น. 29) เสนอบริบทของการมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมาก ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางวัฒนธรรม และปัจจัยทางประวัติศาสตร์

Solum, R., Wichhart, L., Rocheleau, D., and Thomas-Slayter, B. (1995, pp. 9-12) ได้กล่าวถึงแนวทางของการพัฒนาการมีส่วนร่วมว่ามีวิธีดำเนินงาน 2 แนวทางสำคัญ คือ แนวทางตามประเพณี และแนวทางที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แนวทางตามประเพณี

ประกอบด้วยแนวทางย่อย 3 ประการ คือ องค์การประชาชนและการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ การพัฒนาชุมชน และการมีส่วนร่วมที่ถูกรื้อฟื้น ดังนี้

(1.1) องค์การประชาชนและการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ รวมถึงกิจกรรมของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานด้านสงเคราะห์ การเป็นสมาชิกภาพขององค์การและสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การบรรเทาทุกข์ และช่วยเหลือเหยื่อสงคราม หรือ ภัยพิบัติต่าง ๆ ส่วนการมีส่วนร่วมนั้น มีเพียงความจำเป็นที่จะได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ เท่านั้น

(1.2) การพัฒนาชุมชนและการกระตุ้นชนบท เป็นแผนงานที่รัฐพยายามส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่นต่อกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม หลายฝ่ายยังถือว่างานพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องง่ายและมีความเหมือนกันในความสนใจของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น การส่งเสริมโครงการของรัฐบาล จึงถูกวางแผนจากข้าราชการในส่วนกลาง และขาดความสนใจถึงสาเหตุสำคัญของความยากจนของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งความจริงแล้วต้องดำเนินงานจากล่างขึ้นบน

(1.3) การมีส่วนร่วมที่ถูกชี้นำในโครงการขนาดใหญ่ แนวทางนี้แสวงหาประชาชนเข้าร่วมในการวางแผนและปฏิบัติโครงการพัฒนา กล่าวคือ มักมีการริเริ่มให้ทุนและควบคุมจากหน่วยงานภายนอก โดยมีการสร้างสัมพันธ์ภาพการทำงานระหว่างหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่พัฒนาและประชาชนในชนบทซึ่งมีผู้วางแผนเป็นคนกำหนดระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งต่าง ๆ

แนวทางที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นนี้ทั้ง 3 แนวทาง ก่อให้เกิดการจำกัดขอบเขตของการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ตลอดจนไม่ได้เสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ประชาชนเลย ส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที่

2) แนวทางที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

แนวทางนี้จะเน้นในประเด็นของอำนาจและการควบคุม โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับธรรมชาติของสังคมที่โครงการถูกพัฒนามากกว่าการบริหารและเทคนิค และถือว่าการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจ การเพิ่มอำนาจให้แก่ผู้ด้อยโอกาส โดยให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นอันดับแรกในกระบวนการพัฒนา และเชื่อว่าประชาชนธรรมดาที่มีความสามารถที่จะสะท้อนเชิงวิจารณ์ และวิเคราะห์ความรู้ของประชาชนจะเกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการพัฒนา

แนวความคิดการมีส่วนร่วมมีความสำคัญในการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะนำพาให้ประชาชนเกิดการพึ่งพาตนเอง มีความเชื่อมั่นในการดำเนินงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เกิดการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ทำให้ชุมชนเกิดความสามารถและดำเนินงานในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาถึงเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ผู้ศึกษาจึงขอสรุปว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในชุมชน ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยมีการร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล โดยนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาใช้สำหรับกำหนดแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม สวัสดิการชุมชน และกองทุนสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการสังคม สวัสดิการชุมชน และกองทุนสวัสดิการชุมชนมีแนวคิดที่เกิดจากการต้องการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมีประเด็นต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความหมายของสวัสดิการสังคม สวัสดิการชุมชน และกองทุนสวัสดิการชุมชน

วันทนีส์ วาสิกะสิน, สุรางค์รัตน์ วสินารมณ, กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุณย์ (2537, น. 1-2) ได้รวบรวมความหมายของสวัสดิการสังคม จากนักวิชาการหลายท่าน ดังต่อไปนี้

John Turner ให้นิยามคำว่าสวัสดิการสังคม เป็นความพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานที่มั่นคง โดยครอบคลุมการบริการกับบุคคลและชุมชนในลักษณะการพัฒนาสังคมและการเสริมสร้างให้บุคคลสามารถเผชิญกับสภาพปัญหาทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนการพยายามขจัดสภาวะที่พึ่งตนเองไม่ได้ของประชาชนให้หมดไป

Friedlander and Apte อธิบายว่าสวัสดิการสังคม เป็นระเบียบ นโยบาย ผลประโยชน์ และบริการ ซึ่งจะทำให้การดำเนินการจัดบริการต่าง ๆ เป็นไปได้โดยสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เป็นที่ยอมรับกันว่าสวัสดิการสังคมเป็นบริการพื้นฐานที่มีความสำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและถาวร เปลี่ยนแปลงจากสภาวะที่เคยยากลำบากไปสู่สิ่งที่คาดหวังว่าดีกว่า รวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ในที่สุด

Federico กล่าวว่า สวัสดิการสังคม เป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสังคมใน ขณะที่ทุกสังคมมักจะประกอบด้วยอย่างน้อย 5 สถาบันหลัก ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง และสถาบันเศรษฐกิจ โดยสถาบันสวัสดิการสังคมถือเป็นสถาบันที่ 6 ของสังคมที่มีหน้าที่สำคัญและเด่นชัดในสังคมตลอดจนมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแยกไม่ออกกับสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ทั้ง 5 สถาบันข้างต้น

วันทนีส์ วาสิกะสิน และคณะ (2537, น. 2) สรุปและอธิบายว่า สวัสดิการสังคม คือ การกินดีอยู่ดีของทุกคน (Social Well-being) ไม่เฉพาะผู้ยากไร้เท่านั้น คนทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ ตามปรัชญาสากลขององค์การสหประชาชาติ ในเรื่องสิทธิมนุษยชนกำหนดว่า คนทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน อันเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องได้รับ และเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องจัดบริการต่าง ๆ ไว้ให้ และความต้องการพื้นฐานนั้น คือ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ในปัจจัยพื้นฐานที่รัฐจะต้องจัดหาให้ประชาชน โดยจัดให้ประชาชนได้มีงานทำ เพื่อมีเงินซื้ออาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค จัดให้มีสถานพยาบาลสำหรับประชาชนเมื่อเจ็บป่วยแม้ว่าประชาชนคนนั้นจะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่หรือชนบทที่ห่างไกล

สมคิด แก้วทิพย์ (2556, น. 13) ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมว่าเป็นการเอื้ออำนวยหรือสนับสนุนกิจกรรมหรือเป็นระบบการจัดการทางสังคมที่เป็นการสร้างเสริมศักยภาพให้สามารถเผชิญปัญหาทางกาย จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีในมิติสุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย งาน อาชีพ ความมั่นคง

สมปอง นิยะนันท์ (2555, น. 27) ให้คำจำกัดความของคำว่าสวัสดิการสังคมไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่จัดไว้อย่างเป็นระเบียบของรัฐและเอกชนในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป ในอันที่จะช่วยเจือจุนบุคคลและสถานะแวดล้อมของเขา โดยเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เข้าช่วยให้บุคคลกลุ่ม และชุมชนบรรลุความต้องการ สามารถแก้ไขปัญหาปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ด้วยความเป็นธรรมและเท่าเทียม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 (2546, น. 2) ได้บัญญัติความหมายของสวัสดิการสังคม หมายความว่า ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ และให้คำจำกัดความของการจัดสวัสดิการสังคม ว่าหมายถึง การจัดบริการสวัสดิการสังคมตามมาตรฐานที่คณะกรรมการกำหนด

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สวัสดิการสังคม จะหมายความถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนนั่นเอง

ส่วนความหมายของสวัสดิการชุมชน มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2552, น. 4) กล่าวถึงสวัสดิการชุมชนว่าเป็นการริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนท้องถิ่นที่ร่วมกันสร้างระบบหลักประกันความมั่นคงของชีวิตเพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชนท้องถิ่นและสังคม มุ่งฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นให้มีการอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร พึ่งพาอาศัย และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับวัฒนธรรม ตามหลักศาสนาและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และสวัสดิการชุมชนเป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลที่เริ่มจากการพึ่งตนเองก่อน เป็นการช่วยเหลือที่มากกว่าเงินหรือวัตถุ แต่เน้นความสัมพันธ์ที่ดี การมีน้ำใจ การไว้ใจซึ่งกันและกัน

วิไลลักษณ์ เลขาน้ำ ที่ปรึกษากองทุนสวัสดิการวันละบาทคลองสามวา จังหวัด ปทุมธานี (สุวัฒน์ คงแป้น, 2550, น. 169) ให้ความหมายของสวัสดิการชุมชน คือ การดูแลคนด้วยกัน โดยเฉพาะคนที่ไม่มียะไร ชาวบ้านที่เบียดอะไรไม่ได้ คนอื่นก็ได้ด้วย ตัวเราก็ได้ด้วย

สวัสดิการชุมชนต่างจากระบบประกันสุขภาพที่ให้ความสำคัญกับระบบสมาชิกและการได้รับประโยชน์แทนเบี้ยประกัน โดยสวัสดิการชุมชน จะขับเคลื่อนได้อย่างมีพลังสามารถบรรลุเป้าหมาย มีความมั่นคงของชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน ชุมชนต้องเป็นแกนหลักสร้างการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ผนึกพลังกับท้องถิ่น เชื่อมโยงสวัสดิการชุมชนกับการสร้างทุนใหม่ ของชุมชนซึ่งเป็นทุนเศรษฐกิจและทุนสังคม สร้างกระบวนการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรม แต่มีความซื่อสัตย์ และมีประสิทธิภาพ

ซึ่งหากพิจารณาโดยความหมาย พบว่า สวัสดิการสังคม มีความแตกต่างกันกับสวัสดิการชุมชน กล่าวคือ สวัสดิการชุมชนไม่ได้อยู่ภายใต้ระบบสวัสดิการสังคม แต่เป็นกระบวนการสร้างและจัดระเบียบของชุมชน โดยสวัสดิการชุมชนจะทำหน้าที่ตอบสนอง หรือบริการสวัสดิการตามความต้องการที่หลากหลายของชุมชน ส่วนสวัสดิการสังคม จะทำหน้าที่ตอบสนองหรือบริการสวัสดิการพื้นฐาน ซึ่งเป็นบริการที่สวัสดิการชุมชน ไม่สามารถทำหน้าที่ให้บริการได้สำหรับชุมชนทุกชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน สวัสดิการชุมชนจึงเป็นระบบสวัสดิการที่คู่ขนาน (Parallel) ไปกับสวัสดิการสังคม ซึ่งมีขอบเขตและภาระหน้าที่ที่ชัดเจนจากกัน แต่สามารถประสาน และเชื่อมโยงการบริการสวัสดิการร่วมกัน ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างระหว่างสวัสดิการสังคมและสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการสังคม	สวัสดิการชุมชน
-เป็นระบบที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาทางสังคมอันเกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยม	-เป็นระบบการพึ่งตนเองของชุมชนภายใต้ระบบเศรษฐกิจชุมชน (ระบบอุปถัมภ์)
-เป็นระบบการดำเนินงานของรัฐ	-ทำหน้าที่บริการสวัสดิการในสังคมระดับจุลภาค
-ทำหน้าที่บริการสวัสดิการในสังคมระดับมหภาค	
-บริหารจัดการโดยกลไกของรัฐ ในรูปขององค์กร/หน่วยงานรัฐ	-บริหารจัดการโดยกลไกชุมชน ในรูปของครอบครัว/องค์กรชุมชน/เครือข่าย
-รัฐเป็นผู้ให้ ชุมชนเป็นผู้รับบริการ	-ชุมชนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ
-เน้นการช่วยเหลือและบริการให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส	-ช่วยเหลือและบริการสมาชิกชุมชนทั้งหมด

ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2548, น. 19-20)

ส่วนคำว่ากองทุนสวัสดิการสังคม มีผู้ให้ความหมายไว้ได้แก่

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 โดยสำนักงานราชบัณฑิตยสภา ให้ความหมายของคำว่า กองทุนสวัสดิการชุมชน แยกเป็นคำ ดังนี้

กองทุน หมายถึง น. เงินหรือทรัพย์สินที่เอามารวมกันเป็นกองเดียวกันเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

สวัสดิการ หมายถึง น. สิ่งที่เลือกอำนวยความสะดวกและสภาพการทำงานที่ดีและสะดวกสบาย

ชุมชน หมายถึง น. หมู่ชน, กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน, ที่มีคนอาศัยอยู่มาก

ประเวศ วะสี (2542, น. 17) ได้ให้ความหมายของกองทุนสวัสดิการชุมชนไว้ว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนหมายถึงกองทุนที่ชาวบ้านรวมตัวกันออมทรัพย์เพื่อให้กู้ยืมไปประกอบอาชีพและนำผลประโยชน์ที่ได้ส่วนหนึ่งไปจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกโดยชาวบ้านเป็นผู้จัดการเอง

สมปอง นิยะนันท์ (2555, น. 13) สรุปความหมายของกองทุนสวัสดิการชุมชนว่า คือกิจกรรมหรือระบบการจัดการร่วมของคนในชุมชนที่นำเอาภูมิปัญญาวัฒนธรรมทรัพยากรทุน และทุกอย่างในชุมชนมาดำเนินการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงอย่างครบวงจรชีวิต ทั้งในปัจจุบันและอนาคตของคนในชุมชน และกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นคำเรียกรวมของกองทุนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดคุณประโยชน์ต่อชุมชนในทุกด้าน และมีการดำเนินการอยู่ในชุมชน

3.2 ความสำคัญและรูปแบบของการจัดสวัสดิการ

ระพีพรรณ คำหอม (2554, น. 1-3) ได้กล่าวถึงเรื่องความสำคัญของการจัดสวัสดิการสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

งานสวัสดิการสังคม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนทุกคนในสังคมตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตายอาจกล่าวได้ว่า วัฏจักรชีวิต (Life cycle) ของคนในสังคม แต่ละคนต้องได้รับการขึ้นพื้นฐานเท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น บริการด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา ที่อยู่อาศัย ซึ่งมักจะมีข้อคำถามที่ว่า ใครควรจะทำหน้าที่จัดระบบสวัสดิการสังคมให้กับประชาชน และใครควรจะได้รับบริการบ้าง คนทุกคนในสังคม หรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคมควรจะได้รับบริการดูแลก่อนไหม ทำอย่างไรที่จะทำให้คนในสังคมได้รับบริการสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึง การกระจายบริการหรือทรัพยากรให้กับประชาชนที่มีลักษณะปัญหาหลากหลายแตกต่างกันได้รับบริการอย่างเป็นธรรม ประเด็นเหล่านี้ ยังมีข้อโต้แย้งเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านของแนวคิดปรัชญาพัฒนาการของสังคมแต่ละสังคม และการประยุกต์ใช้ในลักษณะของนโยบาย แผนงาน และกิจกรรม

ในอดีต การดูแลคุ้มครองสมาชิกของสังคมเป็นบทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัว ครอบครัวจึงถือได้ว่าเป็นสถาบันแรกที่สำคัญต่อการสร้างระบบความมั่นคงของมนุษย์ และสังคม ระบบการดูแลสมาชิกในครอบครัวจึงขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจ และฐานะของครอบครัวนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร แต่ถ้าครอบครัวใดไม่สามารถทำหน้าที่เบื้องต้นได้ ระบบสนับสนุนทางสังคมรองลงมาก็คือ ระบบเครือญาติ ระบบเพื่อนบ้าน ระบบชุมชนก็จะทำหน้าที่ให้การดูแลสงเคราะห์แบบชั่วคราว ในขณะที่องค์กรภาครัฐจะเข้ามามีบทบาทรับผิดชอบ ก็ต่อเมื่อระบบสนับสนุนทางสังคมที่ใกล้ชิดของบุคคลคนนั้น ไม่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้ หน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของรัฐ คือการดูแลรับผิดชอบให้ประชาชนที่เดือดร้อนให้ได้รับบริการสังคมขั้นพื้นฐานหรือบริการสวัสดิการสังคมจากรัฐ ฉะนั้น สิทธิของประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐ (Civil Right) ก็ควรจะได้รับการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของรัฐ รัฐในฐานะผู้ปกครองที่มีอำนาจซึ่งมีหน้าที่โดยชอบธรรมที่จะจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับประชาชน

ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้กลุ่มประเทศสังคมนิยมส่วนหนึ่งล่มสลายไป สังคมโลกได้ก้าวเข้าสู่ระบบเสรีนิยมประชาธิปไตย งานสวัสดิการสังคมที่ปรากฏในลักษณะของรัฐสวัสดิการ (Welfare State) อีกต่อไป การจัดสวัสดิการสังคมในปัจจุบันและอนาคตได้พยายามปรับตัวใหม่ในลักษณะของสวัสดิการ (Work Fare) แทน ในขณะที่เดียวกัน รัฐก็จำเป็นต้องใช้นโยบายการจัดวางระบบเครือข่ายความปลอดภัยทางสังคมที่ครอบคลุมคนทุกคนในสังคม (Social Safety Net) ที่ครอบคลุมเพื่อเป็นมาตรการรองรับปัญหาการว่างงานสูงในอนาคตเช่นกัน การจัดบริการสวัสดิการสังคมเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมแบบสงเคราะห์เฉพาะหน้าเริ่มถูกจำกัดวงให้เล็กลง โดยรัฐได้พยายามผลักดันระบบสวัสดิการสังคมในรูปของโครงการหลักประกันแทน ควบคู่ไปกับการกระจายอำนาจลงมาจากท้องถิ่น โดยภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการสวัสดิการสังคมมากขึ้น การจัดระบบสวัสดิการสังคมจึงไม่ใช่บทบาทของรัฐเช่นที่ผ่านมา ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้มีการเคลื่อนไหวร่วมกลุ่มและเรียกร้องผลักดันให้เกิดระบบสวัสดิการสังคมที่มีรูปแบบที่หลากหลาย โดยเริ่มจากความพร้อมของกลุ่มเล็ก ๆ ที่ตระหนักและเห็นความสำคัญของการสร้างระบบความมั่นคงทางสังคมให้กับกลุ่มของตนเองในลักษณะของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่อาศัยการระดมทุนตามศักยภาพของคนในชุมชนเป็นหลัก รูปแบบการบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่นคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของคนในสังคม กระแสการเปลี่ยนแปลงระบบสวัสดิการสังคมของประเทศไทย จึงขึ้นอยู่กับประชาคมต่าง ๆ มากกว่าการปล่อยให้รัฐทำหน้าที่ดูแลด้านสวัสดิการสังคมแต่เพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 (2546, น.6) มาตรา 5 (2) ได้กำหนดรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการการจัดสวัสดิการสังคมไว้ว่าในการจัดสวัสดิการสังคม ให้คำนึงถึงเรื่องลักษณะหรือรูปแบบ และวิธีการในการดำเนินการ เช่น การส่งเสริมการพัฒนา การสงเคราะห์ การคุ้มครอง การป้องกัน การแก้ไข และการบำบัดฟื้นฟู เป็นต้น

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548, น. 4-5) ได้เสนอรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมโดยทั่วไปที่ปรากฏ มีดังนี้

1) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมตามพื้นที่ (Area-based) หน่วยงานในพื้นที่จะต้องมาร่วมกันจัดบริการตามภารกิจหน้าที่ โดยทั่วไปเป็นการจัดตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ พื้นที่ตามการปกครองประเทศ ซึ่งรูปแบบการจัดสวัสดิการตามพื้นที่นี้ มีข้อจำกัดต่อการเข้าถึงแหล่งบริการของกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากต้องแสดงหลักฐานสิทธิตามภูมิตำแหน่งของการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยเป็นหลัก ดังนั้น การจัดสวัสดิการตามรูปแบบนี้จึงควรพัฒนาโดยใช้มิติอื่น ๆ จากภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม เช่น ใช้ทั้งพื้นที่เป็นฐานร่วมกับการใช้โครงสร้างการบริหารงานขององค์กรภาครัฐ (Functional-based) และใช้การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ (Participation-based) เพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการทั้งแนวคิดและแนวราร่วมกัน

2) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมตามวิธีการ (Methods) รูปแบบนี้จะให้ความสำคัญกับวิธีการทางสังคมสงเคราะห์ระดับจุลภาค เช่น เฉพาะรายกลุ่มและชุมชน ซึ่งถือเป็นรูปแบบการจัดบริการโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ขณะที่การให้บริการโดยทางอ้อมและระดับมหภาค เช่น การบริหารงานองค์กรและการวิจัย ก็เป็นการสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมใหม่ขึ้น แต่โดยทั่วไป รูปแบบการจัดสวัสดิการจะเน้นที่การให้บริการเฉพาะรายมากกว่า จึงส่งผลให้รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมลักษณะนี้ ต้องใช้ทั้งระดับจุลภาคร่วมกับระดับมหภาค เน้นการบูรณาการร่วมกัน โดยเฉพาะการกระทำทางสังคม (Social Action) เช่น การรณรงค์ การผลักดันการต่อรองกับกลไกต่าง ๆ ทางสังคม เพื่อให้เกิดรูปแบบสวัสดิการสังคมใหม่ ๆ นั่นเอง

3) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) เป็นการสร้างกระแสใหม่ กระแสทางเลือกของสังคม ต่อการจัดสวัสดิการสังคมที่เชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาสำคัญของสังคม ที่เชื่อว่าต้องเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ให้กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้รู้จักการป้องกัน การคุ้มครองสิทธิของตนเอง การเมืองและสังคม ตลอดจนวัฒนธรรม การเคลื่อนไหวทางสังคม ทั้งนี้ ก็เพื่อสร้างความตระหนักของคนในสังคม ความรับผิดชอบทางสังคมร่วมกัน เช่น การใช้เครือข่าย การใช้องค์กรชุมชนเคลื่อนไหวในการต่อรองกับอำนาจของรัฐ เป็นต้น รูปแบบนี้เชื่อว่าจะมีความจำเป็นต้องกำหนดแผนยุทธศาสตร์เป้าหมาย กลไกการทำงาน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนไปในทิศทางที่เหมาะสม

4) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมโดยสถาบัน (Institutional-based) การจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบนี้ เป็นการจัดสวัสดิการที่รัฐเชื่อว่า รัฐควรแทรกแซงการจัดสวัสดิการสังคมให้กับประชาชนโดยอาศัยโครงสร้างอำนาจของรัฐทำหน้าที่ในการจัดระบบสวัสดิการสังคมในลักษณะต่าง ๆ แต่เนื่องจากการบริการที่รัฐจัดให้ นั้น อาทิ บริการประกันสังคม บริการการศึกษา ภาคบังคับ บริการประกันสุขภาพ ไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการของคนทุกคนในสังคมได้ จึงทำให้เกิดรูปแบบการจัดบริการสวัสดิการสังคมที่ลดการพึ่งพาจากสถาบันของรัฐลง (Deinstitutional-based) บริการในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นจากภาคส่วนของชุมชน ประชาชนที่มีศักยภาพ ความเข้มแข็งเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ชุมชน บริการลักษณะนี้มีความเชื่อที่ว่า รัฐควรลดบทบาทการแทรกแซงการจัดสวัสดิการลง แต่ปล่อยให้กลไกของชุมชน ประชาชนทำหน้าที่จัดสวัสดิการแทนรัฐ

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการไทยหลายท่านเชื่อว่า การจัดสวัสดิการสังคมของไทย ควรใช้รูปแบบทั้งโดยสถาบันและรูปแบบลดการพึ่งพาสถาบันของรัฐลงมาเป็นรูปแบบสวัสดิการผสม (Mixed Model) ที่ใช้ทั้ง 2 ลักษณะเข้าด้วยกันจึงจะส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนโดยรวม

นอกจากนี้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548, น. 6-7) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมถึงรูปแบบของสวัสดิการสังคมว่า มี 1 รูปแบบขึ้นไป และถือเป็นรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการจัดระเบียบโลกใหม่ (New World Order Model) ของนักคิดสวัสดิการสังคมทั่วโลกที่เชื่อว่า ยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้ระบบสวัสดิการสังคมในอดีตที่ผ่านมาต้องปรับตัวใหม่ การจัดสวัสดิการในรูปแบบนี้จึงให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคน (Welfare for Alls) ภายใต้หลักการสิทธิ ความเท่าเทียม ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และความต้องการของประชาชน มี 3 ส่วน ได้แก่

1) สวัสดิการกระแสหลัก หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐ เป็นการจัดสวัสดิการภาคบังคับของรัฐที่จัดให้กับประชาชน โดยคำนึงถึงความครอบคลุม ทั่วถึง เป็นธรรม รูปแบบที่จัดให้ เช่น การจัดบริการในรูปแบบของสถาบัน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการจัดโดยผ่านกลไกระบบการเงิน การคลัง ระบบภาษีของรัฐ และโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรเป็นหลัก เช่น รูปแบบสวัสดิการพื้นฐาน (ภาคบังคับ) เป็นต้น

2) สวัสดิการกระแสรอง หมายถึง สวัสดิการทางเลือก ที่เกิดจากศักยภาพความเข้มแข็งของภาคชุมชน ภาคประชาชน และภาคพื้นถิ่น สวัสดิการในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นจาก ความสนใจ ความสมัครใจร่วมกันของประชาชน ถือเป็นรูปแบบของการจัดสวัสดิการแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งการจัดสวัสดิการกระแสรองนี้ ระบบการจัดสวัสดิการจะขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกัน ของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ได้แก่ สวัสดิการพื้นถิ่น และสวัสดิการชุมชน กล่าวคือ

(2.1) สวัสดิการพื่นถิ่น หมายถึง การสร้างหลักประกันผ่านช่องทางของวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน เป็นสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากฐานคิดด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรม เฉพาะถิ่น ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศาสนา ด้านจิตวิญญาณ ด้านอื่น ๆ เช่น กองบุญข้าว กองทุนซากาดในศาสนาอิสลาม เป็นต้น

(2.2) สวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกัน เพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันที่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ทั้งการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น กองทุนสัจจะออมทรัพย์ กองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น

3) สวัสดิการท้องถิ่น หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการร่วมระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น โดยใช้แผนโครงการ กิจกรรมด้านสวัสดิการสังคมที่ตอบสนองกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

นอกจากนี้ สมคิด แก้วทิพย์ (2556, น. 13-14) ยังได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมไว้ว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของแต่ละประเทศ ขึ้นอยู่กับแนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมที่นำมาใช้ เช่น หากนำแนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมแบบเก็บตก ก็จะเป็นเพียงการช่วยเหลือแบบชั่วคราวเพื่อบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้า มากกว่าเป็นการเอาจริงเอาจังในการตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาในภาพกว้าง แต่หากนำแนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมแบบสถาบันมาใช้ ก็จะถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของสถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะภาครัฐในการจัดการกับปัญหา และตอบสนองความต้องการของสังคมในภาพกว้าง ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกส่วนที่จะต้องมาช่วยกัน

จากการศึกษาความสำคัญและรูปแบบของการจัดสวัสดิการสังคม สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า เรื่องของการจัดสวัสดิการสังคมนั้นมีรูปแบบที่หลากหลาย อาจอาศัยปัจจัยต่าง ๆ มาเป็นเกณฑ์ อาทิ ประเด็นปัญหาทางสังคม หรือมีการใช้กระแสนของรัฐ และประชาชนมาเป็นเกณฑ์ ซึ่งจะรูปแบบใดก็ตามไม่มีผิดหรือถูก เพียงแต่ว่ากระแสหรือแนวทางการดำเนินการ ณ ขณะนั้นมุ่งเน้นไปในเรื่องใด โดยในปัจจุบัน ประเทศไทยมีจุดเน้นเรื่องของการส่งเสริมให้ประชาชนเข้มแข็ง และมีเครือข่ายร่วมกันทุกภาคส่วนมากกว่าการพึ่งพาจากรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และต่อเนื่องมาจนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนในหลายมาตรา มีการรวมตัวเป็นกลุ่มประชาสังคม และเรียกร้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและบริหารงานภาครัฐที่โปร่งใส และเป็นธรรม

3.3 หลักการของสวัสดิการสังคมและสวัสดิการชุมชนไทย

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 (2546, น. 6) มาตรา 5 (1) ได้กำหนดไว้ว่าในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้รับบริการสวัสดิการสังคม ให้คำนึงถึงเรื่องสาขาต่าง ๆ ที่จะดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น การบริการทางสังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพ นันทนาการ และกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น โดยให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และองค์กรอื่น ได้มีส่วนร่วมด้วย

ทั้งนี้ สอดคล้องกับแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งเป็นในช่วงเดียวกันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) โดยเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ และมุ่งเน้นพัฒนาสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ” ใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้

โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2559) แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549) บทที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนา ในหัวข้อยุทธศาสตร์การพิทักษ์คุ้มครองสิทธิบุคคล ครอบครัว กลุ่ม และชุมชน มีมาตรการกล่าวถึงการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมโดยคำนึงถึงหลักบูรณาการและให้ครอบคลุมงานสวัสดิการสังคมด้านต่าง ๆ ได้แก่ การจัดสวัสดิการด้านการศึกษา สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย สวัสดิการที่อยู่อาศัย สวัสดิการแรงงาน และการมีงานทำ การประกันสังคม นันทนาการ และการให้บริการสังคมทั่วไป

โดยระพีพรรณ คำหอม (2554, น. 27-28) ได้รวบรวมหลักการของสวัสดิการสังคมไทยที่คำนึงถึงหลักการที่สอดคล้องกับความเป็นสากลโลก ไว้ 5 ประการ ได้แก่

1) สิทธิมนุษยชน (Human Rights) สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดสิทธิของบุคคลสิทธิของเด็กสตรีคนชราและผู้พิการทุพพลภาพ โดยเน้นให้มีการพิทักษ์ปกป้องคุ้มครองสิทธิของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว โดยเฉพาะ บริการพื้นฐานที่ประชาชนคนไทยควรจะได้รับ อาทิ บริการการศึกษาภาคบังคับบริการประกันสุขภาพ

2) ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) ประชาชนทุกคนควรได้รับบริการสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐานจากรัฐ บริการที่มุ่งตอบสนองปัญหาและความต้องการของคนในสังคม โดยทั่วไปบริการพื้นฐานมักจะถือเป็นบริการขั้นต่ำสุดที่รัฐต้องจัดให้กับคนในสังคม เช่น การศึกษาภาคบังคับ บริการสุขภาพอนามัย ซึ่งรัฐได้กำหนดให้มีเครื่องชี้วัดถึงข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อให้ตอบสนองกับปัญหา และความต้องการของคนในสังคมได้ในระดับหนึ่ง

3) ความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) หลักการสำคัญข้อนี้ บริการสวัสดิการสังคมที่ดีจะต้องเป็นบริการที่อยู่บนพื้นฐานความถูกต้องของกฎหมายความยุติธรรมทางสังคม ไม่ว่าผู้บริการจะอยู่ในฐานะหรือความเป็นอยู่อย่างไร และควรจัดสวัสดิการให้อย่างยุติธรรมกับทุกคน ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างประชาชนไม่ให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก ซึ่งอาจนำไปสู่การแตกร้างในหมู่คณะชุมชนด้วยกันได้

4) การมีส่วนร่วมของคนในสังคมทุกระดับ (Participation) บริการสวัสดิการสังคมจำเป็นต้องตระหนักถึงหลักการมีส่วนร่วมของคนทุกคนในสังคม เพราะบริการสวัสดิการสังคมเป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะฉะนั้น จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่ม ทุกระดับที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิดค้นปัญหา ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมจัดบริการ และร่วมติดตามประเมินผลบริการที่จัดให้ว่าเป็นที่พึงพอใจ และสอดคล้องกับความต้องการของคนในสังคมมากน้อยเพียงใด

5) ความโปร่งใส (Transparency) หลักการข้อนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนองค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดบริการสามารถเข้ามาร่วมตรวจสอบถึงความถูกต้อง ความเหมาะสมของโครงการ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนผู้ใช้บริการเป็นหลัก โดยองค์กรจะต้องใช้กระบวนการประชาธิปไตยเข้ามาในการจัดบริการสวัสดิการสังคม เช่น การมีตัวแทนเข้ามาเป็นปากเสียงและการติดตามตรวจสอบผลงานของรัฐให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง เป็นต้น

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) (2546, น. 43-46) ได้ประมวลหลักสำคัญในการจัดสวัสดิการจากการจัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำชาวบ้านไว้ดังนี้

1) ทำจากสิ่งที่เป็นจริง หากตั้งใจจะสำเร็จ การจัดสวัสดิการชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง วิถีของแต่ละพื้นที่ ทำโดยลอกเลียนแบบแต่ไม่ได้ เช่น กรณีที่ชุมชนจ่ายสมทบสวัสดิการผู้สูงอายุเดือนละ 300 บาท ก็ให้บ้าง ไม่ให้บ้าง การดำเนินงานก็อาจต้องยุติลงเพราะเงินไม่เพียงพอ ต้องดูว่าคนในชุมชนคิดอย่างไร กลุ่มมีเงินอยู่เท่าไร นอกจากนั้น ควรรู้ว่าตอนนี้สถานการณ์เป็นอย่างไร มีรากเหง้า มีกลไกอย่างไร แล้วจึงกำหนดอนาคตต่อไปว่า บ้านเราจะเป็นอย่างไร จะทำอย่างไร เพื่อแก้ปัญหาท้องถิ่นของเราเอง และเพื่อประโยชน์แก่ผู้ด้อยโอกาสในสังคม

2) เริ่มจากเล็กไปใหญ่ แต่ค่อยเป็นค่อยไปเหมือนต้นไม้ที่แตกออกทีละ 2 ใบต่อไปก็ถึงโตเป็นผู้ใหญ่ การที่คิดจะจัดสวัสดิการแบบรวดเร็วเกินไปโดยที่ยังไม่พร้อม ขาดการมีส่วนร่วม ไม่รู้สึกเป็นเจ้าของ ก็เหมือนกับเป็นการใส่ปุ๋ยให้กับต้นไม้ที่ตายได้เพราะเกินกำลัง ไม่เกิดสวัสดิการที่เป็นของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

3) เงินเป็นเพียงเครื่องมือ ไม่ใช่เป้าหมาย อาจใช้เงินตั้งเงื่อนไขทำให้คนอยากทำงานจะทำดี เช่น ใครทำงานเพิ่มจ่ายเงินสมทบให้ ใครบริหารเงินให้งอกเงยขึ้นจ่ายเงินสมทบให้

แต่สิ่งสำคัญ คือ การให้ความคิดทำให้คนคิดพึ่งตนเอง ทำความดีทำงานสร้างเม็ดเงิน หากมีเงินสนับสนุนควรให้ตามความจำเป็นและพอดี ไม่ใช่ให้เงินเป็นเป้าหมาย หรือใช้เงินมาแจกจ่าย

4) ระบบสวัสดิการที่ดีต้องช่วยเหลือแบบไม่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกในชุมชนควรให้ทุกคนได้ แต่มุ่งเน้นคนยากจนและด้อยโอกาส ทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมลงทุนเกี่ยวกับกฎกติกาและการใช้กฎกติการ่วมกัน

5) เป็นองค์กรรวมที่ทุกอย่างเชื่อมโยงเข้าหากัน กิจกรรมทุกอย่างสามารถก่อให้เกิดสวัสดิการได้ทุกเรื่อง ตั้งแต่เกิดจนตาย กับคนทุกเพศและทุกวัย การสร้างสวัสดิการจะเริ่มจากเรื่องใดก็ได้โดยจัดสรรผลกำไรส่วนหนึ่งมาทำสวัสดิการในลักษณะของการเชื่อมโยงกิจกรรมโดยเชื่อมโยงคนสามวัย ผู้สูงอายุ คนวัยกลางคน และเยาวชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นกลุ่มเดียวกันเพราะทั้งหมดคือมาจากคน ๆ เดียวกัน เพียงแต่ต่างเวลา ในการสร้างเงื่อนไขในการช่วยเหลือเกื้อกูลเอื้ออาทรต่อการเชื่อมโยงกลุ่มคนในชุมชนเข้าด้วยกันและเชื่อมโยงคนกับธรรมชาติ ซึ่งคนสามารถเรียนรู้และอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้

6) ต้องเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ คนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการต้องเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับเสมอ ไม่ใช่ฝ่ายหนึ่งหามาให้ อีกฝ่ายหนึ่งคอยรอรับ ดังนั้น จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันและมีศักดิ์ศรีเช่นกัน เงื่อนไขที่ทุกคนมีส่วนร่วมจ่ายเงินสมทบกับเงินบางส่วนเดิมเข้ากองทุนนำดอกผลกองทุนบางส่วนขยายกิจกรรมต่อไป ทำให้ทุกคนในชุมชนในกลุ่มสามารถเป็นเจ้าของทุนจะได้รับสวัสดิการไปในเวลาเดียวกัน

7) ต้องทำด้วยความรักและอดทน โดยจะต้องมีความศรัทธาเชื่อมั่นว่าชาวบ้านสามารถสร้างสวัสดิการของตนเองได้ รักที่จะทำงานเพื่อชุมชน เพื่อส่วนรวม อดทนต่อความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ยอมรับการตำหนิ โดยถือเป็นบทเรียนที่จะก่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนา

จากหลักคิดที่ว่าภาครัฐจัดสวัสดิการสังคมให้กับประชาชนในรูปแบบของตัวเงินและสิ่งของช่วยเหลือต่าง ๆ แต่ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง โดยสวัสดิการชุมชนสามารถเป็นหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนในชุมชน ตั้งแต่เกิดจนตาย ก่อเกิดเป็นความตระหนักร่วมกันถึงความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมและก่อตั้งการจัดสวัสดิการชุมชน ของชาวบ้านโดยชาวบ้าน และเพื่อชาวบ้าน เพื่อเป็นการให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี โดยการมีส่วนร่วมของคนอย่างกว้างขวาง การจะพัฒนาสวัสดิการชาวบ้านให้เข้มแข็งและยั่งยืน ตลอดจนสามารถอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องได้นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายสวัสดิการชาวบ้านที่มีอยู่เดิม ให้สามารถจัดการตนเองได้อย่างเป็นระบบ มีการเชื่อมโยงการเรียนรู้และขยายผลไปสู่ชุมชนต่าง ๆ อย่างเป็นกระบวนการ มีการประสานเชื่อมโยงระบบ

สวัสดิการชาวบ้านกับระบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานพัฒนาต่าง ๆ อย่างเข้าใจและเกื้อกูลต่อกัน

ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวมานี้ ระบบสวัสดิการชุมชน หรือสวัสดิการชาวบ้าน จึงมุ่งเน้นไปที่หลักการสำคัญ 3 ประการด้วยกัน (สุวัฒน์ คงแป้น, 2550, น. 5-6) กล่าวคือ

- 1) เป็นระบบสวัสดิการที่ยั่งยืน คิดและดำเนินการโดยชุมชน เพื่อชุมชน สามารถดูแลทุกคนทุกเพศทุกวัยในชุมชนได้อย่างทั่วถึง
- 2) เป็นระบบสวัสดิการที่ดูแลชุมชนได้อย่างครอบคลุม ตั้งแต่เกิดจนตาย
- 3) เป็นระบบสวัสดิการที่นำไปสู่ความมั่นคงในชีวิต โดยอาศัยฐานที่ว่าสวัสดิการคือ ความมั่นคงในชีวิต

ดังนั้น เพียงเงินที่ร่วมกันสมทบตั้งเป็นกองทุนเพื่อนำไปจัดสวัสดิการให้แก่กัน ตั้งแต่เกิดจนตายนั้น ไม่อาจนำมาซึ่งความมั่นคงในชีวิตได้แต่ระบบสวัสดิการชาวบ้าน จำเป็นจะต้องประกอบไปด้วยสวัสดิการที่หลากหลาย จึงจะสามารถบูรณาการเข้าด้วยกัน เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญา และความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน จะนำมาซึ่งความรักและความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นสวัสดิการทางสังคมที่ทุกคนมีให้แก่กัน

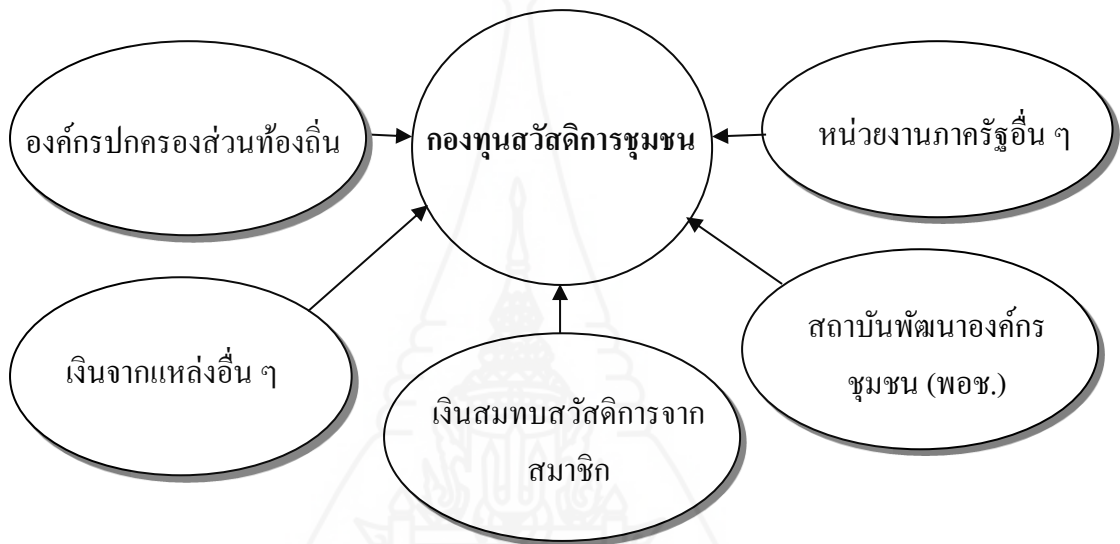
ด้วยแนวทางเช่นนี้ จะก่อให้เกิดระบบสวัสดิการชาวบ้านอย่างบูรณาการ และยั่งยืน เป็นการสร้างความมั่นคงในชีวิตได้อย่างแท้จริงดังภาพที่ 2.5 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2.5 แสดงหลักคิดสำคัญของระบบสวัสดิการชาวบ้าน

ที่มา : สุวัฒน์ คงแป้น (2550, น. 7)

นอกจากนี้ กองทุนสวัสดิการชุมชน เกิดขึ้นจากการที่ชาวชุมชนมาร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างระบบ ร่วมกันบริหารจัดการ และร่วมกันรับผลประโยชน์ ก่อให้เกิดเป็นกองทุนที่ทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของ ดังนั้น เงินกองทุนสวัสดิการชุมชนจึงได้มาจากการร่วมสมทบของสมาชิกในรูปแบบที่กองทุนแต่ละแห่งกำหนดขึ้นมา นอกจากนี้ เงินสนับสนุนหรือเงินสมทบยังมาจากแหล่งอื่น ๆ เช่น การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนเงินสมทบสวัสดิการจากสมาชิก ดังแสดงในภาพที่ 2.6 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2.6 แสดงแหล่งเงินทุนหรือแหล่งที่มาของกองทุนสวัสดิการชุมชน
ที่มา : ปรับปรุงจาก: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2559, น. 6)

โดยการดำเนินการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ดังนี้ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2552, น. 45)

- 1) สนับสนุนขบวนการจัดตั้งและพัฒนารับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนซึ่งครอบคลุมการให้คำแนะนำ และการประสานงานกับหน่วยงานงบประมาณ
- 2) เรียนรู้และเชื่อมโยงการจัดสวัสดิการชุมชนกับการจัดสวัสดิการและการพัฒนาอื่น ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) จัดงบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรในการบริหารอื่น ๆ สนับสนุนในการจัดสวัสดิการชุมชน
- 4) สร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์กรสวัสดิการชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง

ส่วนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2563, น. 7) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปของการสมทบและแนวทางสนับสนุนงบประมาณประมาณการสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน ปี พ.ศ. 2563 ดังนี้

- 1) เป็นกองทุนที่มีการจัดตั้งหนึ่งท้องถิ่นหนึ่งกองทุน (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร เป็นกองทุนระดับเขต) และดำเนินการสวัสดิการชุมชนไม่ต่ำกว่า 1 ปี
- 2) มีประชมสมาชิกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
- 3) มีระบบการบริหารกองทุนที่ดี ประกอบด้วย
 - (3.1) ระเบียบ/ข้อบังคับกองทุน และการปฏิบัติตาม โดยจะต้องระบุที่มาและการจัดการเงินกองทุน ซึ่งเงินสมทบสวัสดิการจากสมาชิกถือเป็นเงินบริจาคไม่สามารถคืนได้
 - (3.2) มีโครงสร้างคณะกรรมการกองทุน และทะเบียน/ข้อมูลสมาชิก
 - (3.3) รายงานผลการดำเนินงาน และรายงานสถานะการเงินและบัญชี ต่อที่ประชุมสมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 4) มีการจัดสวัสดิการชุมชนพื้นฐานไม่น้อยกว่า 3 เรื่อง เช่น เกิด แก่ เจ็บ ตาย ผู้ด้อยโอกาส การศึกษา อาชีพ ที่ดูแลสมาชิกและคนในชุมชน
- 5) มีแผนพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน และเชื่อมโยงสวัสดิการ กับงานพัฒนาอื่น ๆ ในชุมชน เช่น องค์กรการเงินชุมชน สถาน้องค์กรชุมชน ฯลฯ

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (ศูนย์ส่งเสริมนวัตกรรมและธรรมาภิบาลท้องถิ่น, 2553, น. 3) กล่าวไว้ว่า ระบบการเก็บออมจากประชาชนในระดับล่าง และกำหนดให้ภาครัฐร่วมสมทบ เป็นหลักประกันความมั่นคงทางสังคมแก่ประชาชนที่มีความยั่งยืน ไม่ใช่ประชานิยม ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาคประชาชน ภาคท้องถิ่น และภาครัฐบาลมาร่วมกันทำให้เกิดขึ้น เป็นการเสริมพลังให้ประชาชนอย่างแท้จริง

3.4 แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมระดับชุมชนอย่างยั่งยืน

ในปี พ.ศ. 2547 จากการจัดสัมมนาของเครือข่ายชุมชนด้านสวัสดิการชุมชน ในหัวข้อสวัสดิการชุมชนแก้จนอย่างยั่งยืน ได้สรุปแนวทางการขับเคลื่อนขบวนการสวัสดิการชุมชน โดยมุ่งให้เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลที่มีแหล่งทุนมาจากการสมทบของ 3 ฝ่าย ประกอบด้วย ชุมชน รัฐส่วนกลาง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสรุปสาระสำคัญฐานคิดแนวทางการขับเคลื่อนและข้อเสนอเชิงนโยบาย (สุวัฒน์ คงแป้น, 2550, น. 171-174) ดังภาพที่ 2.7

ฐานคิด
→ แนวทางขับเคลื่อน
→ ข้อเสนอเชิงนโยบาย

<p>สร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในชุมชน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิดแก่เจ็บตายทั้งสิ่งของ เงิน น้ำใจ หัวใจสำคัญคือ การพึ่งตนเองและการเกื้อกูลกัน ในลักษณะของการให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี</p>	<p>มุ่งเน้นให้เกิดชุมชนสวัสดิการ 1 ชุมชน 1 หมู่บ้าน ให้คนในชุมชน โดยเฉพาะองค์กรการเงินเป็นตัวเชื่อมโยงสวัสดิการและบูรณาการกองทุนและขยายผลออกมาวันละบาท จัดการประชาสัมพันธ์ความรู้ สร้างต้นแบบและเผยแพร่ ไข่ กระบวนการแผนชุมชนเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงสวัสดิการกับแผนท้องถิ่น</p>	<p>รัฐกำหนดเรื่องสวัสดิการชุมชนเป็นวาระแห่งชาติโดยสนับสนุนตามแนวทางสวัสดิการชุมชนสนับสนุนงบสวัสดิการชุมชนโดยตรงสู่องค์กรชุมชน เช่น งบกองทุนผู้สูงอายุสมทบให้ในอัตรา 1 ต่อ 1 ให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการที่มีอยู่ตามกฎหมาย องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคม</p>
--	---	--

ภาพที่ 2.7 แสดงสาระสำคัญของสวัสดิการชุมชน: ฐานคิด แนวทางการขับเคลื่อนและข้อเสนอเชิงนโยบาย
ที่มา : สุวัฒน์ คงแป้น (2550, น. 173)

วัชรภรณ์ จันทนุกุล และสัญญา เคนาภูมิ (2559, น. 3-14) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมอย่างยั่งยืนโดยอาศัยชุมชน ซึ่งถือเป็นสวัสดิการรูปแบบหนึ่งและเป็นสวัสดิการที่ยั่งยืน หากยังได้รับการพัฒนากระดับขึ้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว ก็น่าจะเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าให้กับพลเมืองและเป็นการสนองนโยบายการจัดสวัสดิการสังคมของรัฐเป็นอย่างดี ดังนี้

1) ส่งเสริมการสร้างหลักประกันความมั่นคงในชุมชน กล่าวคือ คนในชุมชนจะมีการจัดตั้งหรือร่วมกันสร้างหลักประกันความมั่นคงของตนขึ้นในรูปแบบของกองทุนต่าง ๆ โดยเป็นการรวบรวมทุนจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกในชุมชน ภายใต้การบริหารจัดการกันเองของคณะกรรมการบริหารกองทุนที่แต่งตั้งกันเองโดยชุมชน เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนฌาปนกิจศพ เป็นต้น โดยภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับกระทรวง หรือหน่วยงานระดับตำบล อำเภอ จังหวัด จำเป็นต้องเข้ามาหนุนเสริม ให้ความรู้ในด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ในลักษณะการจัดองค์การระดับชุมชนและการบริหารจัดการเกี่ยวกับการเงิน เพื่อให้กองทุนสวัสดิการต่าง ๆ ที่ชุมชนสร้างขึ้นมีมูลค่า เกิดความเข้มแข็ง มีการจัดการที่เป็นระบบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสามารถคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

2) ส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพ คนส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่หลากหลายตามความถนัดและตามภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งหากได้รับการต่อยอดจะทำให้คนในชุมชนสามารถดำรงอยู่และเลี้ยงชีพได้ด้วยตนเอง โดยที่ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดกลุ่มอาชีพ หรือเข้ามาให้คำปรึกษาในการพัฒนาอาชีพในลักษณะของการต่อยอดจากเดิมที่ชุมชนมีอยู่แล้ว เพื่อให้เกิดเป็นกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

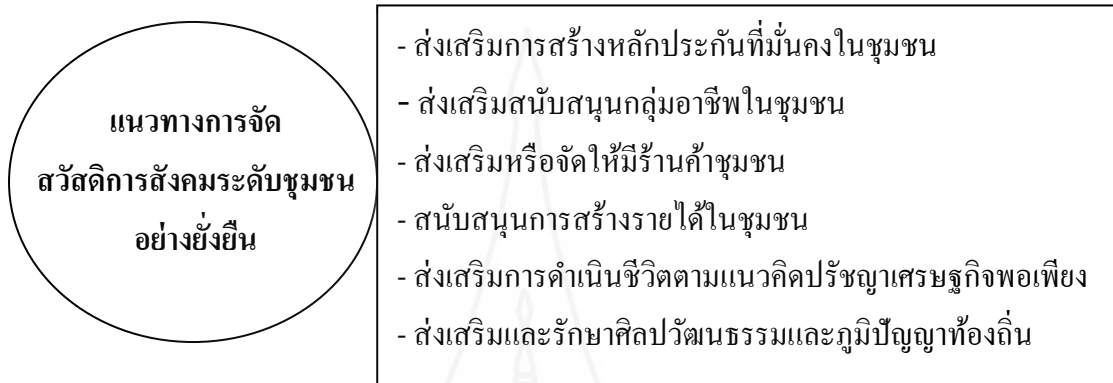
3) ส่งเสริมหรือจัดให้มีร้านค้าสวัสดิการชุมชน โดยภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาผลักดันให้เกิดร้านค้าสวัสดิการชุมชน เพื่อให้มีการจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคในราคาที่ประหยัดหรือถูกกว่าท้องตลาดทั่วไป ซึ่งสินค้าเหล่านี้ อาจมาจากคณะกรรมการร้านค้าสวัสดิการซื้อมาจากบริษัทใหญ่ หรืออาจมาจากการที่รับซื้อมาจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่มีในชุมชนตนเองและชุมชนใกล้เคียง รวมทั้ง ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็เข้ามาจัดระบบการบริหารร้านค้าสวัสดิการชุมชนให้มีมาตรฐานเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งในการที่ประชาชนเป็นสมาชิกร้านค้าสวัสดิการชุมชนนั้น ก็จะได้รับผลกำไรจากการซื้อสินค้าในรูปของการปันผลรายปีให้กับสมาชิก ส่งผลดีต่อคนในชุมชนให้ได้รับความสะดวกสบายในการหาซื้อสินค้า

4) สนับสนุนการสร้างรายได้ในชุมชน ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถทำหน้าที่ในการรับซื้อสินค้า ผลิตภัณฑ์ ผลผลิตต่าง ๆ ที่เกิดจากความสามารถ ภูมิปัญญาของคนในชุมชน โดยการส่งเสริม การให้ความรู้ในการสร้างตราของสินค้า (Brand) ที่ผลิตโดยคนในชุมชนนั้น ๆ ให้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและมีมาตรฐานมากขึ้น แล้วช่วยหาช่องทางในการจัดจำหน่าย ซึ่งจะทำให้เกิดการสร้างรายได้ ส่งผลให้คนในชุมชนสามารถดำรงชีพได้ด้วยตนเอง

5) ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการผลักดันให้ชุมชนนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน บนหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” ส่งเสริมให้การดำเนินกิจกรรมของชุมชนเป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงเรื่องของการผลิตเพื่อการค้า ส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวม

6) การส่งเสริมและรักษาสีลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสารและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด โดยต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การส่งเสริมและรักษาสีลปวัฒนธรรม การถ่ายทอด เผยแพร่แลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ตลอดจนเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น

ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดผลได้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน การขับเคลื่อนขององคาพยพต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชนเอง โดยประเด็นหรือหลักการดังกล่าวถึงจะเกิดผลเป็นอย่างดี และนำไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริงต่อไป มีการสรุปเป็นแผนภาพที่ 2.8 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.8 แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมระดับชุมชน

ที่มา : วัชรภรณ์ จันทนกุล และสัญญา เคนาภูมิ (2559, น. 12)

สวัสดิการชุมชนไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยการลอกเลียนแบบแต่เป็นสิ่งที่ต้องก่อเกิดจากเนื้อในของชุมชน ตามความสอดคล้อง เหมาะสมกับวิถีชีวิต การให้คุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น และความเห็นพ้องต้องกันของคนในท้องถิ่น ดังนั้น การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาระบบสวัสดิการ จึงควรเป็นไปในรูปแบบ 5 ประการ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน), 2546, น. 43-46) ดังต่อไปนี้คือ

1) ให้ความสำคัญโดยสนับสนุนงบประมาณตามความจำเป็นเริ่มจากสิ่งชุมชนอยากทำ ส่งเสริมความเข้าใจ ความคิดอยากจะทำสวัสดิการของตนเอง ความเชื่อมั่นในความสามารถของชุมชน เข้าใจหลักการสำคัญและค้นหาสิ่งที่เหมาะสมด้วยตนเอง โดยเห็นเงินเป็นเพียงเครื่องมือ หลังจากคิดแล้วลงมือทำจากกิจกรรมที่ 1 แล้วก็ต่อยอดกิจกรรมที่ 2 3 4 ตามมาโดยแต่ละพื้นที่ต้องประยุกต์อย่างเหมาะสม

2) ส่งเสริมพัฒนาด้านการจัดการโดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการบริหารจัดการที่ทำให้เพิ่มมูลค่าและการทำให้คนใช้เงินเป็น แทนการใช้เงินให้หมด รู้วิธีการหมุนเงินให้เพิ่มมูลค่าในท้องถิ่น สามารถต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่ได้ โยงทุกเรื่องสู่ชุมชนได้ และขยายสู่ความเป็นประชาธิปไตยได้

3) ส่งเสริมชุมชนให้สร้างสถาบันการเงินสร้างงานให้ชาวบ้านและสร้างตลาดชุมชน โดยวางแผนกำหนดกิจกรรมและทำหลักสูตรให้เกิด 3 เรื่องนี้ในชุมชน ได้แก่

- (1) สถาบันการเงินของชุมชน ชุมชนมีเงินของตนเอง ทำอะไรก็ได้สะดวก
- (2) สร้างงานให้ชาวบ้าน ใช้เงินไป ทำให้คนเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ปลูกผัก มีอาหารกินเอง มีรายได้เพิ่มขึ้น
- (3) สร้างตลาดของชุมชน โดยชุมชนต้องดูแลจัดการเพื่อรักษาผลผลิตของชุมชนเอง

4) สนับสนุนการพัฒนากระบวนการสวัสดิการชุมชนในพื้นที่นำร่อง โดยเฉพาะในจังหวัดที่ดำเนินการอยู่แล้ว มีผู้รับผิดชอบดำเนินกิจกรรมด้านนี้อยู่แล้ว ให้วิจัยสร้างองค์ความรู้จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในพื้นที่เพื่อต่อยอดขยายผล

5) หนุนเสริมผ่านกลไกการพัฒนาต่าง ๆ ที่มีอยู่ โดยการสอดแทรกแนวคิดและกิจกรรมจากสิ่งที่มีอยู่เดิม เช่น ผ่านกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน มีการกันเงินบางส่วนเป็นกองทุนสวัสดิการ นำดอกเบี้ยที่ได้ไปขยายผลต่อหรือผ่านกลุ่มอาชีพ โดยกันรายได้ส่วนหนึ่งไว้เป็นกองทุนหรือโดยการสร้างเงื่อนไขให้กองทุนหมู่บ้านเป็นโอกาสโดยเสริมแรงจูงใจ หากมีการบริหารจัดการที่ดี สามารถทำให้กองทุนมีรายได้เพิ่มขึ้นทางราชการก็ควรสมทบให้อีกหนึ่งเท่า เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า สวัสดิการชุมชนนั้น ไม่ใช่เรื่องที่ทำไปเพื่อเน้นเรื่องของตัวเงิน แต่สวัสดิการชุมชนมุ่งสร้างความมั่นใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุข ซึ่งเป็นเรื่องที่ชาวชุมชนจะเป็นผู้ร่วมกันสร้างให้เป็นของชุมชน และเพื่อชาวชุมชนเอง ชุมชนจึงควรเป็นผู้จัดการเอง โดยรัฐหรือองค์กรภายนอกอุดหนุนส่งเสริมแบบเคียงบ่าเคียงไหล่ ไม่ใช่สัมพันธ์กันแบบผู้ให้กับผู้รับ ทั้งนี้การจัดสวัสดิการของชุมชน สามารถสอดแทรกไว้ได้ในทุกกิจกรรม แล้วค่อยต่อยอดกันเรื่อยไปภายใต้ความพร้อม และความเห็นชอบร่วมกันของชาวชุมชนเอง ผู้ที่ได้ประโยชน์จากสวัสดิการชุมชน ได้แก่ ทุกคนในชุมชน รวมทั้งคนในสังคม โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส จะได้รับการช่วยเหลือให้มีโอกาสได้มีส่วนร่วม และสามารถเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี ผู้ที่อยู่ในภาวะปกติก็จะได้รับการป้องกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ส่วนผู้ที่มีความพร้อมทางการเงิน จะได้รับความอบอุ่น น้ำใจไมตรี มีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ทุนสนับสนุน (พัฒนาชุมชน, 2555, ย่อหน้า 2)

แนวทางเพื่อขยายผลการจัดสวัสดิการชุมชนให้ดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน มีดังต่อไปนี้ (สุวัฒน์ คงแป้น, 2550, น. 188-191)

1) การขยายเพิ่มสมาชิกกองทุนในพื้นที่ตำบลให้ครอบคลุมกว้างขึ้น จากการศึกษาที่สมาชิกเข้าร่วมกองทุนสวัสดิการตำบลมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนของประชากรและครัวเรือน โดยเฉพาะพื้นที่ที่ริเริ่มกองทุนสวัสดิการใหม่ ซึ่งหากสมาชิกมีจำนวนน้อยจะส่งผลกระทบต่อจำนวนเงินทุนที่จะนำมาใช้ในการจัดสวัสดิการและการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น การขยายสมาชิกให้ครอบคลุมสัดส่วนประชากรส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องที่จำเป็น

การขยายสมาชิกกองทุนมีวิธีการหลายอย่าง เช่น แคนนำจับเคลื่อนบริการชุมชนไปให้ข้อมูลสร้างความเข้าใจในเวทีประชุมของชุมชน การไปมอบสวัสดิการฌาปนกิจในงานศพโดยแกนนำของกองทุนไปร่วมมอบ หรือให้คนที่เป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชนเป็นผู้มอบ รวมทั้งแนะนำให้ข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชน

โดยการตั้งเป้าหมายการณรงค์หรือการวางกติกาให้ทุกคนในครอบครัวเข้าเป็นสมาชิก นอกจากจะทำให้สมาชิกเพิ่มขึ้น ยังจะทำให้เรื่องของการลดรายจ่ายเพื่อสวัสดิการกลายเป็นกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว ทั้งเด็ก และสมาชิกกองทุนสวัสดิการกระจายทุกช่วงวัย และเป็นการกระจายความเสี่ยงในการจ่ายสวัสดิการอีกด้วย

การจัดประชุมใหญ่ของสมาชิก โดยการเชิญแกนนำ และหน่วยงานในพื้นที่มาร่วมประชุมด้วยทำพิธีมอบสวัสดิการในแต่ละด้านให้แก่สมาชิก รวมทั้ง การจ่ายสวัสดิการผู้ยากลำบากที่ไม่ได้เป็นสมาชิก จ่ายสวัสดิการที่เป็นสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นผลที่เกิดขึ้นชัดเจนและสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น

โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญในการให้การสนับสนุน การเชื่อมโยงกองทุนสวัสดิการระดับตำบลที่ก่อตั้งใหม่กับฐานกลุ่มออมทรัพย์กองทุนหมู่บ้าน โดยการสร้างความเข้าใจเรื่องสวัสดิการผ่านกองทุนที่มีอยู่แล้วเดิม ทำให้เกิดการเชื่อมโยงการบูรณาการกองทุน มีการนำผลกำไรจากแต่ละกองทุนมาร่วมจัดสวัสดิการ ทำให้สมาชิกกองทุนต่าง ๆ เข้ามาเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการไปโดยอัตโนมัติ ซึ่งหลายพื้นที่มีการนำผลกำไรจากกลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนหมู่บ้านมาจ่ายสวัสดิการวันละบาทให้สมาชิกกองทุน เป็นต้น

2) การขยายผลสู่การจัดกองทุนสวัสดิการในตำบลอื่น

(1) การใช้พื้นที่ครูหรือพื้นที่ต้นแบบในการขยายผล พื้นที่ต้นแบบ ซึ่งมีการจัดสวัสดิการอย่างต่อเนื่องยาวนานจนพัฒนาไปสู่ศูนย์เรียนรู้ และมีหน่วยงานหรือชุมชนต่าง ๆ ได้เข้ามาศึกษาดูงานแล้วกลับไปจัดตั้งกองทุนสวัสดิการในพื้นที่ของตนเอง

(2) การขยายผลโดยแกนนำชุมชนที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนเป็นไปอย่างกว้างขวาง โดยเป็นวิทยากรนำเสนอเรื่องสวัสดิการชุมชนในเวทีประชุมสัมมนาต่าง ๆ ซึ่งเมื่อแกนนำเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องนี้โดยตรง จะทำให้การสร้างความรู้ความเข้าใจก่อให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้นเกิดความเชื่อมั่นว่าเกิดประโยชน์ต่อชุมชน

(3) การขยายผลผ่านกระบวนการจัดการความรู้ การใช้การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการจัดสวัสดิการชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความต่อเนื่องลึกซึ้งเป็นระบบกว่าการไปดูงานหรือมากกว่าการที่แกนนำไปสร้างความเข้าใจแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดรูปธรรมและวิธีการดี ๆ อย่างชัดเจน

(4) การขยายผลผ่านเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการตื่นตัวในการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน รวมทั้งงานพัฒนาโดยชุมชนในประเด็นต่าง ๆ จะก่อให้เกิดการรวมตัวเชื่อมโยงการทำงานกัน ทั้งในส่วนของวิธีการทำงานระเบียบข้อบัญญัติให้เอื้อต่อการสนับสนุนชุมชนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย นำไปสู่การขยายผลการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ

(5) การขยายผลผ่านช่องทางหน่วยงานภายในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยที่ผ่านมาสํานักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ได้ร่วมทำงานสนับสนุนการจัดสวัสดิการโดยชุมชน จนเกิดผลงานด้านการจัดสวัสดิการร่วมกัน นำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น มีการวางแผนร่วมกันหาวิธีการทำงานร่วมกัน โดยให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญ

(6) การขยายผลโดยการตั้งเป้าหมายวางแผน (Road Map) ที่จะนำไปสู่เป้าหมาย ที่ชัดเจน แล้วร่วมกันขับเคลื่อน ไปสู่เป้าหมายนั้น

(7) การขยายผลโดยผ่านเครือข่ายผู้สูงอายุ เนื่องจากในหลายพื้นที่มีเครือข่ายผู้สูงอายุซึ่งมีประสบการณ์การจัดสวัสดิการร่วมกันมาก่อนแล้ว โดยอาศัยฐานเครือข่ายผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ และจึงได้ขยายเรื่องสวัสดิการไปสู่ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ต่อไป

(8) การขยายผลผ่านโครงการบ้านมั่นคง ในการจัดทำโครงการบ้านมั่นคงนั้น จะต้องมี การออมทรัพย์ มีการจัดการทุนของตนเองอยู่แล้ว ดังนั้น การจัดสวัสดิการจึงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ดำเนินการควบคู่กันไป เมื่อเทศบาลได้มีการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนให้เห็นเป็นรูปธรรมอยู่แล้ว ยังจะทำให้ชุมชนตื่นตัวเรื่องสวัสดิการจนไปสู่การกระตุ้นให้นายกเทศมนตรีในแต่ละเมืองสนับสนุนกองทุนสวัสดิการไปด้วย

นอกจากนี้ สุวัฒน์ คงแป้น (2550, น. 7-10) ยังได้เสนอแนวทางในการดำเนินงานเพื่อจัดสวัสดิการอย่างน้อย 8 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) จุดประกายความคิด คือ การทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายเริ่มจากมีผู้ก่อการดี หรือแกนนำที่สนใจอาจเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ที่มองเห็นศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนและต้องการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน ชักชวนแกนนำคนอื่นมาพูดคุยปรึกษาหารือถึงแนวทางการจัดสวัสดิการชาวบ้าน จากนั้นก็จัดเวทีพูดคุยกับชาวบ้านได้กว้างขวางยิ่งขึ้น อาจเป็นการจัดทั้งตำบล หรือแกนนำจะลงไปทำความเข้าใจระดับหมู่บ้านแล้วจึงมาจัดรวมในภายหลังได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นด้วยการทำความเข้าใจ อาจหมายรวมถึงการชักชวนกันไปดูงานการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประสบความสำเร็จ แล้วกลับมาพูดคุยทำความเข้าใจกันให้ ถ่องแท้อีกครั้ง ส่วนการฝึกประเด็นความคิดนั้นต้องทำความเข้าใจกับการกระตุ้นให้

ประชาชนในชุมชนเข้าใจถึงเหตุผลสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ ประการแรก ได้แก่ การตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนจะทำให้สมาชิกได้รับการดูแลตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งประชาชนชาวบ้านธรรมดาไม่เคยได้รับมาและประการต่อมา คือ การตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนจะทำให้สามารถดูแลทุกข์สุขซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะยากดีมีจนและยังช่วยกันดูแลเพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ด้วย เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการ เป็นการสร้างความรักและความเอื้ออาทรต่อกัน

2) ค้นหาศักยภาพและทุนในท้องถิ่น หลังจากได้จุดประกายความคิดและสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายเรื่องการจัดการสวัสดิการชุมชนระดับหนึ่งแล้ว ลำดับต่อไปแกนนำหรือผู้ก่อการที่จะต้องร่วมกันค้นหาศักยภาพและทุนในชุมชน อาจมีอาสาสมัครเข้าร่วมด้วยก็ได้ โดยค้นหาว่าในหมู่บ้านหรือตำบลของเรานั้น มีของดีอะไรบ้าง เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มเยาวชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ มีผู้สูงอายุ และคนพิการจำนวนมากน้อยเท่าไร เป็นต้น แต่ละกลุ่มมีการทำงานอย่างไร มีสมาชิกกี่คน มีทุนมีการจัดสวัสดิการหรือไม่ อย่างไร เป็นต้น รวมทั้งสำรวจทุนด้านอื่น เช่น ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางภูมิปัญญา ซึ่งข้อมูลดังกล่าวอาจได้มาจากหลายทางด้วยกัน เช่น การออกแบบสอบถาม แล้วหาอาสาสมัครของชุมชนช่วยกันจัดทำข้อมูล บางส่วนอาจขอความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานในท้องถิ่นอื่น ๆ หรืออาจลงพื้นที่เพื่อสำรวจจากของจริงหรือหาข้อมูลจากของจริง เป็นต้น หลังจากที่ได้อะไรมาครบเรียบร้อยแล้ว ก็ร่วมกันสังเคราะห์ให้ออกมาเป็นหมวดหมู่ ซึ่งจะทำให้มองเห็นศักยภาพของตนเองได้ชัดเจน จากนั้นจึงนำข้อมูลไปชี้แจงและทำความเข้าใจกับประชาชนในชุมชน โดยอาจจะเป็นเวทีประชาคมก็ได้ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกคนมองเห็น และเข้าใจเหมือนกันว่า ทุนที่มีอยู่ในชุมชนนี้สามารถนำไปสู่การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ ทุนแต่ละอย่างสัมพันธ์กันอย่างไร

3) ขยายแกนนำให้ครอบคลุมพื้นที่ โดยทั่วไปก่อนที่จะมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในระยะเริ่มต้น คือ แกนนำ ซึ่งจะต้องมีอย่างกว้างขวางทั้งในระดับพื้นที่หมู่บ้าน ชนคุ่มบ้านหรือขยายเป็นแกนนำจากกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง

4) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) เป็นต้น เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน โดยต้องประสานงานตั้งแต่ต้น ทำให้หลายวิธี เช่น การส่งแกนนำไปพูดคุยให้เห็นว่าการตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน ผลสำเร็จเป็นทั้งของประชาชนในชุมชนและของหน่วยงานท้องถิ่นนั้น ๆ ช่วยประหยัดงบประมาณของท้องถิ่น และได้ผลกว้างขวางเป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไป เป็นต้น บางแห่งอาจใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวแล้วค่อย ๆ ขยายออกไปสู่ความร่วมมือที่เป็นทางการ ส่วนบางแห่งก็

อาจเริ่มจากการขอการสนับสนุนเฉพาะเรื่อง เช่น การขอใช้ห้องประชุม การขอสนับสนุนข้อมูล แล้วจึงค่อยพัฒนาความร่วมมือขึ้นถึงขั้นมีแผนงานร่วมกัน หรือจัดสรรงบประมาณเข้ามาร่วม สมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนในอนาคต

5) การตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน คือ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ โดยสามารถแยกเป็นกระบวนการย่อย ดังนี้

(1) จัดทำระเบียบกองทุน ประกอบด้วยประเด็นหลัก คือ การรับสมัคร และการสิ้นสุดสมาชิกภาพ การจ่ายเงินสมทบ ประเภทของสวัสดิการ การจ่ายเงินสวัสดิการ เป็นต้น โดยเริ่มจากการตั้งคณะกรรมการขึ้นประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มคนที่หลากหลายทั้งตัวแทนกลุ่มกิจกรรมแกนนำที่เป็นทางการและแกนนำที่ไม่เป็นทางการ เป็นต้น โดยอาจนำระเบียบกองทุนจากที่อื่นมาประกอบการร่างด้วย เมื่อร่างเสร็จแล้ว ก็นำไปชี้แจงต่อไปในเวทีประชาคม ให้ทั้งตำบลทราบ เพื่อแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมจนเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

(2) การเปิดรับสมัครสมาชิกและการระดมเงินกองทุน โดยสมาชิกอาจเป็นรายบุคคลหรือรายครอบครัว สถานที่รับสมัครอาจกระจายไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ หรือรวมศูนย์ การสมทบเงินทุน สมทบเป็นรายบุคคล หรือตัดเงินปันผลกำไรจากกลุ่มที่สมาชิกสังกัดอยู่เดิมมาเป็นเงินสมทบก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระเบียบของกองทุนที่ร่วมกันกำหนดขึ้นมา

(3) การระดมเงินทุนจากแหล่งอื่น ๆ เช่น การจัดงานเพื่อหาทุน การสมทบจากองค์กรในท้องถิ่น การสมทบจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการกองทุนจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ใช่ว่าหวังเพียงเงินสมทบจากสมาชิกแต่เพียงเท่านั้น

(4) การจัดระบบข้อมูลของกองทุน ต้องจัดทำให้เป็นระบบเป็นปัจจุบัน และเปิดเผยโปร่งใส เช่น ข้อมูลของสมาชิก ข้อมูลเงินของกองทุน การจ่ายเงินสวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะจัดทำไว้ ณ ที่ทำการของกองทุนแล้ว ยังอาจประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบด้วยซึ่งการประชาสัมพันธ์สามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การปิดประกาศไว้ ณ ที่สาธารณะ ที่ทำการกองทุนหรือส่งให้สมาชิกที่บ้านแล้วแต่ความเหมาะสม

6) การบริหารกองทุน โดยมีคณะกรรมการขึ้นมา บริหารกองทุนที่มีองค์ประกอบจากตัวแทนที่หลากหลายมีการจัดโครงสร้างฝ่ายต่าง ๆ ให้รับผิดชอบงานต่าง ๆ ที่ชัดเจน เช่น มี ประธาน เภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ ฝ่ายส่งเสริมพัฒนา ฝ่ายตรวจสอบ เป็นต้น โดยอาจมีที่ปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่นการทำงานของคณะกรรมการจะต้องมีลักษณะประสานกับแกนนำของแต่ละหมู่บ้านด้วย เพื่อให้ดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ คณะกรรมการควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับเรื่องต่าง ๆ เช่น การประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่น การพัฒนาผู้นำหรือแกนนำ การเรียนรู้การขยายผล การดูแลผู้ด้อยโอกาส การขยายสมาชิก

ให้ครอบคลุมกว้างขวาง และการบูรณาการทุนทางสังคมและทุนทางธรรมชาติเพื่อให้เกิดระบบสวัสดิการแบบองค์รวมขึ้นในตำบล

7) การติดตามและประเมินผล ต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องและในทุกระดับ เช่น การประเมินการสมทบของสมาชิก การขยายสมาชิกของกลุ่ม ตลอดจนการประเมินการทำงานในทุก ๆ เรื่องของคณะกรรมการกองทุน โดยมีพนักงานตรวจสอบที่เป็นอิสระตามสมควร เพื่อให้เกิดการตรวจสอบที่เป็นกลางและเที่ยงธรรม รวมทั้ง การประเมินในแต่ละระดับจะต้องนำไปสู่การทำเวทีประชาคมอย่างเปิดเผย เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น

8) การขยายผลซึ่งจะต้องทำอย่างต่อเนื่องในหลายประการ อาทิ

(1) การขยายแกนนำ ทั้งปริมาณและคุณภาพให้ทั่วถึง ทั้งระดับพื้นที่และกลุ่มกิจกรรมเพื่อให้เกิดการขยายผลและสามารถดูแลสมาชิกได้ทั่วถึง

(2) การขยายสมาชิก ทั้งนี้ ต้องตั้งเป้าหมายโดยให้ครอบคลุมทุกคน หรือน้อยกว่าทุกคนครบถ้วนในตำบลจะต้องครอบคลุมผู้ด้อยโอกาสที่ดูแลตัวเองไม่ได้ให้ครอบคลุมทุกคน ที่สำคัญต้องสร้างจิตสำนึกของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้เกิดขึ้นในหมู่สมาชิก

(3) การขยายแหล่งทุนการขยายแหล่งทุน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กองทุนมีปริมาณมากขึ้น เช่น การสมทบจากหน่วยงานในท้องถิ่น เป็นต้น

(4) ขยายประเภทและผลประโยชน์ของสมาชิก โดยให้ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ตลอดจนการหนุนเสริมให้สมาชิกพึ่งตนเองได้ เช่น การเพิ่มสวัสดิการด้านการประกอบอาชีพที่ไม่ได้ทำหลายสิ่งแวดล้อม การให้สวัสดิการกรณีเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น

(5) การขยายการให้สวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกด้วย เช่น คนพิการ คนชราที่ถูกละทิ้ง

(6) การพัฒนาสู่สวัสดิการที่ยั่งยืนโดยอาศัยการบูรณาการเข้ากับกลุ่มหรือกองทุนอื่นในท้องถิ่น เพื่อให้สถานะของกองทุนดีขึ้น จากการสร้างนวัตกรรมงานพัฒนาร่วมกันในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นองค์รวม เช่น การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น การทำเกษตรกรรมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นสวัสดิการที่ครบวงจร ไม่จำเพาะแต่เพียงตัวเงินเท่านั้น แต่ยังทำให้สมาชิกรู้สึกมีความมั่นคงในชีวิตอย่างแท้จริง

บำเพ็ญ เขียวหวาน, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, ภัทรฤดี สุพัฒน์โสภณ, ศักดา ทวีศรี, และพรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข (2553, น. 12-13) กล่าวถึงองค์ประกอบที่ทำให้องค์กรชุมชนหรือองค์กรชาวบ้านดำรงอยู่ได้ คือ การมีอุดมการณ์ร่วมกัน นับเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะยึดเหนี่ยวทิศทางของการรวมกลุ่มเอาไว้ได้ การมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน การมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมทั่วถึง นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงเรื่องของคน ซึ่งถือเป็น

องค์ประกอบสำคัญอีกองค์ประกอบหนึ่ง ได้แก่ ผู้นำ ถือเป็นผู้นำผู้กุมความอยู่รอดขององค์กรชุมชน รวมถึง สมาชิกที่มาร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางความคิด การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล ตลอดจนมีสิทธิ์ที่จะได้รับผลประโยชน์จากองค์กรนับเป็นบทบาทหน้าที่อันพึงมีของสมาชิกในการรวมกลุ่ม ซึ่งสมาชิกก็มีหลายประเภท ทั้งสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมบ้าง ไม่เข้าร่วมบ้าง และสมาชิกประเภทที่คอยเฝ้าดูอยู่เฉย ๆ มีมากกว่าประเภทอื่น ส่วนประชาชนหรือชาวบ้านทั่วไป ซึ่งอาจเป็นกลุ่มคนที่คอยเฝ้าดู ติดตาม วิพากษ์วิจารณ์ และพร้อมที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกับกองทุน ดังนั้น การบริหารจัดการจะเป็นเรื่องชี้ขาดความเข้มแข็งขององค์กร โดยเฉพาะทุกกลุ่มกิจกรรมที่มีเรื่องของเงินและคนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ต้องอาศัยการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งเป็นหัวใจของการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ กฎ กติกา เพื่อยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ และเป็นข้อตกลงร่วมกัน การสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิกองค์กร กิจกรรมการเรียนรู้ฝึกฝน ตลอดจนการปฏิบัติ และเรื่องของงบประมาณด้วย

กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นกองทุนที่เกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนในพื้นที่หนึ่ง ด้วยความสมัครใจที่ประสงค์จะดูแลซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความเอื้ออาทรต่อกันเป็นกองทุนที่ทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของเน้นการบริหารจัดการที่ติดตามหลักธรรมาภิบาลให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกแต่ยึดหยุ่นคล่องตัว เปิดเผย โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงยั่งยืนและดูแลชาวบ้านด้วยกันได้ทุกเพศทุกวัย ตั้งแต่เกิดจนตาย

3.5 การจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน

สมชัย จิตสุชน (2563) กล่าวว่า ประเทศไทยนั้น ติดอันดับ 1 ใน 10 ประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งมากที่สุดในโลก โดยการลดลงของช่องว่างทางระดับการศึกษาและการเข้าถึงบริการสาธารณสุขเป็นเพียงระดับพื้นฐาน ในขณะที่ความแตกต่างในระดับที่สูงกว่าขั้นพื้นฐานมีแนวโน้มถ่างตัวขึ้น นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (disruptive technology) จะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้นด้วย ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะเริ่มมีคนจนดักดานในระดับไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของประชากร เห็นได้จากสัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2558-2561 โดยประเทศที่ได้ชื่อว่ามีค่าความเหลื่อมล้ำน้อยนั้น สาเหตุเกิดจากภาครัฐจัดสรรสวัสดิการให้ประชาชนอย่างเท่าเทียมกันในลักษณะถ้วนหน้า โดยถือว่าเป็นสิทธิ์ ไม่ใช่การสงเคราะห์ รวมถึงให้หลักประกันสังคมอย่างทั่วถึงไม่ว่าจะเป็นกรณีเจ็บป่วย ว่างงาน ทูพพลภาพ และในหลายประเทศทำร่วมกับการส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะการทำงานและการประกอบธุรกิจระดับสูง สองเรื่องนี้ก็เกี่ยวกัน ทั้งนี้ มีงานวิจัยจำนวนมากที่ระบุว่า การขาดเงินไม่ใช่เป็นเพียงนิยามของความยากจนแต่เป็นข้อจำกัดที่สำคัญในตัวเอง ความเหลื่อมล้ำจะเป็นปัญหา

เนื่องจากขัดกับหลักการพื้นฐานว่าทุกคนควรมีโอกาสชีวิตที่เท่าเทียมกันและยังเป็นรากเหง้าของอีกหลายปัญหา อาทิ ปัญหาประชาธิปไตยไร้คุณภาพ โดยสาเหตุของความเหลื่อมล้ำที่มีการกล่าวถึงกันมาก เช่น คนไม่เท่าเทียมกัน เพราะเกิดมาในครอบครัวต่างฐานะกันมาก หรือความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงความรู้ นอกห้องเรียนและแหล่งทุน

จึงต้องมีการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างเหมาะสมเพื่อให้กองทุนตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของกองทุนและความต้องการของประชาชน ดังนี้

ทฤษฎี ชวนไชยสิทธิ์ และคณะ (2556, น. 17) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนไว้ได้แก่

1) ด้านระเบียบปฏิบัติกองทุนสวัสดิการชุมชนจะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติที่แตกต่างกันของแต่ละประเภทกองทุน

2) ด้านโครงสร้างองค์กร กองทุนแต่ละกองทุนจะมีโครงสร้างองค์กรในภาพรวมที่ประกอบด้วยคณะกรรมการ ประธาน สมาชิก และที่ปรึกษา เช่นเดียวกันทุกองค์กรแต่อาจมีความแตกต่างกันในรายละเอียด เช่น บางกองทุนอาจมีคณะกรรมการที่เลือกจากการใช้เวทีประชาคม บางกรรมการอาจมีที่มาจากการเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านที่ทำหน้าที่อยู่ก่อนแล้ว วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการแต่ละกองทุนก็มีความแตกต่างกันตามระเบียบ เช่น บางกองทุนอาจจะมีการเลือกตั้งคณะกรรมการใหม่ บางกองทุนไม่มีการเลือกตั้งคณะกรรมการใหม่หรือบางกองทุนอาจสรรหาจากคณะกรรมการเดิมที่มีอยู่

3) เงื่อนไขการยืมเงิน บางกองทุนจะมีการให้ยืมในเฉพาะกลุ่มคนที่ยากจน ตกเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานเรื่องรายได้ และลักษณะของโครงการที่จะยืมเงิน แต่บางกองทุนก็เน้นเรื่องของการออมมากกว่าการให้ยืมเงิน แต่สมาชิกก็สามารถยืมไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ บางกองทุนก็เน้นเรื่องเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมจึงไม่มีระเบียบที่ให้สมาชิกสามารถยืมเงินได้ เป็นต้น

4) ระบบการเงินและเอกสารบัญชี การจัดการองค์กรหรือกองทุนที่เกี่ยวกับการเงิน ระบบเอกสารบัญชี คือ หลักฐานที่สำคัญที่จะแสดงให้เห็นถึงการทำงานที่เป็นระบบโปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งทุกกองทุนก็ได้กำหนดให้มีการจัดการทำทะเบียนสมาชิก และการจัดทำระบบบัญชีการเงินของกองทุนที่อาจมีความแตกต่างกันไปในรายละเอียด แต่ในภาพรวมแล้วไม่แตกต่างกัน โดยจะมีบัญชีรายชื่อสมาชิก มีบัญชีคุมเงินฝากธนาคาร และบัญชีสมาชิก

5) ระบบการติดตามตรวจสอบ ทุกกองทุนกำหนดให้มีระบบการติดตามตรวจสอบ โดยมีการกำหนดให้คณะกรรมการกองทุนจัดทำรายงานการเงินส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชีกองทุน หรือมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชีเอกสารและการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิก

6) การบริหารจัดการกองทุนชุมชน คณะกรรมการกองทุนแต่ละกองทุนจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของกองทุน และการกำหนดกระบวนการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผ่านกระบวนการวางแผน การจัดโครงการ การสั่งงาน และการควบคุมทรัพยากรทั้งหมดขององค์กร โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ อาทิ คน งบประมาณ วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาจากประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานการบริหารจัดการกองทุนในภาพรวมของชุมชน จะพบว่า เงินทุนที่มีอยู่ในทุกกองทุนรวมกัน จะมีจำนวนที่ค่อนข้างมาก แต่การบริหารจัดการเป็นแบบแยกส่วน ทำให้การใช้จ่ายเงินไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมทั้ง การมีคณะกรรมการหลายคณะและต่างคนต่างทำ โดยไม่ประสานกันทำให้ต้องใช้บุคลากรจำนวนมาก

กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดสิงห์บุรี (2555, น. 16) แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ประการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การจัดตั้งคณะทำงานบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัด มาจากกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล และเทศบาล (พื้นที่ละ 2 คน)

2) การจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นประจำทุก 3 เดือน โดยการประชุมจะประชุมสัญจรไปตามที่ทำการกองทุนสวัสดิการชุมชนในแต่ละตำบล

3) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมและเชื่อมโยงการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐ ในเรื่อง บุคลากร งบประมาณ องค์กรความรู้ และอื่น ๆ

4) การจัดทำรายงานฐานะทางการเงิน พร้อมรายงานยอดสมาชิกของกองทุนฯ เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุม ทุก 3 เดือน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2562, น. 5) กล่าวถึงลักษณะการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน ไว้ 4 ประการ ได้แก่

1) กองทุนมีสมาชิกทำงานให้บริการสมาชิกและ/หรือคนอื่น ๆ ในชุมชนตามที่สมาชิกตกลงร่วมกัน

2) เงินกองทุน มาจากการสมทบของสมาชิก การบริจาคสมทบของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการระดมทุนเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ ปัจจุบันกองทุนส่วนใหญ่สมาชิกสมทบวันละ 1 บาทหรือปี ละ 365 บาท แต่ก็มีกองทุนบางส่วนที่ใช้การระดมทุนด้วยวิธีการอื่น ๆ เช่น จากผลกำไรกลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ เงินสมทบดังกล่าวจะไม่คืนเงินเมื่อสมาชิกลาออก

3) การบริหารจัดการ สมาชิกจะเลือกคณะกรรมการ มาบริหารกองทุน โดยมีระเบียบกองทุนเกี่ยวกับสมาชิก การสมทบเงิน และการจ่ายเงินสวัสดิการ เป็นเครื่องมือ

4) การช่วยเหลือสมาชิก ประเภทสวัสดิการที่จัด จำนวนเงินช่วยเหลือ เป็นไปตามกติการ่วมและฐานะการเงินของแต่ละกองทุน

นอกจากนี้ สมปอง นิยะนันท์ (2555, น. 5-6) ได้นำหลักการบริหารจัดการมาปรับเข้ากับลักษณะของการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยระบุว่าการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหรือกรอบงาน 4 ด้าน กล่าวคือ ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านการระดมทุน ด้านการจัดทำบัญชี และด้านการจัดสวัสดิการ โดยแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านโครงสร้างการบริหาร ประกอบไปด้วย

- (1) มีการดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากคัดเลือกตั้ง
- (2) คณะกรรมการบริหารกองทุน มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน
- (3) การดำเนินงานของกองทุน มีระเบียบข้อบังคับของกองทุนที่ชัดเจน
- (4) คณะกรรมการบริหารกองทุน มีการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ
- (5) มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการขับเคลื่อนการดำเนินการของกองทุน

2) ด้านการระดมทุน มีการดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) มีการประชาสัมพันธ์ เชิญชวน ให้ประชาชนสมัครเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน
- (2) มีการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนทราบถึงประโยชน์และสวัสดิการที่สมาชิกจะได้รับจากกองทุนสวัสดิการชุมชน
- (3) มีการรวบรวมเงินออม เช่น เก็บเงินสัจจะออมทรัพย์จากสมาชิกวันละ 1 บาท ฯลฯ
- (4) ได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (5) ได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ฯลฯ

3) ด้านการจัดทำบัญชี มีการดำเนินงานในเรื่องต่อไปนี้

- (1) มีการจัดทำฐานทะเบียนรายชื่อสมาชิกของกองทุนที่เป็นระบบ
- (2) มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจน
- (3) มีการจัดทำบัญชีคุมเงินฝากสัจจะสะสมของสมาชิกกองทุน
- (4) มีการจัดทำบัญชีแยกประเภทต่าง ๆ ที่ชัดเจน
- (5) มีการสรุปผลการดำเนินงาน แสดงยอดเงินคงเหลือในแต่ละเดือน

4) ด้านการจัดสวัสดิการ มีการดำเนินงานในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) มีการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุม หลากหลาย
- (2) มีการจัดสวัสดิการที่ตรงกับความต้องการของสมาชิกกองทุน
- (3) เงินตอบแทนสวัสดิการที่มอบให้แก่สมาชิก มีความเพียงพอต่อค่าครองชีพ

ในปัจจุบัน

- (4) การขอรับเงินสวัสดิการมีขั้นตอนที่สะดวก ไม่ยุ่งยาก
- (5) ระยะเวลาในการดำเนินการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกของกองทุนมีความเหมาะสม

ความเหมาะสม

ดังนั้น การบริหารจัดการทั้งหมดของกองทุนในชุมชนในลักษณะเครือข่ายกองทุน โดยไม่ละเลยเงื่อนไขข้อจำกัดของแต่ละกองทุน จะเป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์จากเงินกองทุนทั้งหมดในชุมชนได้อย่างคุ้มค่า ทั้งยังสอดคล้องกับหลักการและปัจจัยในการบริหารที่กล่าวถึงเรื่องของหลักเอกภาพในการบังคับบัญชา หลักการแบ่งงาน หลักการประสานงาน และหลักการควบคุม โดยมีข้อยกเว้น นอกจากนั้น ยังต้องพิจารณาถึงเรื่องของการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิก ซึ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิก ถือเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานร่วมกันในลักษณะองค์กร โครงสร้าง และบทบาทหน้าที่ ที่จะประกอบด้วยคณะกรรมการที่ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กัน ตามตำแหน่งสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่จะเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมร่วมกัน ก็ต้องมีพร้อมการกำหนดคกฏกติการ่วมกัน เพื่อให้สมาชิกยึดถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน ต้องได้รับการยอมรับและได้รับการมีส่วนร่วมจากสมาชิก การสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิก ซึ่งอาจทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดประชุม การส่งข้อมูลทางหอกระจายข่าว เป็นต้น และการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใสก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน

3.6 ประเด็นความเสี่ยงหรือข้อพึงระวังในการขับเคลื่อนขบวนการสวัสดิการชุมชน

แม้ว่าในปัจจุบัน ได้มีการขยายการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นอย่างกว้างขวาง ทำให้สมาชิกได้เข้าถึงสวัสดิการที่หลากหลาย เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการดูแลผู้ยากลำบากในชุมชนรวมทั้งเกิดการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นความเสี่ยงที่พบจากการติดตามความคืบหน้าของกองทุนดังต่อไปนี้ (สุวัฒน์ คงแป้น, 2550, น. 192-193) คือ

- 1) การรับหรือลอกเลียนแบบวิธีปฏิบัติแต่ไม่ได้รับแนวคิดไปด้วยทั้งหมด จากการใช้ปรับฟังแกนนำพูดหรือบอกต่อในบางพื้นที่ ไม่ได้มีการทำความเข้าใจรายละเอียดสวัสดิการชุมชน ทำให้การนำไปปฏิบัติคลาดเคลื่อนจากฐานเรื่องสวัสดิการชุมชนที่เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่ไปเน้นในเรื่องของสิทธิประโยชน์สมาชิกเหมือนระบบประกันเอกชนมากเกินไป

2) การตั้งอัตราการทำสวัสดิการกรณีเสียชีวิตไว้ค่อนข้างสูง เมื่อสมาชิกกองทุนมีจำนวนไม่มากหรือสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุทำให้เงินกองทุนจ่ายกรณีเสียชีวิตตามอัตราที่กำหนดไว้อาจไม่เพียงพอ ซึ่งมีการดำเนินการลดจำนวนเงินที่จ่ายกรณีเสียชีวิตลง โดยไปจัดกิจกรรมสวัสดิการอื่น ๆ เพิ่มเติมหรือการหาสมาชิกเพิ่มโดยให้สมาชิกกระจายอยู่ในทุกช่วงวัย

3) การเชื่อมต่อกับฐานข้อมูลเดิมในชุมชน ในการขับเคลื่อนขบวนการสวัสดิการชุมชนที่เพิ่งเริ่มต้นใหม่นั้นส่วนใหญ่ใช้เรื่องการออม หรือการลดรายจ่ายวันละบาทเป็นเครื่องมือ ซึ่งส่งผลให้เกิดการตื่นตัวได้รวดเร็ว ดังนั้น หากใช้เรื่องสวัสดิการมาบูรณาการจัดการกองทุนร่วมกับกองทุนอื่นหรือเสริมกันจะทำให้ฐานทุนที่นำมาใช้ในการจัดสวัสดิการมีความยั่งยืนมากขึ้นและเพื่อประโยชน์ให้แก่สมาชิกได้มากขึ้น

4) การสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเริ่มต้นกองทุนสวัสดิการนั้น โดยส่วนใหญ่เริ่มจากส่วนของชุมชนอย่างเดียว โดยที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้เข้าร่วมตั้งแต่ต้นทำให้ต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีบทบาทในการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการด้วย อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนกองทุนสวัสดิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจขาดความต่อเนื่อง หากนายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกองทุนสวัสดิการเป็นอย่างดี รวมทั้งอาจเป็นแกนนำในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการก็จะทำให้เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นมีความชัดเจนและได้รับการสนับสนุนในทุกด้าน นอกจากนี้ การให้เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทำงานให้กลุ่มจะทำให้สมาชิกได้พึงพาโดยตลอด

กล่าวโดยสรุป เรื่องของ แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน องค์กรชุมชน และการรวมกลุ่ม ทำให้เห็นถึงหลักคิดสำคัญของระบบสวัสดิการชุมชนที่เกิดขึ้นมาจากการรวมกลุ่มและการเห็นความสำคัญของกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยประชาชนในชุมชนนั้น ๆ และเพื่อประชาชน

3.7 ปัจจัยและเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ

นอกจากเรื่องของประเด็นที่เป็นความเสี่ยง หรือข้อพึงระวังในการขับเคลื่อนขบวนการสวัสดิการชุมชนที่ต้องให้ความสำคัญแล้ว ยังมีเรื่องของปัจจัยและเงื่อนไขแห่งความสำเร็จที่ต้องให้ความสำคัญอีกด้วย เพราะการที่เราทำอะไร โดยที่ไม่รู้ว่าสิ่งที่เรียกว่าความสำเร็จคืออะไรนั้น เป็นการยากยิ่งในการดำเนินการตามกระบวนการการมีส่วนร่วม โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2559, น. 18) ได้กล่าวถึงปัจจัยและเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.7.1 ด้านขบวนการองค์กรชุมชน

- 1) มีระบบการเตรียมการที่ดี (เตรียมพื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย/ ทีมงาน/ข้อมูล)
- 2) คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของการพัฒนา
- 3) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนในทุกกระบวนการทำงาน
- 4) มีการกำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน
- 5) ปฏิบัติการได้ตามแผนที่กำหนดไว้
- 6) หน่วยงานภาคีหนุนเสริมตามแผนงานและตามความต้องการของชุมชน
- 7) มีกระบวนการสรุปบทเรียน ติดตาม และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง
- 8) คนในชุมชนเปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนพฤติกรรม
- 9) ชุมชนร่วมเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนงาน โดยไม่ยึดติดแค่งบประมาณ

3.7.2 ด้านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

- 1) การปรับเปลี่ยนวิธีคิดของชาวบ้านและคนทำงาน
- 2) มีการเชื่อมโยงกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน
- 3) รู้เท่าทันสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน
- 4) วิธีการทำงาน และการสนับสนุนที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน
- 5) สร้างขบวนการองค์กรชุมชนให้ทำงานอย่างเป็นขบวนการ (movement)
- 6) มีความต่อเนื่องในนโยบาย และระบบการสนับสนุนอย่างน้อย 3 ปี

3.7.3 ด้านภาคีที่เกี่ยวข้อง

- 1) เข้าร่วมในกระบวนการวางแผนดำเนิน โครงการ
- 2) แลกเปลี่ยนเรียนรู้/ทำงานร่วมกันบนความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม
- 3) สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ

ไม่ใช่โครงการรายปี

ทุนชุมชน

ความสำเร็จของกองทุนสวัสดิการชุมชน คือ สามารถให้การช่วยเหลือสมาชิกได้อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง ครบถ้วน สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินการและสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน เป็นเครื่องมือสร้างหลักประกันทางสังคมที่สำคัญของชุมชน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2562, น. 5-6) โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1) ความเข้าใจและความเชื่อมั่นในแนวคิดอุดมการณ์สวัสดิการชุมชน ที่เน้นเรื่องการพึ่งตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตามแนวคิด “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” จัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และปัญหาความต้องการของชุมชน

2) จำนวนสมาชิก สมาชิกที่เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอจนครอบคลุมประชากรทั้งตำบล กระจายทุกช่วงวัย ทำให้กองทุนสวัสดิการเป็นที่รู้จัก ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในตำบล ยังมีสมาชิกมาก เงินสมทบจะมีมาก ความเสี่ยงในการที่จ่ายเงินสวัสดิการจะยิ่งน้อยลง เพราะมีการกระจายความเสี่ยงออกไปมากขึ้น กองทุนที่มีจำนวนสมาชิกน้อยจะมีความเสี่ยงมากกว่ากองทุนที่มีจำนวนสมาชิกมาก

3) มีความมั่นคงทางการเงิน เพราะสมาชิกจ่ายเงินสมทบครบถ้วน สมาชิกเสมอ มีการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ มีรายรับจากแหล่งอื่น ๆ ของกองทุนอย่างต่อเนื่อง สักส่วนการจ่ายสวัสดิการให้สมาชิกและค่าใช้จ่ายบริหารจัดการสัมพันธ์กับรายรับ เน้นการพึ่งพาทุนภายในชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ

4) การบริหารจัดการเปิดเผยโปร่งใส ระบบบัญชีการเงินถูกต้องทันเวลาและสมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผลการดำเนินงานสู่สมาชิก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณะอย่างต่อเนื่อง

5) การสนับสนุนจากรัฐบาล รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ในช่วงแรกเป็นการให้การสนับสนุนเพื่อการจัดตั้ง พัฒนาและสมทบเงินบางส่วน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา รัฐบาลให้การสนับสนุนโดยสมทบเงินเข้ากองทุนตามจำนวนสมาชิกที่มีอายุครบ 1 ปีขึ้นไป ในอัตราวันละ 1 บาทต่อคน หรือปีละ 365 บาท และได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 มิถุนายน 2553 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) พิจารณาสมทบงบประมาณกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ตามฐานะการคลังของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุปคือ องค์กรชุมชนดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนจะสำเร็จได้นั้นต้องมีปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การมีระบบการเตรียมการที่ดี คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนในทุกกระบวนการทำงาน มีการกำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติการได้ตามแผนที่กำหนดไว้ และมีหน่วยงานภาคีหนุนเสริมตามแผนงาน และตามความต้องการของชุมชน มีกระบวนการสรุปบทเรียน ติดตาม และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงคนในชุมชนเปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนพฤติกรรมตลอดจน ชุมชนร่วมเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนงานโดยไม่รอหรือยึดติดเพียงงบประมาณ

4. ข้อมูลทั่วไปของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

เทศบาลนครนนทบุรี ได้รับการสถาปนาขึ้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2479 และยกฐานะเป็นเทศบาลนคร ในปี พ.ศ. 2538 พื้นที่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี 38.9 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น 5 ตำบล มีประชากร 254,375 คน (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2562) ไม่รวมประชากรแฝง

เทศบาลนครนนทบุรีเริ่มดำเนินการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2549 จากการจัดเวทีประชาคม แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยเชิญประชาชนที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จำนวน 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลสวนใหญ่ ตำบลบางเขน ตำบลตลาดขวัญ ตำบลท่าทราย และตำบลบางกระสอบ รวม 93 ชุมชน ร่วมหารือแนวทางวิธีการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนด้วยการสมทบของสมาชิกเข้ากองทุนเป็นเงินวันละ 1 บาท และเป็นการส่งเสริมการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก แต่เดิมมีกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล จำนวน 5 กองทุน โดยมีเงินทุนเริ่มต้นกองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนละ 50,000 บาท ต่อมาเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2553 ได้จัดประชุมคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน ทั้ง 5 ตำบล โดยมีผู้แทนจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรี (พมจ.) ได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบถึงเรื่องของเกณฑ์สำหรับการสมทบงบประมาณจากภาครัฐให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยจะสมทบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานละ 1 แห่ง เท่านั้น

ทั้งนี้ ในเขตเทศบาลนครนนทบุรีมีกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบลที่จัดตั้งไว้อยู่แล้ว จำนวน 5 กองทุน ในแต่ละตำบลทั้ง 5 ได้แก่ ตำบลสวนใหญ่ ตำบลบางเขน ตำบลตลาดขวัญ ตำบลท่าทราย และตำบลบางกระสอบ ซึ่งจะไม่สามารถรับเงินสมทบงบประมาณได้ ดังนั้น จึงมีมติเห็นชอบในการจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับเทศบาลขึ้น โดยรวบรวมกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้ง 5 กองทุน ในแต่ละตำบลที่มีอยู่แล้วในเขตเทศบาลนครนนทบุรีเข้าด้วยกันเป็นกองทุนเดียว และใช้ชื่อว่า “กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี” โดยมีการบริหารงานที่อยู่ภายใต้ระเบียบข้อบังคับเดียวกันทุกที่ทำการกองทุน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีจัดตั้งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พุทธศักราช 2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2550 โดยหน่วยงานรับผิดชอบและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ประกอบด้วย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรี สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และเทศบาลนครนนทบุรี ตามหลักการและเหตุผลที่ว่า สวัสดิการชุมชน คือ การจัดระบบสวัสดิการให้กับประชาชนทุกกลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน ชุมชน

เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน โดยเริ่มจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การแบ่งปัน และการมีน้ำใจต่อกัน ตามหลักการของการมีส่วนร่วมในการพึ่งพาตนเองตามศักยภาพของชุมชน

การที่ประชาชนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีและเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเป็นสมาชิกของกองทุนดังกล่าว จึงสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกจำนวนมากและคาดหวังกับการช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนมากขึ้น อย่างไรก็ตามในช่วงแรกมีการเข้าใจผิดเกิดขึ้น ทำให้สมาชิกไม่เข้าใจ โดยคิดว่าจะสามารถได้รับสวัสดิการในทันที ซึ่งระเบียบกำหนดไว้ว่าต้องเป็นสมาชิกอย่างน้อย 6 เดือน ทำให้การก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีในระยะแรกมีอุปสรรคอยู่บ้าง ต่อมาผู้นำกลุ่มและคณะกรรมการได้พยายามติดตามทำความเข้าใจเรื่องการก่อตั้งกองทุน และมีการสื่อสารข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำหรือประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ประจำตำบล ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจและยอมรับในการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมากขึ้น (คณะกรรมการกองทุน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 สิงหาคม 2563)

ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น จำนวน 4,270 คน (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2562) คิดเป็นร้อยละ 1.68 ของจำนวนประชากรในเขตเทศบาลนครนนทบุรี โดยมีสมาชิกมาจาก 89 ชุมชน จากชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 93 ชุมชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งเทศบาลนครนนทบุรีร่วมสมทบเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชนด้วยตั้งแต่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2562 เป็นเงินกว่า 5.96 ล้านบาท โดยมีเงินกองทุนคงเหลือในบัญชีกว่า 7.98 ล้านบาท ซึ่งหากจำแนกตามลักษณะของสมาชิก แบ่งออกได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 จำนวนสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีจำแนกตามลักษณะของสมาชิก

ลักษณะของสมาชิก	จำนวนสมาชิกปัจจุบัน (คน)
บุคคลทั่วไป	2,540
เด็ก/เยาวชน	595
ผู้สูงอายุ	1,119
ผู้ด้อยโอกาส	11
ผู้พิการ	3
อื่น ๆ	2
รวม	4,270

ก่อให้เกิดการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก เช่น ช่วยเหลือกรณีคลอดบุตร เจ็บป่วย การเสียชีวิต ทุนการศึกษา การส่งเสริมพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้แก่ครอบครัว ตลอดจนการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ซึ่งได้จัดตั้งที่ทำการกองทุนเพื่อเป็นศูนย์บริการรับสมัครสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีเพิ่มขึ้น ณ กองสวัสดิการสังคม สำนักงานเทศบาลนครนนทบุรี ก่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกด้านบริการแก่ประชาชน ในทั้ง 5 ตำบล ตลอดจนจัดสวัสดิการแก่สมาชิก ครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่ ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี

ทั้งนี้ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อเป็นกองทุนสำหรับการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้านสวัสดิการชุมชน
2. เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชนและปลูกจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม
3. เพื่อเสริมสร้างความรัก ความสามัคคี การเอื้ออาทรของคนในชุมชน
4. เพื่อเป็นกองทุนสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาในชุมชน ตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง

โดยมีการรับสมัครสมาชิกตามระเบียบที่กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นสมาชิกไว้ ดังนี้

1. ต้องเป็นผู้พักอาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครนนทบุรี
2. อายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 75 ปี
3. มีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัวหรือโรคร้ายแรง
4. เห็นชอบกับหลักการของกองทุนและสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
5. ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น
6. คณะกรรมการมีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

โดยการสมัครเป็นสมาชิก ผู้มีคุณสมบัติยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกโดยแนบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน พร้อมชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า 20 บาท และชำระค่าสมาชิกกองทุนเดือนละ 30 บาท หรือปีละ 360 บาท และหากสมาชิกเสียชีวิต ขาดชำระค่าสมาชิกกองทุนติดต่อกัน 3 เดือน และขอลาออก จะทำให้สมาชิกขาดสมาชิกภาพ ทั้งนี้ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีจะไม่คืนเงินให้ในทุกกรณี ซึ่งสมาชิกจะได้รับสวัสดิการจากกองทุนต้องเป็นสมาชิกครบ 6 เดือน คือ ส่งเงินเข้ากองทุนครบ 6 เดือน เป็นเงินจำนวน 180 บาท โดยมีหลักเกณฑ์การจ่ายเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เป็นกรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

กรณีสมาชิกคลอดบุตร จ่ายเพื่อซื้อผ้าอ้อมชุดแรกคลอด 1,000 บาท

กรณีสมาชิกเจ็บป่วยเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล จ่ายเป็นค่าเยี่ยมไข้ครั้งละ 500 บาท ปีละไม่เกิน 2 ครั้ง ยกเว้นกรณีอุบัติเหตุ ไม่ต้องครบ 6 เดือนจ่ายเป็นค่าเยี่ยมไข้ครั้งละ 500 บาทปีละไม่เกิน 2 ครั้ง

กรณีสมาชิกเสียชีวิต แบ่งเป็นขั้นบันได ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เป็นสมาชิกรับ 1 ปี ผู้รับผลประโยชน์ได้รับเงิน 3,000 บาท

เป็นสมาชิกรับ 2 ปี ผู้รับผลประโยชน์ได้รับเงิน 6,000 บาท

เป็นสมาชิกรับ 3 ปี ผู้รับผลประโยชน์ได้รับเงิน 9,000 บาท

เป็นสมาชิกรับ 4 ปี ผู้รับผลประโยชน์ได้รับเงิน 12,000 บาท

เป็นสมาชิกรับ 5 ปี ผู้รับผลประโยชน์ได้รับเงิน 15,000 บาท

กรณีเสียชีวิตก่อนครบ 6 เดือน กองทุนจะจ่ายเป็นค่าจัดการศพ 1,000 บาท เสียชีวิตก่อนครบ 1 ปี กองทุนจะจ่ายเป็นค่าจัดการศพ 2,000 บาท

กรณีทุนการศึกษา จ่ายเป็นค่าทุนการศึกษาให้กับสมาชิกที่เป็นเด็กนักเรียนปีละ 500 บาทต่อเนื่อง 7 ปี มีเงินช่วยเหลือด้านอื่น ๆ จัดสวัสดิการให้กับผู้ยากไร้ ผู้พิการ ผู้ประสบภัย ทั้งนี้ ต้องเป็นมติที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี และกำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับของกองทุน สวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี (กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี, 2562, น. 1-5)

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีได้จัดสวัสดิการให้กับสมาชิกกองทุนในรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 มีจำนวนผู้รับสวัสดิการและจำนวนเงินจ่ายสวัสดิการ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนผู้รับสวัสดิการและจำนวนเงินจ่ายสวัสดิการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ในรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

สวัสดิการ	จำนวน (คน)	เป็นเงิน (บาท)
เด็กแรกเกิด/คลอดบุตร	1	1,000.00
การเจ็บป่วย/รักษาพยาบาล	317	317,000.00
เสียชีวิต	41	548,000.00
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานศพ	1	700.00
คนด้อยโอกาส/พิการ (ที่ไม่ใช่สมาชิก)	1	500.00
การศึกษา	235	117,500.00
รวม	596	984,700.00

โดยมีคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี จำนวน 25 คน ดังนี้

ตารางที่ 2.4 รายชื่อคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่งในกองทุน	ตำแหน่งในชุมชน
1	นายสมจิตต์ วุฒิสุทธิ	ประธานกองทุนฯ	ประธานชุมชน
2	นายสมบุรณ์ กุศล	รองประธานกองทุนฯ	ประธานชุมชน
3	นายประวี แสงแก้ว	กรรมการ	ประธานชุมชน
4	นางพรพรรณ สุกสิทธิ์	กรรมการ	กรรมการ
5	นางนฤมล ปิณฑะบุตร	กรรมการ	ประธานชุมชน
6	นางถนอมศรี ค้วงนกร	กรรมการ	กรรมการ
7	นายสมร สำราญพานิชย์	กรรมการ	กรรมการ
8	นายสมโภชน์ กิตติบุญมา	กรรมการ	กรรมการ
9	นายมานิตย์ อุดมศิลป์	กรรมการ	กรรมการ
10	นางเจริญศรี หวังอนุตร	กรรมการ	ประธานชุมชน
11	น.ส.นันทนา ศรีถนอมวงศ์	กรรมการ	กรรมการ
12	นางชนิดา พักทิม	กรรมการ	กรรมการ
13	ร.ต.ต.พัชพล เอี่ยมเกตุแก้ว	กรรมการ	ประธานชุมชน
14	นางสุวรรณี ถนัดกิจ	กรรมการ	กรรมการ
15	นางสุดารัตน์ เจริญวัย	กรรมการ	กรรมการ
16	นางจรรยา กลั่นแก้ว	กรรมการ	กรรมการ
17	นางอัญชัญ กุศล	กรรมการ	กรรมการ
18	นายปรีชา หลีกคำ	กรรมการ	กรรมการ
19	นางมาลัย เมืองสุข	กรรมการ	กรรมการ
20	นางอุบล บุญยรัตพันธุ์	กรรมการ	กรรมการ
21	นางยินดี พานชาติรี	กรรมการ	กรรมการ
22	นายสมชาย ศรีสุวรรณ	กรรมการ	กรรมการ
23	นายบำรุง จัดฟ่วง	นักบริหารงานสวัสดิการสังคม	กรรมการ/เลขานุการ
24	น.ส.พรณิภา อรรถกฤษณ์	นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ	กรรมการ/เลขานุการ
25	น.ส.คันธารัตน์ บุญคง	ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชน	กรรมการ/เลขานุการ

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีได้มีการวางแผนการพัฒนาและกิจกรรมต่าง ๆ โดยกำหนดวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้ได้ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตลอดจนได้ผลลัพธ์ที่ดีต่อประชาชนในชุมชน บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาล นครนนทบุรี ดังรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.5 แผนการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

ลำดับ	แผนงาน/กิจกรรม	วิธีการ	ผลการดำเนินงาน
1	ประชุมคณะกรรมการกองทุน	ลงพื้นที่ประชุมตามที่ทำการต่าง ๆ เป็นประจำทุก ๆ 3 เดือน	ทำให้คณะกรรมการทราบผลการดำเนินงานของกองทุน
2	อบรมเพิ่มประสิทธิภาพคณะกรรมการกองทุน และเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานกองทุน	เชิญวิทยากรที่มีความรู้ด้านต่าง ๆ มาบรรยายหรือทำกิจกรรม ปีละ 2 ครั้ง	คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพิ่มขึ้น
3	เพิ่มสมาชิกกองทุนให้ได้ร้อยละ 10	ให้ประธานและคณะกรรมการบอกต่อประชาชนในชุมชน	มีสมาชิกเพิ่มทุก ๆ ปี
4	แผนการประชาสัมพันธ์กองทุนสวัสดิการชุมชน ให้ครอบคลุมทุกชุมชนในแต่ละตำบล	1. ร่วมประชุมกับทุกชุมชน 2. ติดตั้งไวนิลประชาสัมพันธ์กองทุนทุกชุมชน 3. ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายประจำชุมชนทุกชุมชน เป็นประจำทุก ๆ 1 เดือน	ทำให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลผลประโยชน์เกี่ยวกับกองทุนอย่างกว้างขวาง
5	โครงการฝึกอบรมและศึกษาดูงานกองทุนสวัสดิการชุมชน	นำสมาชิกไปดูงานของกองทุนอื่น ๆ ที่เป็นกองทุนต้นแบบ	สมาชิกรับรู้ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมและศึกษาดูงานมาพัฒนา

โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีระบบการบริหารกองทุนที่มีความชัดเจน ทั้งคณะกรรมการ สมาชิก ทะเบียน/ข้อมูลสมาชิก ระเบียบหลักเกณฑ์ของกองทุน ระบบบัญชีการเงิน แผนการพัฒนาองค์กร การติดตามประเมินผลและการรายงานผลการดำเนินงานต่อสาธารณะ สมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ กล่าวคือ มีคณะกรรมการ 25 คน เป็นกรรมการจากชุมชน 22 คน กรรมการ/ที่ปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 คน โดยจัดทำแบบประเมินผลความพึงพอใจในการดำเนินงานให้กับสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีด้วย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดของการจัดสวัสดิการชุมชน และงานวิจัยที่ผสมผสานระหว่างการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาวิณี ลักขมร และกฤษฎวรรณ โฉ่ววัชรินทร์ (2562) ศึกษาถึงเงื่อนไขการเกิดนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย จากการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก โดยเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมท้องถิ่น ได้แก่ การใช้เทคโนโลยี การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย การให้ความรู้ โครงสร้างองค์กร งบประมาณ นโยบายภาครัฐ ภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์กร ทั้งนี้ พบว่าการมีส่วนร่วม เป็นเงื่อนไขที่พบมากที่สุด ถึงร้อยละ 39 ของนวัตกรรมทั้งหมดที่ศึกษา และภาวะผู้นำ คิดเป็นร้อยละ 24 เป็นเงื่อนไขที่พบมากรองลงมาจากการมีส่วนร่วม

กล่าวคือการมีส่วนร่วมถือเป็นขั้นแรกของการสร้างนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั่นเอง

อติยา ไชยฤทธิ์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยแบบผสมผสานเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่ปรึกษาเพื่อการพัฒนาการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการในจังหวัดจันทบุรี โดยผลการวิจัยสรุปว่า การมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่สามารถทำนายการมีส่วนร่วม ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ ซึ่งปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคด้านภาครัฐ และปัญหาอุปสรรคด้านเครือข่ายที่ปรึกษาประกอบด้วย การขาดการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ข้อจำกัดด้านกฎหมาย ทักษะคติของผู้บริหาร และขาดการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนตัวแทนขาดความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วม โดยมีแนวทางการแก้ไข ได้แก่ การสร้างความรู้ความเข้าใจ การสร้างทักษะคติของผู้บริหาร การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจเอกชน การสร้าง

ความเชื่อมโยงการทำงาน การสร้างกลไกการสะท้อนปัญหา และการปรับการดำเนินงานของเครือข่ายรูปแบบการพัฒนาการ เริ่มตั้งแต่กระบวนการพัฒนา ก่อนการเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของกรมมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนในหลากหลายแง่มุม ได้แก่

จรรยาลักษณ์ เกตุปมา (2551) ศึกษาถึงแนวทางการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน กรณี ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่ามีการจัดสวัสดิการให้แก่ครอบครัวของผู้ที่เสียชีวิตมากที่สุด โดยช่วยเหลือด้านการเงิน การให้ความรู้ อาชีพ และสุขภาพ โดยรวบรวมจากทุกหลังคาเรือน มีผู้รับผิดชอบในการจัดสวัสดิการ ได้แก่ ผู้นำในชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน การให้ความช่วยเหลือจะเป็นไปตามเงื่อนไขที่กลุ่มเป็นผู้กำหนด โดยมีปัจจัยหนุนต่อการจัดสวัสดิการชุมชน เช่น ความสามัคคี ความร่วมมือ การกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน การวางแผนการบริหารงานด้านชุมชน นอกจากนี้ ต้องบูรณาการสวัสดิการในระดับชุมชน โดยการสร้างแรงกระตุ้นใจของแกนนำ และการทำความเข้าใจกับหน่วยงานต่าง ๆ การจัดทำฐานข้อมูลชุมชนให้เป็นปัจจุบัน และใช้ในการวางแผนการสร้างเสริมศักยภาพแก่แกนนำ อาสาสมัคร รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อเป็นฐานสวัสดิการชุมชนที่เข้มแข็งและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้และขยายผลองค์ความรู้ในการจัดสวัสดิการชุมชนระดับต่าง ๆ ต่อไป

โสภา สารยศ (2553) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงาน โครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังน้ำคู้ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงาน โครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนมีทั้งที่สอดคล้องและแตกต่างกันในแต่ละด้านของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในเรื่องการมีส่วนร่วมในการวางแผน และการดำเนินงาน แต่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล โดยปัญหาที่ควรแก้ไขคือการดำเนินการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกกองทุน และควรมีการตรวจสอบการนำเงินไปใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการกู้เงินกองทุนสวัสดิการชุมชน

ปณิชา วุฒิชรรมทวี (2554) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่ความยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนนทบุรี โดยใช้วิธีการในการเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนประจำพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดนนทบุรี มีผลการศึกษาที่สำคัญดังนี้ การรับรู้แนวคิดการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนของคณะกรรมการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนประจำพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดนนทบุรี พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดย

อาศัยปัจจัย 2 ด้านเป็นหลักการบริหารงานกองทุนสวัสดิการชุมชน ดังนี้คือ ด้านหลักการจัดประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน และด้านหลักการปฏิบัติของกองทุนสวัสดิการชุมชน ส่วนปัญหาที่พบในการบริหารงานกองทุนสวัสดิการชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ได้นำเสนอข้อเสนอแนะไว้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ คณะกรรมการควรมีการบริหารงบประมาณและจัดรูปแบบค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกอย่างเหมาะสม และได้รับความเห็นชอบจากสมาชิก ไม่ควรเกิดจากข้อเสนอของแกนนำหรือคณะกรรมการฝ่ายเดียว รวมถึงควรให้ความสำคัญกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยประสานงานและขอความคิดเห็นในการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนควรจัดให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน นอกจากนี้ คณะกรรมการควรมีการศึกษา ฐานการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนในชุมชนต่าง ๆ ที่มีการจัดการบริหารดีเด่น สามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนของตนเองได้ และควรมีการประสานความร่วมมือด้านการเงินกับองค์กรหรือกลุ่มอื่น ๆ ภายนอกกองทุนสวัสดิการชุมชนของตนเอง เพื่อขยายการบริการสวัสดิการให้แก่สมาชิกทั่วถึงมากขึ้น รวมทั้งควรคัดเลือกคณะกรรมการที่มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นที่น่าเชื่อถือของชุมชนเข้ามาเป็นกรรมการด้วยการสรรหาบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมจากสมาชิกในพื้นที่ ผ่านกิจกรรมเวทีประชาคม หรืออื่น ๆ ตลอดจนมีการจัดเวทีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของคณะกรรมการบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องด้วยความเข้าใจและเอื้อประโยชน์ร่วมกัน ประเด็นต่อมาคือ ควรจัดประชุมหรือชี้แจงเรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกกับคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประเด็นสุดท้าย ควรมีมาตรการและแนวทางปฏิบัติเรื่องการเงินสำหรับสมาชิกอย่างชัดเจนและเป็นระบบ

สมปอง นิยะนันท์ (2555) ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยพบว่าด้านการจัดทำบัญชีและด้านการระดมทุนอยู่ในระดับมาก ด้านโครงสร้างบริหารและด้านการจัดสวัสดิการอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาพรวมการดำเนินงานการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับปานกลาง โดยแนวทางการพัฒนาการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ การเพิ่มเงินตอบแทนสวัสดิการให้แก่สมาชิกให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เพิ่มประเภทของการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมหลากหลาย และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ในการระดมทุน ตามลำดับ

จีระกิตต์ ทยอจันทร์ศรี (2556) ศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนออมทรัพย์วันละบาท ในเขตองค์กรบริหารส่วนตำบลต่างอย อำเภอด่างาย จังหวัดสกลนคร พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม กองทุนมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก มีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ หลักการ วัตถุประสงค์ และนโยบายของกองทุน ส่วนด้านปัจจัยนำเข้ามีความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินงานกองทุน และคณะกรรมการมีการบริหารงานที่รับผิดชอบและโปร่งใส ด้านกระบวนการ มีคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนร่วมดำเนินการกำหนดข้อบังคับและวิธีดำเนินงานอย่างเหมาะสม มีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และด้านผลลัพธ์พบว่า การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนออมวันละบาทช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกกองทุน และเงินออมจากการดำเนินงานกองทุนสามารถป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ ควรพัฒนาด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์ โดยเน้นการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการดำเนินงาน และอำนวยความสะดวกในการรับบริการ

ปิยะพงษ์ สนิทไชย และประจักษ์ บัวผัน (2556) ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนองค์กรบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 5 ด้าน พบว่าด้านการวางแผน มีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนมากที่สุด ด้านองค์ประกอบ มีการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอ ตัดสินใจในการที่จะได้รับสิทธิประโยชน์สวัสดิการในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านบทบาทหน้าที่ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการที่ชัดเจน และกองทุนมีการสำรวจและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกกองทุนอย่างสม่ำเสมอ ด้านการดำเนินงานกองทุน มีหลักฐานในการรับจ่ายเงินที่สามารถตรวจสอบได้อยู่ในระดับสูงที่สุด โดยการมีเงินสำรองในการช่วยเหลือสมาชิกเมื่อเกิดสาธารณภัยในชุมชนอยู่ในระดับน้อยสุด และด้านการควบคุม การบริหารกองทุนมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ แต่การควบคุมจำนวนค่าสวัสดิการตามระเบียบเงื่อนไขที่กำหนด อยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้ ควรมีแนวทางการรับฟังความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาของกองทุนสวัสดิการชุมชน

ณัฐวัฒน์ ชมสา (2557) ศึกษาเรื่องสาเหตุการตัดสินใจเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลน้ำปาด อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าด้านการบริหารจัดการกองทุน คือ การมีสถานที่ตั้งของกองทุนสวัสดิการที่มีความสะดวกและสามารถติดต่อได้ง่าย เป็นสาเหตุที่ทำให้ตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน นอกจากนี้ ยังมีด้านการจัดสวัสดิการ คือ ได้รับสวัสดิการจากกองทุน ด้านการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย ด้านศักยภาพของสมาชิกกองทุน คือ เห็นประโยชน์ คุณค่า และความสำคัญของการเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน รวมถึงด้านเงินสมทบกองทุน กล่าวคือ เก็บเงินสมทบเป็นรายเดือน วันละ 1 บาท เดือนละ 30 บาท ปีละ 365 บาท

และด้านการประชาสัมพันธ์ คือ ได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชนเป็นผู้ชักชวนหรือแนะนำให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก

สุริย์รัตน์ แสง โสศ (2558) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมสามัคคีต้นขาม ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ารายได้ต่อเดือน ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร ความพร้อมของกองทุนสวัสดิการชุมชน การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกกองทุน ระเบียบข้อบังคับของกองทุน และการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนและตัดสินใจ ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านการใช้ประโยชน์และการรับประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน พบว่า ชุมชนเองยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนว่าเป็นเครื่องมือที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

สุธิ์ ประคำ (2559) ได้ศึกษาแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนนี้ ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเลที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ การมุ่งเน้นให้ประชาชนในชุมชนและสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การประชุมในระดับหมู่บ้าน การจัดทำประชาคมหมู่บ้าน/ตำบล เพื่อค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และเสนอแนวทางแก้ไขการจัดสวัสดิการสังคมในชุมชน เพื่อจัดทำเป็นแผนงาน โครงการ และกิจกรรมเข้าแผนพัฒนา 3 ปี โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสมทบงบประมาณตามหลักเกณฑ์ นอกจากนี้สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและปลูกจิตสำนึกการรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีความรัก ความสามัคคีต่อกัน

จรรยา กลัดล้อม (2560, น. 63-71) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดชัยนาทสู่ความยั่งยืน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจต่อเจตนารมณ์ของการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยตระหนักว่าชุมชนต้องจัดการแก้ไขปัญหา และมีความสามารถในการขับเคลื่อนบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนด้วยตนเอง โดยปัจจัยที่ช่วยให้เกิดผลสำเร็จในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน คือ การให้บริการดูแลชาวบ้านอย่างเป็นรูปธรรม กลไกโครงสร้างคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีคุณภาพ การบริหาร

จัดการระบบการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกอย่างเปิดเผยตามระเบียบข้อบังคับ และได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชน จนเป็นต้นแบบการศึกษาเรียนรู้ของชุมชนอื่น ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหลายฝ่าย

สายันต์ ไหมพิมพ์ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ผู้บริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรารับรู้ว่าการกองทุนสวัสดิการชุมชนคือกองทุน ที่มุ่งให้สมาชิกหรือคนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลอย่างสันติ โดยผู้บริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนต้องการให้มีการพัฒนากองทุนแบบมีส่วนร่วม มีการบริหารจัดการทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารและสมาชิกกองทุนทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น และผู้บริหารกองทุนจะต้องประเมินการบริหารจัดการกองทุนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ตลอดจนประยุกต์การดำเนินงานกองทุนโดยมุ่งเป้าไปที่ความเจริญก้าวหน้าของกองทุนและการยอมรับของสาธารณะ

เสาวลักษณ์ พันธุ์พัก และพายัพ พะยอมยนต์ (2561) ศึกษาการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ตลอดจนศึกษาวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน และข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ไขปัญหา พบว่า การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนนทบุรี ต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ในการพัฒนา ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการของการพัฒนากองทุน และปัจจัยด้านภาวะผู้นำของการพัฒนากองทุน โดยปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนางานกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนนทบุรีมากที่สุด คือ การบริหารงานด้วยความรับผิดชอบ และโปร่งใส ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน คือ การติดตามการใช้เงินกองทุนสวัสดิการของชุมชน และการวางแผนตรวจสอบความโปร่งใสของการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อเสนอแนะ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน หรือควรมีการจัดสัมมนาศึกษาดูงานการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เข้มแข็ง และประสบความสำเร็จ

จากการทบทวนวรรณกรรมมีข้อค้นพบที่สำคัญ กล่าวคือ การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนมีการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมทุกวัย โดยการมีส่วนร่วมจะแตกต่างกันในแต่ละกระบวนการและแต่ละพื้นที่ ซึ่งหากการมีส่วนร่วมน้อยจะทำให้เกิดปัญหา อาทิ การติดตามการใช้เงินกองทุนสวัสดิการชุมชน การตรวจสอบความโปร่งใสของการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน การควบคุมจำนวนค่าสวัสดิการตามระเบียบเงื่อนไขที่กำหนด ขาดการสนับสนุนส่งเสริม

จากภาครัฐ ขาดการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยสุริย์รัตน์ แสงโสด (2558) พบว่าชุมชนยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนว่าเป็นเครื่องมือที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

โดยแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่ค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรม จากการศึกษาของปณิชา วุฒิธรรมทวี (2554) พบว่าการบริหารงบประมาณและจัดรูปแบบค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการควรได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกด้วย ไม่ควรเกิดจากข้อเสนอของคณะกรรมการเพียงฝ่ายเดียว ควรจัดให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน ควรมีมาตรการและแนวทางปฏิบัติเรื่องการเงินสำหรับสมาชิกอย่างชัดเจนและเป็นระบบ ควรจัดประชุมหรือชี้แจงเรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกันระหว่างสมาชิกกับคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง รับฟังความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาของกองทุนซึ่งมีความสอดคล้องกับปิยะพงษ์ สนิทไชย, ประจักษ์ บัวพันธ์ (2556) และสุธี ประคำ (2559) นอกจากนี้ สมปอง นิยะนันท์ (2555) พบว่าควรมีการเพิ่มเงินตอบแทนสวัสดิการให้แก่สมาชิกให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เพิ่มประเภทของการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมหลากหลายและเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ในการระดมทุนและข้อมูลการดำเนินงาน ตลอดจนฉันทวัฒน์ ชมสา (2557) พบว่าการอำนวยความสะดวกในการรับบริการ ให้กองทุนสามารถเข้าถึงติดต่อได้ง่าย รวมถึง จรรยา กัดล้อม (2560) พบว่าการเปิดเผยตามระเบียบข้อบังคับ ก็ถือเป็นสาเหตุสำคัญในการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกองทุน ส่วนสายันต์ ไหมพิมพ์ (2560) พบว่าควรมีการประเมินการบริหารจัดการกองทุนอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม ผู้บริหารมีการประเมินการบริหารจัดการกองทุนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เสาวลักษณ์ พันธุ์พัก และพายัพ พะยอมยนต์ (2561) พบว่าควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้ โดยจรรยาลักษณ์ เกตุปมา (2551) พบว่าต้องมีการสร้างแรงกระตุ้นใจของแกนนำ และการทำความเข้าใจกับหน่วยงานต่าง ๆ การจัดทำฐานข้อมูลโดยชุมชนให้เป็นปัจจุบัน และใช้ในการวางแผนการสร้างเสริมศักยภาพแก่แกนนำ อาสาสมัคร รวมถึงการสร้างเสริมเข้มแข็งแก่กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อเป็นฐานสวัสดิการชุมชนที่เข้มแข็งและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้และขยายผลองค์ความรู้ในการจัดสวัสดิการชุมชนระดับต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป คือ การทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดสวัสดิการสังคม การจัดสวัสดิการชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชน และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 14 เรื่อง สามารถสรุปข้อมูลสำคัญเพื่อนำไปสู่แนวคิดการวิจัยในการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนนับว่ามีความสำคัญ เนื่องจากส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานต่าง ๆ การดำเนินงานสิ่งใดจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงนั้น ย่อมต้องอาศัยการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ เพราะนอกจากจะสามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานของหน่วยงานได้แล้ว ยังใช้เป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาหน่วยงานให้เกิดความเข้มแข็งอีกด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนกิจกรรมใดก็ตาม สามารถมีโอกาสเข้ามามีอิทธิพลในกิจกรรมนั้น ทั้งยังได้รับผลประโยชน์ตามที่ควรจะเป็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดแผนงาน นโยบาย และเป้าหมาย กล่าวคือ มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม ได้แก่ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ/ดำเนินงาน ร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล ส่วนการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน จะสอดคล้องกับการจัดการองค์การทั่วไป แต่จะมีรายละเอียดที่ถี่กลงไป ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างบริหาร ด้านการระดมทุน ด้านการจัดทำบัญชี และด้านการจัดสวัสดิการ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทบทวนแนวคิดจากตำรา เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานตามแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายสวัสดิการชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เนื่องจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดสวัสดิการในชุมชนเป็นพื้นฐาน จะช่วยให้เห็นทุนและศักยภาพของชุมชน กอปรกับข้อสังเกตที่มีต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานสวัสดิการที่ผ่านมาต่อการขับเคลื่อนงานส่วนที่กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีว่าจะนำไปสู่แนวทางของการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการจัดสวัสดิการให้ตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชนอย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมที่สนับสนุนต่อการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อให้กองทุนสามารถให้การช่วยเหลือประชาชนและสมาชิกได้อย่างกว้างขวาง ครอบคลุม และยั่งยืน ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ประกอบด้วย ผู้บริหารและหัวหน้าส่วนราชการเทศบาลนครนนทบุรี ประชาชน คณะกรรมการ รวมถึงสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี และประชาชนที่อาศัย หรือทำงาน ณ ชุมชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างจากประชากรในการศึกษาครั้งนี้เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (non probability sampling) แบบเจาะจงหรือแบบมีจุดมุ่งหมาย (Purposive sampling) ซึ่งจะครอบคลุมกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ประกอบด้วย รองนายกเทศมนตรีนครนนทบุรี รองปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการกอง เทศบาลนครนนทบุรี ประธานเลขาธิการ คณะกรรมการ และสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ตลอดจนประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 15 คน มีรายละเอียดดังตารางแสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวน (คน)	รหัส
A ผู้บริหารเทศบาลนครนนทบุรี	3	A1, A2, A3
B หัวหน้าส่วนราชการเทศบาลนครนนทบุรี	3	B1, B2, B3
C คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	3	C1, C2, C3
D สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	3	D1, D2, D3
E ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี	3	E1, E2, E3
รวม	15	

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องนี้ ประกอบไปด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) และเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Discussion) โดยกรอบโครงสร้างคำถามในแบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้มาจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชน และการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่ง Szentendre ได้กล่าวถึงกระบวนการของการมีส่วนร่วมมีลักษณะที่เป็นพลวัต และแบ่งกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และในส่วนของ

การดำเนินงาน อาศัยองค์ประกอบ 4 ด้านจากสมปอง นิยะนันท์ (2555, น. 5-6) ได้แก่ ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านการระดมทุน ด้านการจัดทำบัญชี และด้านการจัดสวัสดิการ โดยกำหนดเนื้อหาของคำถามในแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเรื่องการศึกษา และมีลักษณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถตอบคำถามได้ตามข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นและเหตุผลประกอบ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาได้ให้คำแนะนำและตรวจแบบสัมภาษณ์ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแนวคำถามในการสัมภาษณ์มี 4 ตอน ดังนี้

- 1) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป
- 2) มีวิธีการของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ได้แก่ การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติการร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และการร่วมติดตามประเมินผล
- 3) มิติระบบคิดของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกรอบการดำเนินการ 4 ด้าน กล่าวคือ ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านการระดมทุน ด้านการจัดทำบัญชี และด้านการจัดสวัสดิการ
- 4) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดยศึกษาจากปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ตลอดจนปัจจัยแห่งความสำเร็จในการมีส่วนร่วมดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

2.2 อุปกรณ์บันทึก ได้แก่ สมุดบันทึก โทรศัพท์เคลื่อนที่สำหรับถ่ายภาพ และบันทึกเสียง เพื่อประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและป้องกันการลืมข้อมูลจนทำให้เกิดข้อผิดพลาดหรือเกิดข้อบกพร่อง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี นี้ เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยใช้เอกสารการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสำรวจข้อมูล และใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ซึ่งใช้คำถามเดียวกันกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่แตกต่างกัน ได้แก่ผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการเทศบาลนครนนทบุรี ประธานคณะกรรมการ และสมาชิกกองทุน ตลอดจนประชาชนที่อาศัยหรือทำงานในเขตเทศบาลนคร

นนทบุรี ประเภทละ 3 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์และครบถ้วน โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแหล่งข้อมูลได้ 2 วิธี คือ จากแหล่งปฐมภูมิและแหล่งทุติยภูมิ กล่าวคือ

3.1 แหล่งปฐมภูมิ จะเก็บข้อมูลโดยวิธีการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ประกอบด้วยผู้บริหารเทศบาลนครนนทบุรี หัวหน้าส่วนราชการ ประธานและเลขานุการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี คณะกรรมการกองทุน และสมาชิกกองทุน รวมถึงประชาชนที่อาศัยหรือทำงานอยู่ ณ ชุมชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเป็นไปตามองค์ประกอบประเด็นคำถามที่กำหนดไว้กว้าง ๆ พร้อมทั้งจดบันทึกและบันทึกเสียง ทั้งนี้ ในการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการนั้น ผู้ศึกษาได้ส่งแบบฟอร์มให้ทางสาขาวิชาวิทยาการการจัดการ เพื่อขอความอนุเคราะห์จัดทำหนังสือขออนุญาตให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย เพื่อเป็นการให้เกียรติ และแสดงความเป็นทางการตามหลักวิชาการด้วย

3.2 แหล่งทุติยภูมิ คือ จากการใช้เอกสาร (documents) โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน และกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยรวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำราวิชาการ งานวิจัย งานวิทยานิพนธ์ เอกสารทางราชการ และจากอินเทอร์เน็ต

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) แบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการอธิบาย

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive) ซึ่งได้จากเอกสารในการทบทวนวรรณกรรม ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบยืนยันข้อมูล ใช้การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยวิธีตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) หลายวิธี และใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยใช้คำถามเดียวกันกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่แตกต่างกัน ได้แก่ผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการ ประธาน คณะกรรมการ และสมาชิกกองทุน ตลอดจนประชาชน ประเภทละ 3 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง และรอบด้าน

4.2 ระหว่างการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มของผู้ศึกษานั้น มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมและมีอารมณ์ร่วมในการพูดคุย

4.3 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ วิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิด คำถามการวิจัยและแนวคิดที่นำมาอ้างอิง โดยมีความเป็นกลางในการวิเคราะห์ปราศจากอคติ ตลอดจนไม่มีการคาดเดาในการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสัมภาษณ์ที่มีกระบวนการการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยอาศัยองค์ประกอบ 4 ด้าน ในส่วนของการดำเนินงาน ได้แก่ ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านการระดมทุน ด้านการจัดทำบัญชี และด้านการจัดสวัสดิการ มีการสนทนากลุ่มเพื่อสรุปประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีต่อความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชน ตลอดจนเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งจากการเก็บข้อมูลดังกล่าว สามารถนำเสนอผลการศึกษา โดยมีรายละเอียด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 2 ข้อเสนอ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาค้นคว้าอิสระเกี่ยวกับประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดยได้มีการนำกระบวนการของการมีส่วนร่วมมีลักษณะที่เป็นพลวัตของ Szentendre มาวิเคราะห์ทีละขั้น เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าอิสระ ทั้ง 2 ข้อ เริ่มจากการวิเคราะห์กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีต่อความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชน และเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริม

การมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีว่ามีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชน

จากการศึกษาตามกระบวนการวิจัย พบว่า ประชาชนและสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีแตกต่างกันไปในแต่ละกระบวนการของการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติการร่วมจัดสรรผลประโยชน์ ตลอดจนการร่วมติดตามประเมินผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การร่วมวางแผน

“ในเรื่องการมีส่วนร่วมวางแผน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมวางแผน โดยมีการศึกษาข้อระเบียบและนโยบายของรัฐบาลในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน ว่ามีข้อดีข้อเสียอย่างไร หลังจากนั้นจึงจัดการประชุมในเวทีประชาคม เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสาร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี และรับสมัครคณะกรรมการ เมื่อมีคณะกรรมการกองทุนแล้วก็ร่วมวางแผนในการกำหนดคณะกรรมการในการดำเนินงานฝ่ายต่าง ๆ ร่วมกันร่างระเบียบหลักเกณฑ์การรับสมัครสมาชิก หลักเกณฑ์เรื่องผลประโยชน์ ตลอดจนร่วมวางแผนในการแก้ไขปัญหา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ: B2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

การมีส่วนร่วมวางแผนในการดำเนินกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี หรือกองทุนออมวันละบาท ผู้บริหารและหัวหน้าส่วนราชการเทศบาลนครนนทบุรี คณะกรรมการกองทุน ประชาชนและสมาชิกมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของกองทุนและคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนปานกลาง กล่าวคือ ไม่สามารถบอกได้ทั้งหมดหรือครบถ้วน และข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนจากข้อมูลความเป็นจริงของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีในบางประเด็น อาทิ

“บุคคลที่มีโรคร้ายแรง ทูพพลภาพ หรือพิการห้ามสมัคร...มีสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกทั้งหมด 3 ด้าน คือ เงินทุนการศึกษา ค่าฌาปนกิจ และค่ารักษาพยาบาลยามเกิดอุบัติเหตุ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ: D3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2563)

“กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีหรือกองทุนออมวันละบาทไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ: E2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 สิงหาคม 2563)

“ผู้จะสมัครต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ถึง 60 ปี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:E1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่ากระบวนการร่วมวางแผนเป็นกระบวนการเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญ กล่าวคือ เป็นขั้นตอนที่ทำให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีเป็นกองทุนที่มีเงินมาจัดสวัสดิการช่วยเหลือประชาชนด้านคุณภาพชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ในราคาที่ประชาชนเข้าถึงได้ คือประชาชนที่สมัครเป็นสมาชิกจะต้องจ่ายสมทบวันละ 1 บาท หรือ 360 บาทต่อปี โดยได้รับการสมทบสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีเป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐบาลกลาง และชุมชนที่ร่วมสมทบทุนคนละส่วน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:A1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีหรือกองทุนออมวันละบาท มีการเริ่มต้นมาจากภาคประชาชน โดยเป็นกองทุน 3 ขา ขาแรกคือประชาชน ขาที่ 2 คือรัฐบาล และขาที่ 3 คือท้องถิ่น... โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีวัตถุประสงค์เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ ดร.ปิวย อึ้งภากรณ์ ในการดูแลประชาชนในพื้นที่ตั้งแต่ครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน... ในการเริ่มต้นของกองทุน ในระยะแรกจัดสวัสดิการใน 3 ด้าน ได้แก่ เกิด ป่วย และตาย แล้วจึงมีการขยายในเรื่องอื่น ๆ เช่น การช่วยเหลือเมื่อเกิดอภคคีภัย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:C1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

ดังนั้น ประชาชนและสมาชิกควรจะต้องได้รับการส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเข้ารับการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องรายละเอียดต่าง ๆ ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อให้ประชาชนและสมาชิกมีความรู้ และนำไปบอกต่อในชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนมาสมัครเป็นสมาชิกกองทุนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งที่ผ่านมาประชาชนและสมาชิกก็รับทราบว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการจัดโครงการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน และเห็นว่าผู้ให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการดังกล่าวอยู่แต่ส่วนมากที่ไปฝึกอบรมและศึกษาดูงานจะเป็นคณะผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการ และคณะกรรมการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งจากการที่คณะกรรมการกองทุนได้ไปศึกษาดูงาน พบว่าประชาชนที่อยู่ในชุมชนชนบทจะเข้าถึงการประชาสัมพันธ์ได้ครอบคลุมมากกว่า มีส่วนร่วมในการเข้าประชุมมากกว่า เนื่องจากมีประชากรน้อย และไม่มีประชากรแฝงดังเช่นในชุมชนเมือง

“มีการไปศึกษาอบรมอยู่เป็นประจำในส่วนของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนออมวันละบาท ซึ่งจากการไปศึกษาดูงาน จะเห็นภาพจริง ๆ ของการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนตามต่างจังหวัด ซึ่งมีประชากรน้อย ทั้ง อบต. มีจำนวนประชากรประมาณ 4-5 พันคน และเมื่อนายกเทศมนตรีให้ความสนใจ และร่วมบริหารอย่างจริงจัง ประชากรตรงนี้ก็จะมีเข้ามาเป็นสมาชิกเยอะ แต่ในส่วนของท้องถิ่นนครนทร์ แม้ว่าท่านนายกเทศมนตรีจะให้ความสำคัญกับกองทุนสวัสดิการชุมชนและให้การสนับสนุนเงินสมทบมาโดยตลอด แต่ด้วยเนื้อที่กว้างขวางถึง 38.9 ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวนกว่า 2 แสนคน และมีประชากรแฝงอีกกว่า 2 แสนคน รวมเป็นเกือบ 5 แสนคนนั้น การจะดำเนินการอะไรก็ตาม ทั้งการจัดประชุม การประชาสัมพันธ์ จะทำเหมือนกันกับต่างจังหวัดไม่ได้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:C1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“ต้องมีการจัดฝึกอบรม ทำความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนให้ประชาชนและสมาชิกได้ทราบ โดยเฉพาะสมาชิก ต้องได้รับการดึงเข้ามาให้มีพลัง อย่างน้อยแต่ละชุมชนต้องมีตัวแทนมาร่วมฝึกอบรมชุมชนละ 5 คนผู้เข้าอบรม 1 คน ก็ไปต่อยอดหาสมาชิกมาเพิ่มได้อีก 1-2 คน กองทุนก็จะเติบโตตามจำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้น” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:D, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

“ต้องให้คณะกรรมการชุมชนมาเป็นต้นแบบ โดยให้ทุกคนสมัครเป็นสมาชิก เชื่อว่าเงิน 360 บาท คงไม่เสียหาย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:A2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

อย่างไรก็ตาม กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนทบุรีมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกและสมาชิกมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนทบุรี ทั้งด้านโครงสร้าง การระดมทุน การจัดทำบัญชี ตลอดจนการจัดสวัสดิการ เพื่อเสนอปัญหา ความต้องการ แนวทางการแก้ไขและการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนทบุรีด้วย

“ในแต่ละปี จะมีการเลือกคณะกรรมการกองทุนในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี โดยให้ประชาชนและสมาชิกที่เข้าร่วมการประชุม ยกมือเห็นชอบว่าเห็นด้วยกับกรรมการชุดนี้หรือไม่” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:C1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

โดยมีคณะกรรมการกองทุนที่เป็นตัวแทนของชุมชน อาศัยอยู่ในพื้นที่ และมาจากคณะกรรมการชุมชนของแต่ละตำบล ที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเข้ามาทำหน้าที่ก่อให้เกิดความหลากหลาย ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทราบปัญหา และความต้องการของแต่ละชุมชน นอกจากนี้ ยังต้องเป็นผู้ที่มีศักยภาพที่พร้อมให้ความร่วมมือในการดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนส่ง

มอบสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกด้วยใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว โดยคณะกรรมการกองทุน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และเห็นเนื้องาน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนอยู่แล้ว ต้องมีความรู้เรื่องคุณสมบัติ โดยคุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเป็นสมาชิกของกองทุน จะต้องมีความครอบคลุมทุกเพศ ทุกวัย และไม่เฉพาะแต่ผู้ที่มีแต่ทะเบียนที่อยู่ในเขตเทศบาลเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงผู้ที่พักอาศัย หรือใช้ชีวิตอยู่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรีด้วย และมีความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี กล่าวคือ ต้องตระหนักว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นกองทุนเพื่อสร้างความร่วมมือในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย หรือจากกรรมภมารดาถึงเชิงตะกอน แบ่งเบาภาระให้สมาชิกของกองทุน มีสวัสดิการที่เท่าเทียม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในชุมชน ไม่มีเรื่องของการให้กู้ยืมเข้ามาเกี่ยวข้อง

“วัตถุประสงค์ของกองทุนคือช่วยเหลือกันเองภายในชุมชน โดยมีคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน โดยปราศจากความลำเอียง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:B3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 17 สิงหาคม 2563)

“คณะกรรมการกองทุน ต้องมีใจสาธารณะ และอยากช่วยเหลือผู้อื่นเป็นพื้นฐาน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:C1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“ในส่วนของคณะกรรมการกองทุน ต้องหาตัวแทนของประชาชนที่เป็นผู้มีความสร้างสรรค์ และเห็นประโยชน์ของชุมชนมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:D1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2563)

“การทำงานกองทุนตรงนี้ ต้องทำด้วยใจ ทำด้วยจิตอาสาล้วน ๆ เพราะไม่มีคำตอบแทนใด ๆ เลย” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:D, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

การที่จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ในการดำเนินงานแต่ละเรื่อง อาจจะต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาช่วยในการให้คำแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษาให้กับกองทุนด้วย เช่น เรื่องการเงินการบัญชี การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชน เป็นต้น

“คณะกรรมการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีที่ถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชนและมาจากตัวแทนคณะกรรมการชุมชนของแต่ละตำบลในเขตเทศบาลนครนนทบุรี ผ่านการเลือกตั้งจากประชาชนเข้ามานับว่ามีความเหมาะสม แต่เรื่องของประสิทธิภาพในการดำเนินงานกองทุนนั้น อาจต้องให้คนที่มีความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เข้ามาร่วมเป็นที่ปรึกษา เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:A1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

เนื่องจากประชาชนและสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรียังมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมวางแผนไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะในส่วนของประชาชน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมวางแผนของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

สถานะ	กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม
ประชาชน	1. มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	น้อย
	2. มีความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุน	น้อย
	3. มีความรู้/มีส่วนเสนอคุณสมบัติของผู้จะสมัครเป็นสมาชิกกองทุน	น้อย
	4. มีส่วนร่วมในการเข้ารับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานกองทุน	น้อย
	5. มีส่วนร่วมประชุมเสนอแนวทางการพัฒนากองทุนตามความต้องการ	น้อย
สมาชิก	1. มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	ปานกลาง
	2. มีความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุน	ปานกลาง
	3. มีความรู้/มีส่วนเสนอคุณสมบัติของผู้จะสมัครเป็นสมาชิกกองทุน	น้อย
	4. มีส่วนร่วมในการเข้ารับการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน	ปานกลาง
	5. มีส่วนร่วมประชุมเสนอแนวทางการพัฒนากองทุนตามความต้องการ	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.1 พบว่า สมาชิกพอมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีถึงวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและดำเนินงานในระดับปานกลาง แต่เรื่องของคุณสมบัติยังไม่ครบถ้วน และคลาดเคลื่อน โดยสมาชิกบางส่วนมีส่วนร่วมในการเข้ารับการฝึกอบรมและ/หรือศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ในขณะที่ประชาชนไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมและ/หรือศึกษาดูงานเลย ในส่วนของประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยทั้งเรื่องความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน วัตถุประสงค์ของกองทุน และคุณสมบัติของผู้ที่ต้องการจะสมัครเป็นสมาชิกกองทุน

“ทราบว่ามีการฝึกอบรมและศึกษาดูงานกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยการพาไปอบรมดูงานกองทุนในต่างจังหวัด เนื่องจากมีเพื่อนเคยไปเข้าร่วมโครงการ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:E3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2563)

สมาชิกบางคนมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาความต้องการ ตลอดจนแนวทางการแก้ไขและการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีบ้าง ถือว่าสมาชิกมีส่วนร่วมปานกลาง โดยประชาชนและสมาชิกบางคนทราบว่ากองทุนมีการจัดประชุม แต่ประชาชนไม่เคยมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมเลย ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมน้อย

“จริง ๆ แล้วประชาชนรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุน รู้ว่าจะมีการประชุม แต่เขาไม่ให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมประชุม แล้วบอกว่าไม่รู้เรื่องเลย จากการที่เราเป็น อสม. ใจเราก็พยายามอยากขุดเขี่ยข้อมูลให้ด้วยความที่อยากช่วยเหลือ บางคนก็พูดดูถูกว่าเงินนิดหน่อย ผลประโยชน์น้อยไป แต่พอถึงเวลาส่งเงินสมทบก็ไม่ค่อยอยากจะส่ง” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:D, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

โดยกระบวนการมีส่วนร่วมวางแผนของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ค่อนข้างจะมีความสอดคล้องกับสมาชิกที่โดยภาพรวมมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ระดับปานกลาง แต่ในส่วนของประชาชน ยังไม่สอดคล้องและตอบสนองกับความต้องการ เพราะนอกจากประชาชนจะมีระดับการมีส่วนร่วมวางแผนเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีอยู่ในระดับน้อยแล้ว จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่าการประชาสัมพันธ์ยังไม่ครอบคลุม และไม่เข้าถึง ทั้งเรื่องของวิธีการ และความถี่

1.2 การร่วมปฏิบัติ

ในการเข้าร่วมประชุมเพื่อพิจารณาเห็นชอบร่างระเบียบข้อบังคับและวิธีการเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีความแตกต่างกันระหว่างบริบทของชนบทกับบริบทของชุมชนเมืองเรื่องจำนวนประชากร เช่น ชนบทจัดที่ห้องประชุมโรงเรียนสามารถรองรับผู้เข้าร่วมประชุมได้ทั้งหมดหมู่บ้าน แต่ในบริบทของชุมชนเมืองการจัดประชุมเพื่อรองรับผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนหลายพันคนนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย โดยอาจต้องอาศัยตัวแทนของประชาชนและสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ซึ่งการประชุมแต่ละครั้งก็ไม่อาจแน่ใจได้เสมอไปว่าผู้ที่เข้าร่วมประชุมเป็นตัวแทนที่ดีของประชาชนในการนำเสนอความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนและสมาชิก เพื่อพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชนมากขึ้น ทั้งนี้ คณะกรรมการกองทุนอาจถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชนในการเข้าร่วมประชุมต่าง ๆ โดย

คณะกรรมการกองทุนจะเป็นสมาชิกของกองทุนด้วย และเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการช่วยให้การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีขับเคลื่อนไปได้

“เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี นับว่ามีบทบาทสำคัญมากเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน ดังนั้นอาจจะต้องมีการกำหนดอำนาจของคณะกรรมการกองทุนในการออกระเบียบกติกา และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระเบียบข้อบังคับหรือมีมติใหม่ ต้องแจ้งหนังสือถึงทุกครัวเรือนหรือประกาศไว้ ณ ที่ทำการชุมชน หรือที่ทำการกองทุน หากมีผู้อุทธรณ์ภายในระยะเวลาที่กำหนด ก็จัดการประชุมเพื่อพิจารณากันใหม่ แต่หากไม่มีผู้อุทธรณ์ ก็ให้ระเบียบมีผลบังคับใช้ได้หลังจากพ้นระยะเวลาที่กำหนด โดยคณะกรรมการกองทุนก็จะได้นำดำเนินการตามมติที่ประชุมนั้นต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:B2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“บางครั้ง เราชวนประชาชนมาเข้าร่วมประชุม แต่เขาก็บอกว่าไม่พร้อม ไม่อยากเดินทาง เสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งก็เป็นปัญหากับคนที่ไปชักชวนเขามา บางทีเขาก็มีความเชื่อมั่นกับกองทุนสวัสดิการชุมชนอยู่แล้ว ก็ไม่คิดว่ามีความจำเป็นต้องเข้าร่วมประชุม” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:D1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2563)

ผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการ และคณะกรรมการจะมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อรับรองการทำบัญชีและมีการตรวจสอบบัญชีของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี แม้ว่ามิถกรรมการกองทุนเป็นผู้รับผิดชอบอยู่แล้ว อีกทั้งคณะกรรมการบางส่วนยังเป็นข้าราชการอีกด้วย แต่ก็ต้องมีการตรวจสอบ มีการแนะนำการดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และต้องสามารถเรียกดูบัญชีได้ทุกเมื่อ

“มีคณะกรรมการกองทุน ซึ่งบางส่วนเป็นข้าราชการ มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว และยังมีหน่วยงานจากภายนอก เช่น สดง. เป็นหน่วยงานที่คอยตรวจสอบอยู่ด้วย นับกองทุนว่ามีความเชื่อถือได้ในระดับหนึ่ง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:E3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2563)

“การเปิดบัญชีกองทุนสวัสดิการชุมชนของคณะกรรมการ ต้องมีประธานกองทุนของแต่ละที่ทำการกองทุนร่วมมือชื่อในการเบิกเงินด้วย เพื่อประธานกองทุนจะสามารถควบคุมบัญชีได้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:A3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“ได้รับการอบรมถ่ายทอดวิชาการจัดทำบัญชีตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกองทุนสมัยแรก โดยมีเจ้าหน้าที่จากเทศบาลลงพื้นที่เข้ามาตรวจเยี่ยม ตรวจสอบอยู่เสมอ คณะกรรมการกองทุน

เองก็ได้ไปดูการทำงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับที่ทำการกองทุนอื่นของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีด้วย” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:C, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ต้องมีทักษะด้านการจัดทำบัญชี เนื่องจากมีความหลากหลายในการจ่ายเงินค่าสมาชิก โดยการปิดยอดแสดงรายการบัญชีแต่ละเดือนก็มีความสำคัญ ซึ่งปัจจุบันการดำเนินการด้านการจัดทำบัญชียังว่ามีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง เนื่องจากมีสมุดคุมเงินฝาก มีลายเซ็นเจ้าหน้าที่ในสมุดและมีใบเสร็จรับเงิน ทั้งนี้ อาจจะต้องมีการริเริ่มพัฒนาการบริหารจัดการวางระบบการทำบัญชีให้สะดวกและง่ายต่อการตรวจสอบ เพื่อให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้น ป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นได้มากขึ้น เพื่อรองรับจำนวนสมาชิกที่อาจจะเพิ่มขึ้นต่อไป ซึ่งการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เรื่องระเบียบข้อบังคับของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ก็ได้มีการจัดประชุมอยู่เป็นประจำ และมีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับให้ตอบสนองความต้องการและวัตถุประสงค์การดำเนินงานของกองทุนอย่างสม่ำเสมอ

ทั้งนี้ คณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนและสมาชิกเห็นตรงกันว่า ต้องปรับหลักการเรื่องระเบียบให้ตรงกัน จากการทำมาก่อนแยกกันทำกองทุนตามแต่ละตำบล แต่เมื่อมารวมกันเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีเพียงแ่กองทุนเดียว ระเบียบก็ควรต้องปรับให้เหมือนกัน ซึ่งในการปฏิบัติจริง ก็ต้องยึดถือปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับด้วย เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน โดยอาศัยรูปแบบการร่วมกันพิจารณาของคณะกรรมการ

“ข้อตกลง ระเบียบหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของกองทุนเหมือนกันในทุกที่ทำการกองทุน โดยมีคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้กลั่นกรอง” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:C, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

โดยในการมีส่วนร่วมเชิญชวนให้ประชาชนสมัครเป็นสมาชิกกองทุน พบว่าสมาชิกตลอดจนคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีส่วนร่วมในการชักชวนประชาชนในชุมชนให้มาเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีด้วยตลอดจนช่วยกระตุ้นเตือนสมาชิกให้มาชำระเงินสมทบ

“บางคนอยากสมัคร อยากได้เงิน อยากให้มีคนเข้าไปดูแล แต่พอถึงเวลาให้สมัครก็มีข้อแม้ ถึงเวลาจ่ายเงินสมทบ บางคนก็ไม่มาส่งเงินสมทบ” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:D, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

สมาชิกส่วนใหญ่มีการจ่ายเงินสมทบอย่างสม่ำเสมอ และการจ่ายเงินสมทบมีความยืดหยุ่นสูง หากไม่สะดวกจ่ายเป็นรายปีก็สามารถจ่ายเป็นรายเดือน รายสองเดือน รายครึ่งปีแล้วแต่ความสะดวกของสมาชิก ซึ่งมีสมาชิกบางส่วนที่มีปัญหาเรื่องของการเสียเวลา เสียค่าเดินทาง

ตลอดจนขาดความพร้อมในการจ่ายเงินสมทบ โดยบางชุมชนก็จะมีตัวแทนคณะกรรมการในการรวบรวมเงินสมทบและสมุดบัญชีของกองทุนจากประชาชนในชุมชน ระหว่างวันที่ 1-5 ของแต่ละเดือน หลังจากนั้นจึงนำสมุดบัญชีพร้อมเงินของสมาชิกในชุมชนทั้งหมดเข้ามาส่งให้ ณ ที่ทำการกองทุน อย่างไรก็ตาม หากมีสมาชิกที่ขาดส่งหรือไม่สามารถส่งได้ ทางคณะกรรมการก็จะมี การพูดคุยกับสมาชิกโดยตรงเพื่อหาทางออกร่วมกันก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินการคัดสมาชิกออกต่อไป เพื่อให้ข้อมูลของสมาชิกมีความเป็นปัจจุบัน

“การที่ประชาชนจะมาสักรเป็นสมาชิกกองทุนขึ้นอยู่กับความพร้อมที่จะจ่าย ถ้าเขาบอกว่าไม่พร้อม ไม่มีเงิน 360 บาท หรือไม่มีความสนใจในวัตถุประสงค์ของกองทุน ก็เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ แต่ที่เชิญชวนให้คนในชุมชนมาสักรเป็นสมาชิกเพราะเห็นว่ากองทุนเป็นผลดีให้กับประชาชนที่มาสักรเป็นสมาชิกและให้ผลประโยชน์ที่ดีกับชุมชน และประชาชนที่เห็นความสำคัญของกองทุน โดยไม่เดือดร้อนในการเก็บออมวันละบาท...มองแล้วว่าอะไรที่ทำแล้วเป็นประโยชน์ที่ดีกับประชาชนในชุมชนและพอจะทำได้ก็ทำไปเท่านั้นเอง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:D1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2563)

“ในบริบทของชุมชนเมืองก็ยังคงพบว่ามีผู้ที่ไม่มีความจริง ๆ ที่จะจ่ายสมทบกองทุนในการมาสักรเข้าเป็นสมาชิกก็ยังมีอยู่” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:A1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“มีประชาชนเคยมาติดต่อเพื่อมาสักรเป็นสมาชิก แต่ไม่มีเงินเพียงพอสำหรับจะจ่ายแบบรายปี ซึ่ง 2 คนรวมค่าแรกเข้าด้วย เป็นเงิน 760 บาท เขาบอกว่าจะกลับมาใหม่ในภายหลัง แต่ก็ไม่กลับมาอีกเลย สำหรับเขาก็อาจจะเงินจำนวนเยอะมากที่จะต้องมาจ่าย” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:C, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

ทั้งนี้ คณะกรรมการกองทุนมีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี หากชุมชนใดที่มีการดำเนินงานกองทุนอื่น ๆ ด้วยก็จะสามารถแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น มีการสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ โต้ะ แก้ว อี จากกองทุนหมู่บ้าน หีบศพ จากร้านขายหีบศพในชุมชนที่มีประชาชนร่วมกันบริจาคไว้ หรือในกรณีที่เป็นผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ยากไร้ในชุมชน ที่อยู่นอกเหนือจากความสามารถของระเบียบข้อบังคับของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีในการที่จะให้ความช่วยเหลือ ก็มีการประสานงานไปยังหน่วยงานอื่นที่รับผิดชอบ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) กาชาดจังหวัด ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) แต่ละตำบลทั้ง 5 ตำบลในเขตเทศบาลนครนนทบุรี เป็นต้น

“มีร้านหีบศพในชุมชนที่คอยสนับสนุนหีบศพสำหรับครอบครัวที่ยากไร้ โดยมีประชาชนร่วมกันบริจาคเงินให้กับร้านหีบศพไว้แล้ว อุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น โต้ะ แก้ว ก็ยังสามารถหยิบยืมจากกองทุนหมู่บ้าน...บางครั้งก็ได้ประสานงานไปยังกาชาดจังหวัด และพมจ. ก็ได้เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือ เป็นบางกรณีไป” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:C1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“เทศบาลนครนนทบุรีเองก็มีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ประจำตำบลในแต่ละตำบล ทั้ง 5 ตำบลในเขตเทศบาลนครนนทบุรี ได้แก่ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ประจำตำบลสวนใหญ่ ตำบลบางเขน ตำบลตลาดขวัญ ตำบลท่าทราย และตำบลบางกระสอบ โดยศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน แต่ละตำบลจะทำงานประสาน สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ควบคู่กับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:B1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

จากข้อมูลที่ได้ พบว่าเรื่องการมีส่วนร่วมปฏิบัติของประชาชนและสมาชิกมีดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมปฏิบัติของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

สถานะ	กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม
ประชาชน	1. มีการเข้าร่วมประชุมพิจารณาร่างระเบียบข้อบังคับและวิธีการเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	น้อย
	2. มีส่วนร่วมในการสมัครเป็นสมาชิกกองทุนและมีการจ่ายเงินสมทบอย่างสม่ำเสมอ	น้อย
	3. มีส่วนร่วมในการอุทิศตนให้สมัครเป็นสมาชิก	ปานกลาง
	4. มีส่วนร่วมในการรับรองหรือตรวจสอบบัญชีของกองทุน	น้อย
	5. มีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานขับเคลื่อนกองทุน	น้อย
สมาชิก	1. มีการเข้าร่วมประชุมพิจารณาร่างระเบียบข้อบังคับและวิธีการเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	น้อย
	2. มีส่วนร่วมในการสมัครเป็นสมาชิกกองทุนและมีการจ่ายเงินสมทบอย่างสม่ำเสมอ	มาก
	3. มีส่วนร่วมในการเชิญชวนประชาชนให้สมัครเป็นสมาชิก	ปานกลาง
	4. มีส่วนร่วมในการรับรองหรือตรวจสอบบัญชีของกองทุน	น้อย
	5. มีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานขับเคลื่อนกองทุน	น้อย

จากตารางที่ 4.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของประชาชนและสมาชิกจะอยู่เพียง เรื่องของการสมัครเป็นสมาชิก ทั้งการชักชวนและการถูกชักชวน โดยในส่วนของประชาชนแม้ว่า เคยถูกชักชวนแต่กลับยังไม่ได้สมัครเป็นสมาชิก เนื่องจากการที่ยังไม่มีความเชื่อมั่น และไม่เห็นถึง หัวใจหลักของกองทุน ไม่เห็นว่าผลประโยชน์ของกองทุนมีประโยชน์ต่อผู้อื่นด้วย โดยการที่ ประชาชนยังไม่ได้สมัครเป็นสมาชิก จึงไม่ได้ให้ความสนใจหรือมีส่วนร่วมในการประชุม การ รับรองหรือตรวจสอบบัญชี เนื่องจากไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของบัญชีและเห็นว่าเป็นหน้าที่ของ คณะกรรมการกองทุน ใ้วางใจคณะกรรมการกองทุนในการดำเนินงานและเชื่อมั่นว่า คณะกรรมการกองทุนจะมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครนนทบุรี โดยไม่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากประชาชนและสมาชิก ซึ่งในส่วนของ สมาชิก พบว่ามีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบอย่างสม่ำเสมอเพื่อรักษาสถานภาพ มีระดับการมีส่วนร่วม มาก และมีการชักชวนให้ประชาชนในชุมชนมาเข้าร่วมสมัครเป็นสมาชิกกองทุนบ้าง อาจถือว่าการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

ในกระบวนการมีส่วนร่วมปฏิบัติของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงาน กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่ายังไม่ค่อยสอดคล้องเท่าที่ควร เนื่องจากใน ส่วนของสมาชิกจะมีเพียงแค่การมีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบเท่านั้น แต่ในส่วนของประชาชนที่ยัง ไม่ได้สมัครเป็นสมาชิก ก็ไม่มีความจำเป็นจะต้องจ่ายเงินสมทบอยู่แล้ว ซึ่งประชาชนและสมาชิก แม้ว่าจะเคยมีการชักชวนหรือถูกชักชวนเกี่ยวกับการเป็นสมาชิก แต่การมีส่วนร่วมในส่วนอื่น อาทิ การเข้าร่วมประชุม หรือการรับรองบัญชีแทบไม่มีเลย อาจกล่าวได้ว่าระดับการมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากกิจกรรมการมีส่วนร่วมปฏิบัติที่นอกเหนือจากการจ่ายเงินสมทบยังไม่สอดคล้องและ ตอบสนองกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกเท่าที่ควร

1.3 การร่วมจัดสรรผลประโยชน์

การจัดสรรผลประโยชน์ คือ การได้รับประโยชน์จากการเป็นสมาชิก หรือ จัดสรรประโยชน์ให้แก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิก การร่วมรับสวัสดิการจากกองทุน สวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

ที่ผ่านมากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีได้รายงานผลการ ดำเนินการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ยอดสะสม ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 จำนวน 2,458 ราย เป็นเงิน 4,786,918 บาท ตลอดจนผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกมีส่วนรับ สวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีจากแต่ละที่ทำการกองทุนตามระเบียบ รายละ 500 บาท (บำรุง จัดพ่วง, 2563)

โดยประชาชนและสมาชิกส่วนใหญ่ รวมถึงผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสเมื่อได้รับเงินสวัสดิการก็นำเงินสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ไปใช้ในการบรรเทาเหตุตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับเงิน เนื่องจากมีเหตุเกิดขึ้นและเป็นเหตุที่มีความจำเป็นต้องนำเงินไปซื้ออยู่แล้ว เหมือนเป็นกองทุนในการให้ความช่วยเหลือสมาชิกที่เดือดร้อน

“โดยเฉพาะเงินสวัสดิการเรื่องทุนการศึกษา สมาชิกที่ยังศึกษาอยู่จะได้รับทุนการศึกษาปีละ 500 บาท ต่อเนื่อง 7 ปี เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการให้และรับ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของเด็กและเยาวชน ช่วยให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักการบริหารจัดการเรื่องเงิน ตลอดจนการรู้จักเข้ามามีส่วนร่วม โดยจะเป็นกำลังสำคัญต่อไปของชุมชนและเทศบาลนครนนทบุรี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:B2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

นอกจากนี้ กรณีเสียชีวิต ญาติก็จะมีเงินมาจัดงานฌาปนกิจ ไม่เป็นภาระลูกหลาน หรืออาจจะนำเงินไปใช้หนี้สินของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วได้

“เมื่อหมดลมหายใจ กองทุนสวัสดิการชุมชนจะจ่ายผลตอบแทนให้ผู้ที่ยังอยู่ เช่น ลูก ทำให้เราไม่เป็นที่ภาระของครอบครัว แม้ว่าจะน้อยนิด จากการเก็บออมวันละบาท แต่ก็เหมือนได้ร่วมทำบุญให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วย บาทเดียวไม่ได้เดือดร้อน ก็ทำไปเถอะ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:D1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2563)

“กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีส่วนช่วยในการแบ่งเบาภาระให้กับสมาชิกของกองทุน” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:D, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

นอกจากนี้ กรณีการช่วยเหลือผู้ยากไร้ หรือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ก็ต้องพิจารณาด้วยว่าเป็นผู้ที่มีหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือแล้วหรือไม่ ควรคำนึงถึงการให้ความช่วยเหลืออย่างทั่วถึงสำหรับผู้ที่ยังไม่เคยได้รับการช่วยเหลือด้วย

“หลักการเป็นสิ่งที่ดี แต่บางที่การปฏิบัติก็อาจจะเป็นคนละแนวทางกับหลักการ ผู้ยากไร้ที่ได้รับการช่วยเหลือ อาจจะไม่ได้เดือดร้อนจริง หรืออาจจะมีคนที่เดือดร้อนกว่า” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:D1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2563)

การจัดสรรผลประโยชน์สวัสดิการของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อตัวสมาชิก ประโยชน์ทางตรงคือ สมาชิกได้รับสวัสดิการตามระเบียบข้อบังคับกำหนดไว้ ในส่วนของประโยชน์ทางอ้อม คือ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการจัดสวัสดิการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน แม้ว่าจะไม่ได้ช่วยเหลือจนผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสล้มตาอ้าปากได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ก็พอช่วยต่อลมหายใจให้ได้ในบางช่วงก็ดีกว่าการที่ไม่ดำเนินการอะไรเลย ซึ่ง

เป็นไปตามระเบียบ และผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุน นอกจากนี้ ยังทำให้สังคมส่วนรวมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ในเวลาที่เราไม่เป็นอะไร เราก็ได้ช่วยเขา และได้บุญ แต่เมื่อถึงวันใดวันหนึ่งที่ถึงคราวของเรา เราก็จะได้รับความช่วยเหลือเช่นกัน มีการให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

“เงินสวัสดิการชุมชนเป็นประโยชน์ และเป็นของที่มีคุณค่า โดยเฉพาะเรื่องของการมอบทุนการศึกษา เหมือนจะสำเร็จ เหมือนจะดี แต่สิ้นสุดแค่ 7 ปี อาจจะต้องมีการปรับเพิ่มทุนการศึกษาเพื่อให้มีสมาชิกวัยเรียนเพิ่มขึ้นและสอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ ค่าครองชีพในปัจจุบัน เพราะมีเงินสมทบจากภาครัฐด้วยส่วนหนึ่ง แต่แต่ละปีจะมีเงินเหลือ ก็จะพอกขึ้นทุกปี ต้องนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เอาหลักคณิตศาสตร์และเศรษฐศาสตร์มาช่วยคำนวณ...ทุกวันนี้ต้องดูว่าประชาชนได้ประโยชน์อะไรจากกองทุนบ้าง การที่ต้องหาผลประโยชน์อื่นเข้ามาสมทบ คือคำตอบ แสดงว่าผลประโยชน์ที่มีอยู่อาจจะยังน้อยไป บางทีคนสมัครไว้เพื่อกรณีตายอย่างเดียว อาจจะต้องมีสวัสดิการด้านอื่นเข้ามา นอกจากกรณีของการเสียชีวิต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:A3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“ถึงในบางปีเราอาจจะไม่ได้รับผลประโยชน์จากกองทุน แต่คนอื่นที่เป็นสมาชิกจะได้รับประโยชน์จากเงินตรงนี้ สมาชิกกองทุนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อาจจะไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ก็ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ว่าพอช่วยเหลือตัวเองได้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:D2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 สิงหาคม 2563)

“ผลประโยชน์ตอบแทนสมเหตุสมผลแล้วกับเงินที่จ่ายไปน้อย...เงินแค่บาทเดียว จะเรียกร้องผลประโยชน์มากกว่านี้ก็ไม่ควร” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:D1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2563)

นอกจากนี้ ต้องพิจารณาว่าหากระเบียบอะไรที่ปรับแล้ว เอื้อประโยชน์ให้กับประชาชน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ก็ควรจะปรับเปลี่ยน อาทิ เรื่องผลประโยชน์เพิ่มเติมให้กับสมาชิกที่เป็นเพศชายที่อยู่ในวัยกลางคนในกรณีการสมรส กรณีอุปสมบท และกรณีการเข้ารับเกณฑ์ทหาร เพราะผู้ชายไม่ได้ค่าคลอดบุตรอยู่แล้ว โดยต้องนำเข้าที่ประชุมใหญ่เพื่อพิจารณาเรื่องของเงื่อนไขเพิ่มเติมด้วย เช่น ต้องบวชไม่น้อยกว่ากี่เดือน หรือต้องอยู่เป็นทหารจนกระทั่งปลดประจำการ เป็นต้น

“กรณีสมาชิกที่เป็นผู้ชายและอยู่ในวัยกลางคน หากไม่เจ็บป่วยอะไรเลย ก็จะไม่ได้รับสวัสดิการอะไรเลยเช่นกัน จึงอยากขอให้กองทุนมีการเพิ่มเติมในเรื่องของกรณีบวช และกรณีแต่งงาน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:C2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“เห็นด้วยที่ต้องการให้กองทุนมีการเพิ่มเติมในเรื่องของกรณีบวช และกรณีแต่งงานสำหรับสมาชิกที่เป็นผู้ชายและอยู่ในวัยกลางคน โดยอาจเพิ่มเติมเรื่องของการเข้ารับเกณฑ์ทหารด้วย เพราะผู้ชายไม่ได้ค่าคลอดบุตรอยู่แล้ว ทั้งนี้ ต้องนำเสนอในที่ประชุมใหญ่เพื่อพิจารณาเรื่องของเงื่อนไขด้วย เช่น ต้องบวชไม่น้อยกว่ากี่เดือน หรือต้องอยู่จนกระทั่งปลดประจำการ” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:B, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

สามารถสรุประดับการมีส่วนร่วมจัดสรรผลประโยชน์ของประชาชนและสมาชิกได้ดังนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมจัดสรรผลประโยชน์ของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

สถานะ	กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม
ประชาชน	1. มีส่วนร่วมในการรับสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	น้อย
	2. หากได้รับเงินสวัสดิการจะนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับ	มาก
	3. หากไม่ได้รับเงินสวัสดิการจากกองทุนแล้วได้ประโยชน์ในการช่วยเหลือสมาชิกผู้อื่น	น้อย
	4. กองทุนจัดสวัสดิการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมผู้ด้อยโอกาส และผู้ยากไร้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน	น้อย
	5. ผลประโยชน์ของกองทุนสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชน	น้อย
สมาชิก	1. มีส่วนร่วมในการรับสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี	ปานกลาง
	2. หากได้รับเงินสวัสดิการจะนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับ	มาก
	3. หากไม่ได้รับเงินสวัสดิการจากกองทุนแล้วได้ประโยชน์ในการช่วยเหลือสมาชิกผู้อื่น	มาก
	4. กองทุนจัดสวัสดิการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมผู้ด้อยโอกาส และผู้ยากไร้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน	น้อย
	5. ผลประโยชน์ของกองทุนสอดคล้องต่อความต้องการของสมาชิก	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ประชาชนยังไม่แน่ใจเกี่ยวกับเรื่องของข้อมูลด้านผลประโยชน์สวัสดิการที่จะได้รับจากกองทุนว่ามีการให้สวัสดิการเป็นอะไรบ้าง และจะได้เท่าไรเท่าที่ทราบคือจะเป็นกรณีทุนการศึกษา รักษาตัวในโรงพยาบาล และกรณีเสียชีวิต แต่ไม่ทราบว่ายังมีสวัสดิการอื่น ๆ อีก ประชาชนบางส่วนมองว่าผลประโยชน์กรณีเสียชีวิตของกองทุนสวัสดิการชุมชนยังน้อยไป เมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนในรูปแบบอื่น เช่น ประกันชีวิต และผลประโยชน์ยังไม่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเมืองที่มีค่าครองชีพสูง แต่สมาชิกเห็นว่าจ่ายเงินสมทบแค่จำนวนเพียงวันละบาท มีความคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่เป็นเงินสวัสดิการที่จะได้รับและยังได้ช่วยเหลือสมาชิกผู้อื่นก็ถือว่าสอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสม รวมถึงได้ช่วยเหลือสมาชิกผู้อื่นในกรณีเจ็บป่วย เกิดอุบัติเหตุ หรือเสียชีวิต สมาชิกมีส่วนร่วมในการรับสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของกองทุน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะได้รับสิทธิเมื่อมีกรณีที่เข้าตามระเบียบ แต่หากไม่มีเหตุหรือประสบกับกรณีที่เข้าตามระเบียบหลักเกณฑ์ที่กำหนดว่าจะได้รับสวัสดิการจากกองทุน เช่น ไม่ได้นอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ไม่ได้คลอดบุตร ไม่ได้อยู่ระหว่างกำลังศึกษา เป็นต้น ก็จะไม่ได้รับเงินสวัสดิการ โดยสมาชิกเห็นว่ากองทุนให้ประโยชน์แก่ผู้ที่เป็นสมาชิกที่ได้รับตามเงื่อนไขในกรณีต่าง ๆ ซึ่งกรณีที่ไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกก็จะไม่ได้รับสวัสดิการ

ประชาชนและสมาชิกไม่ทราบข้อมูลว่ากองทุนมีระเบียบให้นำเงินที่เป็นผลประโยชน์ที่ได้รับดอกเบี้ยจากเงินสมทบมาจัดสวัสดิการให้กับผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสในชุมชนด้วย

“ไม่เคยทราบข้อมูลและรายละเอียดว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกองทุนเลย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:E1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“กองทุนนี้ ผู้ที่เป็นสมาชิกถึงจะได้รับสวัสดิการ เงินสวัสดิการไม่ได้ช่วยเหลือผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก เพราะเขาไม่ได้จ่ายเงินสมทบเข้ากองทุน ถ้าไม่ได้เป็นสมาชิก ก็ไม่มีสิทธิ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:D1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2563)

นอกจากนี้ ประชาชนและสมาชิกเห็นว่า กรณีที่สมาชิกได้รับเงินสวัสดิการสมาชิกจะนำเงินสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีไปใช้ในการบรรเทาเหตุตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับเงินมา ทั้งนี้ สมาชิกเห็นว่าหากในปีใดที่สมาชิกไม่ได้รับเงินสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีโดยตรง แต่สมาชิกยังคงได้ประโยชน์ทางอ้อม คือการได้ช่วยเหลือสมาชิกผู้อื่นในกรณีเจ็บป่วย เกิดอุบัติเหตุ หรือเสียชีวิต โดยในส่วนของประชาชนเห็นว่าสมาชิกจะไม่ได้ประโยชน์อะไรหากไม่ได้เจ็บป่วย หรือเสียชีวิต อย่างไรก็ตาม ประชาชน

และสมาชิกไม่ทราบว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการจัดสวัสดิการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ผู้ด้อยโอกาส และผู้ยากไร้ในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน และเห็นว่ากองทุนไม่น่าจะมีส่วนช่วยผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก

ในกระบวนการมีส่วนร่วมจัดสรรผลประโยชน์ สมาชิกเห็นว่าผลประโยชน์ตอบแทนของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชน แต่ในส่วนของประชาชนมองว่าผลประโยชน์ของกองทุนยังน้อยกว่าที่คาดไว้ ยังไม่สอดคล้องและตอบสนองกับความต้องการของประชาชนเท่าที่ควร

1.4 การร่วมติดตามประเมินผล

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือสมาชิกด้านสวัสดิการครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย หรือตั้งแต่ครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน มีสวัสดิการในเรื่องของกรณีคลอดบุตร กรณีเจ็บป่วย กรณีทุนการศึกษา กรณีเสียชีวิต และกรณีอื่น ๆ แล้วแต่ทางคณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเห็นสมควรเพิ่มเติม ซึ่งสมาชิกกองทุน เป็นผู้ที่ได้ส่งเงินสมทบ ก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่เสียผลประโยชน์จากการไม่ได้รับสวัสดิการ เมื่อสมาชิกยังได้รับผลประโยชน์จากกองทุนตามที่ระเบียบข้อบังคับได้กำหนดไว้ ก็จะยังไม่มีเหตุผลที่จะมามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล แต่เมื่อสมาชิกเดือดร้อนจากการไม่ได้รับสวัสดิการ เช่น กรณีเสียชีวิตแล้วญาติหรือทายาทไม่ได้รับเงินสวัสดิการที่กำหนดตามระเบียบ กรณีเจ็บป่วยนอนโรงพยาบาลแล้วไม่ได้รับการดูแลเรื่องสวัสดิการ สมาชิกก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

“ทราบใดที่สมาชิกยังได้รับเงินสวัสดิการตามข้อระเบียบของกองทุน สมาชิกก็จะไม่มีเหตุผลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล แต่เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกไม่ได้รับเงินเมื่อนั้นสมาชิกก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนี้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ: B2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

โดยคณะกรรมการกองทุนมีการติดตามผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีในการมอบสวัสดิการให้สมาชิกและให้การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีคณะกรรมการในการตรวจสอบบัญชีและทะเบียนสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีรายบุคคล โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ณ ที่ทำการกองทุนทุกแห่ง

“กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีได้มีการแต่งตั้งผู้บริหารหัวหน้าส่วนราชการ พนักงานเทศบาลเป็นคณะกรรมการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมที่ทำการกองทุน

แต่ละแห่งในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีด้วย เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานมีปัญหาอะไรบ้างหรือไม่ มีการจ่ายสวัสดิการให้กับสมาชิกกองทุนเป็นค่าอะไรบ้าง จ่ายให้ใครบ้าง เป็นเงินเท่าไร เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับหรือไม่ เนื่องจากเทศบาลนครนนทบุรีมีการสนับสนุนเงินสมทบให้กับกองทุน และกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีก็มีระเบียบข้อบังคับ โดยมีการจ่ายเงินค่าตอบแทนให้ที่ทำการกองทุนแต่ละแห่ง สำหรับเป็นค่าเอกสาร ค่าจัดประชุม เพื่อคณะกรรมการจะได้ไม่ต้องมารับภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เองในการดำเนินงานของกองทุน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:A2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“มีการดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการมีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการตรวจสอบภายใน โดยมีเจ้าหน้าที่จากกองสวัสดิการสังคมที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการเป็นผู้คอยตรวจสอบดูแล โดยมีอำนาจในการตรวจสอบและขอให้ที่ทำการกองทุนแต่ละแห่งส่งรายละเอียดการจัดทำบัญชีเข้ามาให้ หากเห็นว่ามีความผิดปกติหรือควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดก็ตาม ก็จะมีการดำเนินการชี้แจง และแจ้งข้อเสนอแนะให้ทราบ เพื่อให้มีการปรับปรุงการดำเนินการกองทุนให้เป็นอย่างถูกต้องและโปร่งใส นอกจากนี้ ยังอาจจะได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก อาทิ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.)” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:C3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2563)

นอกจากนี้ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรียังมอบสวัสดิการเป็นผลประโยชน์ตอบแทนแก่สมาชิก ซึ่งตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชน กล่าวคือ ตอบสนองต่อความจำเป็นในชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย แม้ว่าปัจจุบันมีเรื่องของประชากรแฝงตามชุมชนเมือง มีการโยกย้ายที่อยู่กันบ่อย จึงคิดว่ายังไม่เข้าถึงผลประโยชน์ของกองทุนที่สมาชิกจะได้รับ ตลอดจนไม่เข้าใจหัวใจของกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างแท้จริง แต่ก็ยังมีชุมชนดั้งเดิมอยู่ ซึ่งมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมอะไรก็ตาม ประชาชนก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือในกิจกรรมนั้น ในเวลาที่เดือดร้อนชัดเจนจริง ๆ ไม่รู้จะหันหน้าไปพึ่งใคร แต่เมื่อได้รับสวัสดิการจากกองทุน บางคนถึงกับน้ำตาไหล ถึงแม้จะเป็นเงินไม่มาก แต่ก็มีความสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้ที่ยังไม่ถึงการประกันสังคม

“ปัจจุบันนครนนท์คือชุมชนเมือง เป็นการผสมผสานระหว่างชุมชนดั้งเดิมกับชุมชนบ้านจัดสรร โดยชุมชนดั้งเดิมจะรู้และเข้าใจ มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน โดยเฉพาะเรื่องของผลประโยชน์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของ

ประชาชนและสมาชิกในชุมชน ในเวลาที่เดือดร้อน คนที่ได้รับประโยชน์จากกองทุนนี้ บางคนถึงกับน้ำตาไหล” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:C1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“ยังมีสมาชิกมากขึ้นเท่าไร กองทุนจะได้รับเงินสนับสนุนย้อนกลับมามากขึ้นเท่านั้น” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:D, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

แม้ประชาชนบางกลุ่มจะมองว่าผลประโยชน์ตอบแทนน้อย ก็จะไปสมัครกับบริษัทประกันชีวิตที่ให้ผลตอบแทนมากกว่า และคิดว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเหมาะสำหรับประชาชนที่มีรายได้น้อยหรือประชาชนที่ขาดโอกาส ไม่มีเงินไปลงทุนในกองทุนอื่น ซึ่งความจริงแล้วต้องมองว่าการจ่ายเงินสมทบเพียง 360 บาทต่อปี แต่สวัสดิการที่ได้มากกว่านั้นหลายเท่า เพราะไม่เพียงที่ตัวเองที่เป็นสมาชิกจะได้รับประโยชน์ แต่ประโยชน์นั้นยังแผ่ไปถึงผู้อื่นในชุมชนที่เป็นสมาชิกซึ่งอาจจะยากไร้ ด้อยโอกาสและยากลำบาก ในการที่จะหาเงินจำนวน 360 บาทมาจ่ายได้ นอกจากนี้ ประโยชน์ยังกระจายไปถึงประชาชนผู้ด้อยโอกาสและยากไร้ในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกด้วย ทำให้ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมลงได้ แต่ต้องไม่มองที่จำนวนเงินเพียงอย่างเดียว

“บางคนมาบอกว่าทำไมเสียชีวิตให้แค่หมื่นห้า ควรให้สองหมื่น ก็ได้ตอบไปว่านี่คือข้อระเบียบของกองทุน ไม่ใช่ใครก็ได้ที่จะเป็นผู้กำหนด ในระยะเวลา 10 ปี สมาชิกจ่ายเงินสมทบ 3,600 บาท แต่เวลาเสียชีวิตได้ 15,000 บาท เงินที่เราทำไปก็เหมือนไปช่วยคนอื่น ไม่อยากให้ต้องถึงขั้นไปบวกลบคูณหารกำไรขาดทุนกัน คิดว่าทำบุญดีกว่า” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:C, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

เรื่องของคุณสมบัติผู้สมัคร ไม่ได้มีอะไรที่ขัดขวางไม่ให้สมัคร เพียงแต่เป็นการเก็บออมเงินไว้วันละ 1 บาท เพื่อให้มีเงิน 360 บาทต่อปีมาจ่ายเป็นค่าสมาชิก ทั้งนี้ ในส่วนของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีการปรึกษาหารือกันระหว่างคณะกรรมการกองทุนด้วยกัน ตลอดจนระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิกกองทุนและประชาชนในชุมชนเพื่อติดตามและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ มีการปรึกษาหารือกัน ให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ในการเผยแพร่ข้อสรุปผลการดำเนินงาน และการแสดงยอดเงินคงเหลือ พบว่าที่ทำการกองทุนบางแห่งมีการจัดตั้งกลุ่มไลน์ (LINE) เฉพาะสำหรับใช้ในการแจกแจงรายรับและรายจ่าย แต่ในบางที่ทำการกองทุนยังไม่ได้จัดทำกลุ่มไลน์ไว้ แต่ใช้วิธีแจกเอกสารในการประชุมซึ่งหากสมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมการประชุมอยากทราบ ทางคณะกรรมการกองทุนก็พร้อมให้ดูได้

“แจ้งข้อมูลการดำเนินงานผ่านทางกลุ่มไลน์ที่ตั้งไว้เฉพาะสำหรับสมาชิกกองทุน ออมวันละบาท โดยเฉพาะเวลาที่มีการจ่ายเงินสวัสดิการให้กับสมาชิก ในกรณีต่าง ๆ เช่น เสียชีวิต กรณีรักษาตัวในโรงพยาบาล ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:C2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มได้ข้อมูลประเด็นของข้อเด่น ข้อด้อย และผลลัพธ์ในการจัดสวัสดิการชุมชนของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีให้แก่ประชาชนและสมาชิกในชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเด่น ได้แก่

- 1) สมาชิกทุกคนได้รับผลประโยชน์เป็นไปตามที่ระเบียบข้อบังคับกำหนดไว้อย่างสะดวก และรวดเร็ว ในราคาประหยัด เพียงวันละ 1 บาท ไม่มีเรื่องร้องเรียน
- 2) ผลประโยชน์ของกองทุนมีความสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี
- 3) คณะกรรมการทราบขอบเขตพื้นที่และประชาชนในพื้นที่ดี ทราบว่า จะต้องดำเนินการประชาสัมพันธ์ในกลุ่มใดที่ยังเข้าไม่ถึง พร้อมทั้งจะให้คำแนะนำแก่สมาชิกทุกท่าน และมีความสามัคคีในการดำเนินงาน
- 4) ส่งเสริมการออมให้กองทุนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนและมีจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี
- 5) กองทุนได้รับเงินสนับสนุนจาก พอช. และมีเทศบาลนครนนทบุรีให้การสนับสนุนเจ้าหน้าที่และสนับสนุนงบประมาณสมทบเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เพื่อมอบสวัสดิการที่จับต้องได้ให้กับประชาชนในชุมชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี

“ภูมิใจที่สามารถจ่ายเงินสวัสดิการมอบให้ได้ในทันที เมื่อเกิดกรณีต่าง ๆ กับสมาชิก โดยไม่เคยต้องบอกว่าให้กลับมาใหม่วันหลัง หรือเงินยังไม่ได้เบิก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:C2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

ข้อด้อย ได้แก่

- 1) การประชาสัมพันธ์ยังไม่เข้าถึงครอบคลุมประชาชนทุกคนในแต่ละชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี เนื่องจากมีประชากรแฝงจำนวนมากเกือบครึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมดที่มีอยู่จริง และมีพื้นที่กว้างขวางเกือบ 40 ตารางกิโลเมตร
- 2) จำนวนสมาชิกมีน้อย และจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีก็มีจำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากร การขยายฐานสมาชิกอยู่ในกลุ่มเดิม ๆ
- 3) คณะทำงานอาจไม่เป็นที่รู้จักและน่าเชื่อถือของประชาชนบางกลุ่ม
- 4) คณะกรรมการสวมหมวกหลายใบ ต้องทำภารกิจงานหลายอย่าง ทำให้การดำเนินงานกองทุนไม่ต่อเนื่อง

5) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครนนทบุรีมีเพียง 3 ฝ่าย ได้แก่ ประชาชน พอช. และเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งยังไม่ได้มีการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนจากภาคีเครือข่ายอื่น ๆ เพิ่มเติม

“เนื่องจากมีภารกิจหลายอย่าง ต้องสวมหมวกหลายใบ ทำให้หาสมาชิกเพิ่มขึ้นได้ไม่มากนัก นอกจากนี้ยังมีเรื่องของความไม่พร้อมเพียงของคณะทำงาน คณะกรรมการไม่ค่อยมีเวลาทุ่มเทให้กับการหาสมาชิก ทำให้บางครั้งเกิดความท้อแท้ใจในการดำเนินงาน” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:C, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

ผลลัพธ์ ได้แก่

1) มีฐานข้อมูลของผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสสำหรับการบริหารจัดการให้ความช่วยเหลือ

2) มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตา กรุณาต่อกัน ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสวัสดิการ

3) ญาติของผู้เสียชีวิตไม่ต้องเดือดร้อนค่าใช้จ่ายในการฌาปนกิจ และหนี้สินที่สมาชิกยังคิดค้างอยู่ก่อนเสียชีวิต อาจจะเป็นเงินสวัสดิการที่ไม่ได้มากนัก แต่มีคุณค่า เมื่อถึงเวลาที่ต้องประสบกับความยากลำบาก

4) เด็กและเยาวชนที่เข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ได้เรียนรู้วิธีการบริหารจัดการ การคิดคำนวณเปรียบเทียบตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์ และเทศบาลได้ประโยชน์จากการที่เด็กมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของกองทุน ถือได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อม เตรียมบุคลากรเรื่องของการมีส่วนร่วมต่อไปในอนาคต

“กองทุนเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน นำความร่วมมือของประชาชนกลับคืนสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ประชาชนได้เห็นคุณค่าของหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไม่ช่วยก็คงไม่ได้ แต่เงินสวัสดิการที่ช่วยก็ไม่ได้ทำให้เขาสามารถพลิกจากหน้ามือเป็นหลังมือได้ แต่สิ่งที่ชัดเจนคือ การได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ดังนั้นโอกาสที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะให้ความช่วยเหลือผ่านโครงการหรือกิจกรรมอื่น ๆ ก็จะมีมากขึ้น คุณภาพชีวิตของเขาก็จะดีขึ้นไปด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:A1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“ช่วยแบ่งเบาภาระให้กับเราในเวลาที่เราต้องการ และในยามที่เราเจ็บป่วยหรือต้องจากโลกนี้ไป ญาติพี่น้องก็ไม่ต้องเดือดร้อนเสียค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพให้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:D3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2563)

ผู้ศึกษาสรุปการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของประชาชนและสมาชิก ดังรายละเอียดต่อไปนี้ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมติดตามประเมินผลของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่าสมาชิกและประชาชนเห็นว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย โดยสมาชิกเห็นว่ากองทุนมีการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน โดยมีการได้รับทราบข้อมูลข่าวสารว่ากองทุนมีการจัดมอบเงินสวัสดิการทุนการศึกษา เงินฌาปนกิจ และมีการมอบเงินช่วยเหลือเป็นค่าเยี่ยมไข้กรณีนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาล เป็นต้น โดยในส่วนของประชาชนก็มองว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุม แต่เงินสวัสดิการและผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับยังน้อยเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับกองทุนอื่น หรือประกันชีวิต

“ในกรณีที่สมาชิกกองทุนเสียชีวิต ก็จะนำเงินไปมอบให้ในวันที่สวด หรือภายในวันฌาปนกิจเลย โดยหากมีผู้หลักผู้ใหญ่ที่มาร่วมในงาน ก็จะเชิญให้ท่านเป็นผู้แทนของกองทุนในการมอบเงินสวัสดิการนี้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:C2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“ผลประโยชน์ของกองทุนอาจจะยังไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนทั้งหมดเพราะประชาชนบางกลุ่มอาจจะมีประกันชีวิต มีประกันสุขภาพอยู่แล้ว แต่ก็อาจจะสอดคล้องกับประชาชนที่ยังไม่สามารถเข้าถึงการประกันสังคมหรือการประกันชีวิต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:D2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 สิงหาคม 2563)

นอกจากนี้ ประชาชนยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน ไม่มีการตรวจสอบบัญชีทะเบียนสมาชิกกองทุน ไม่มีการปรึกษากันระหว่างสมาชิกกองทุนและประชาชนในชุมชนเพื่อติดตามและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ เนื่องจากคิดว่าไม่ได้เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกองทุน

“เรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนนั้น ในส่วนของประชาชนที่ไม่ได้เป็นผู้ยากไร้ หรือผู้ด้อยโอกาส และไม่มีคุณสมบัติตามที่ระเบียบข้อบังคับกำหนด ถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่วงนอกสุด หมายความว่าอยู่ห่างไกลที่สุดในเรื่องของการมีส่วนร่วม” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:B2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

นอกจากนี้ กองทุนมีคณะกรรมการในการทำหน้าที่ดำเนินงานด้านนี้อยู่แล้ว ทั้งนี้ ประชาชนไม่แน่ใจว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนจะมีส่วนในการช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี และช่วยลดความเหลื่อมล้ำให้กับประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี เนื่องจากการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

และการช่วยลดความเหลื่อมล้ำ อาจจะต้องเป็นมากกว่าการได้รับสวัสดิการจากกองทุนในฐานะของสมาชิกของกองทุนเท่านั้น รายละเอียดดังตารางที่ 4.4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมติดตามประเมินผลของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

สถานะ	กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม
ประชาชน	1. กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือสมาชิก ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย	ปานกลาง
	2. มีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินงานกองทุนในการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	น้อย
	3. มีการตรวจสอบบัญชีทะเบียนสมาชิกกองทุนอย่างสม่ำเสมอ	น้อย
	4. กองทุนช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี และช่วยลดความเหลื่อมล้ำ	น้อย
	5. มีการปรึกษากันในชุมชนเพื่อติดตามการดำเนินงานต่าง ๆ	น้อย
สมาชิก	1. กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือสมาชิก ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย	มาก
	2. มีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินงานกองทุนในการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	น้อย
	3. มีการตรวจสอบบัญชีทะเบียนสมาชิกกองทุนอย่างสม่ำเสมอ	น้อย
	4. กองทุนช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี และช่วยลดความเหลื่อมล้ำ	มาก
	5. มีการปรึกษากันในชุมชนเพื่อติดตามการดำเนินงานต่าง ๆ	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ประชาชนและสมาชิกเห็นว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือสมาชิกกองทุนด้านสวัสดิการครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย แต่ประชาชนมองว่าผลประโยชน์สวัสดิการยังน้อยเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับกองทุนอื่นหรือการประกันชีวิต โดยทั้งในส่วนของประชาชนและสมาชิกไม่มีการติดตามผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีในการให้การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชน เนื่องจากไม่ทราบว่ากองทุนมีการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือคนเหล่านั้น นอกจากนี้ ประชาชนและสมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบบัญชีทะเบียนสมาชิกกองทุน

สวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เนื่องจากคิดว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนที่จะต้องเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งสมาชิกเห็นว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ตลอดจนช่วยลดความเหลื่อมล้ำให้กับประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี แต่ประชาชนกลับไม่แน่ใจว่ากองทุนจะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตหรือลดความเหลื่อมล้ำ

อย่างไรก็ตาม สมาชิกมีการพูดคุยปรึกษากันระหว่างสมาชิกกองทุนด้วยกัน เพื่อติดตามและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ บ้าง โดยเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกโดยตรง เช่น ในเวลาที่จะเข้ามาติดต่อที่ทำการกองทุนเพื่อขอรับสวัสดิการ ซึ่งถือว่ามีส่วนร่วมปานกลาง แต่ในส่วนของประชาชนไม่เคยมีการปรึกษาหารือกันระหว่างประชาชนในชุมชนด้วยกันเพื่อติดตามและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ เลย

ในกระบวนการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่ายังไม่ค่อยสอดคล้องเท่าที่ควร เนื่องจากในส่วนของสมาชิกจะมีเพียงแค่การมีส่วนร่วมในมุมมองการประเมินผลว่ากองทุนมีการดำเนินงานที่ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย และช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีและลดความเหลื่อมล้ำเท่านั้น แต่ในส่วนของประชาชนที่ยังไม่ได้สมัครเป็นสมาชิก แม้ว่าจะมองในมุมของผลประโยชน์ที่อย่างน้อยเกินไปแต่ก็เห็นว่าการดำเนินงานที่ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตายเช่นกัน ซึ่งอาจอุปนัยได้ว่าในกระบวนการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลของประชาชนและสมาชิกยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกเท่าที่ควร

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดยแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกได้มาจากการศึกษาและพิจารณาจากปัญหา และอุปสรรคจนกระทั่งได้มาซึ่งข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีต่อไป

ปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนอื่น ๆ มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานผ่านรูปแบบของคณะกรรมการ มีการปรับปรุงพัฒนาวางแผนเพิ่มจำนวนสมาชิกกลุ่มเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น เพิ่มจำนวนสมาชิกที่มีคุณภาพ สามารถจ่ายเงินได้ตามกำหนดเพื่อรักษาสถานภาพของสมาชิก แต่จากการศึกษาข้อมูลพบว่าจำนวนสมาชิกน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรในเขตเทศบาลนครนนทบุรี

โดยความคาดหวังต่อการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีในอนาคต ได้แก่

1. ทุกฝ่ายต้องเข้ามามีส่วนร่วมโดยเฉพาะผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการในการประชาสัมพันธ์และสมัครเป็นสมาชิก เพื่อเป็นแบบอย่าง ตลอดจนไม่ปล่อยให้คณะกรรมการดำเนินงานเพียงลำพัง และในส่วนของคณะกรรมการเองก็ต้องแบ่งหน้าที่กันทำ ประชาชนก็จะได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

2. คณะกรรมการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับในการมอบสวัสดิการให้สมาชิก มีการบริหารจัดการอย่างโปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อความเติบโตอย่างมั่นคง และประชาชนได้รับประโยชน์อย่างยั่งยืน

3. มีการสำรวจความพึงพอใจของสมาชิกกองทุนและประชาชนในแต่ละชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนมีการพัฒนาและได้รับข้อเสนอแนะจากประชาชนโดยตรง และยังนับว่าเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีอีกแนวทางหนึ่งด้วย เพื่อนครนนท์จะเป็นนครแห่งสวัสดิการอย่างยั่งยืน

4. กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน เป็นกองทุนที่เป็นมืออาชีพ โดยต้องเพิ่มผลิตภัณฑ์ทางการเงินเองได้ อาจจะทำเงินที่มีอยู่ที่ได้รับการสมทบจาก สมาชิก ไปลงทุนที่ไม่มีความเสี่ยงเพื่อเพิ่มผลกำไรให้กับสมาชิกเอง ทั้งนี้ เพื่อให้กองทุนสามารถปรับระเบียบข้อบังคับเรื่องผลประโยชน์สวัสดิการให้เพิ่มขึ้น เช่น เพิ่มทุนการศึกษาให้นักเรียนสามารถนำไปใช้เป็นทุนในการศึกษาเล่าเรียนได้จริง

“กองทุนจะต้องเป็นกองทุนของมืออาชีพ ไม่ใช่กองทุนภายในชุมชนตามปกติทั่วไป ต้องเป็นกองทุนที่สามารถเพิ่มผลิตภัณฑ์ทางการเงิน เพิ่มกิจกรรมเพื่อดูแลชุมชนได้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:A1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“ทุกฝ่าย ทุกหน่วยงาน ทั้งเทศบาลและชุมชน ต้องช่วยกันในทุกด้าน ไม่ปล่อยให้หน่วยงานใดต้องเดินโดดเดี่ยว” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:D, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

2.1 แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยการศึกษาและพิจารณาจากปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

จากการศึกษาการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการกองทุนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้แก่

2.1.1 สมาชิกจ่ายเงินสมทบไม่สม่ำเสมอ ขาดความพร้อมและเสียเวลาต้องเดินทางมาจ่ายเงิน ณ ที่ทำการกองทุน ขาดการจัดทำและการบริหารจัดการบัญชีของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งที่ทำการกองทุนยังไม่มีรูปแบบเป็นมาตรฐาน

2.1.2 การดำเนินงานภายใต้รูปแบบของคณะกรรมการกองทุนยังมีคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอ และคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ สวมหมวกหลายใบ ทำให้ขาดศักยภาพในการดำเนินงาน นอกจากนี้ คณะกรรมการกองทุน ก็นับว่าเป็นประชาชนที่อาจมีเรื่องของผลประโยชน์ส่วนตนเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้เกิดช่องว่างในการดำเนินงาน ซึ่งหากไม่มีการติดตามตรวจสอบอย่างใกล้ชิด อาจก่อให้เกิดปัญหาร้ายแรงได้

“ยิ่งกองทุนมีฐานสมาชิกเพิ่มมากขึ้นและคณะกรรมการถือเงินจำนวนมหาศาล เรื่องของผลประโยชน์เป็นเรื่องที่ไม่เข้าใครออกใคร หากผู้ที่ควบคุมการเบิกถอนเงินรู้เห็นเป็นใจกัน และนำเงินกองทุนไปลงทุนแล้วนำดอกผลที่ได้มาใช้ส่วนตัว หรือถอนเงินมาแบ่งกันแล้วหนีไป จะไปตามเงินคืนได้ที่ไหน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:B2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

2.1.3 ขาดช่องทางในการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมเสนอแนะ หรือแสดงความคิดเห็น

2.1.4 การประชาสัมพันธ์ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง วิธีการและความถี่ในการประชาสัมพันธ์ยังไม่ดึงดูดหรือกระตุ้นความสนใจของประชาชน ขาดความน่าเชื่อถือ

“การประชาสัมพันธ์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรียังไม่ทั่วถึง ต้องเน้นการประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยเทศบาลต้องมีส่วนร่วมในการกระตุ้นการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ต้องมีการวางแผนการประชาสัมพันธ์ร่วมกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:B1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

2.1.5 การจัดสวัสดิการผลประโยชน์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีผลตอบแทนน้อยเมื่อเทียบกับกองทุนอื่นของบริษัทเอกชน กรณีมองในมุมของบริษัทชุมชนเมือง

2.2 ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการพัฒนาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้นได้แก่

2.2.1 กำหนดให้มีการจ่ายเงินสมทบ เพียง 3 ประเภท กล่าวคือ รายเดือน รายครึ่งปี และรายปี เนื่องจากจะทำให้การดำเนินงานจัดทำบัญชีเป็นไปอย่างเป็นระบบ ง่ายต่อการติดตามประเมินผล การติดตามทวงถาม ทำให้การตรวจสอบสมาชิกจะมีความชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ ต้องมีการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีโดยการให้คำแนะนำและจัดฝึกอบรมเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกที่ทำการชุมชน ส่วนการจ่ายเงินสมทบต้องมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น การหัก

ผ่านบัญชีธนาคารแบบอัตโนมัติ ทั้งแบบรายเดือน รายครึ่งปี หรือรายปี หรืออาจจะมีการพัฒนาปรับปรุงลักษณะการจ่ายเงินสมทบของสมาชิกกองทุน การดำเนินการรวบรวมเงินออม จำนวนเงินทุนหมุนเวียน นอกเหนือจากที่มีที่ทำการกองทุนในแต่ละตำบลอยู่แล้ว โดยอาจจะใช้การหักผ่านบัญชีธนาคารแบบอัตโนมัติ เป็นรายเดือน ๆ ละ 30 บาท หรือเป็นรายปี ๆ ละ 360 บาท มีระบบการจ่ายเงินสมทบผ่านการสแกนรหัสคิวอาร์ (QR Code: Quick Response Code) ซึ่งแสดงรายละเอียดยอดการชำระเงินของผู้ที่จ่ายเงินสมทบในระบบของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันนี้ บางชุมชนได้มีการแต่งตั้งตัวแทนในชุมชนเป็นคณะกรรมการเพื่อเก็บรวบรวมเงินสมทบจากสมาชิกในชุมชน ทุกวันที่ 1-5 ของเดือน แล้วจึงนำมาส่งให้ที่ทำการกองทุนสวัสดิการชุมชนในตำบลของตนเอง ซึ่งก็ช่วยแบ่งเบาภาระค่าเดินทางของสมาชิกกองทุนในชุมชนลงได้บ้าง

2.2.2 เพิ่มเติมภาคีเครือข่ายการดำเนินงาน โดยอาศัยผู้ที่เป็นสมาชิกอยู่แล้วในการเข้ามามีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ หรือคนรุ่นใหม่ที่มีจิตอาสา อาจจะเป็นนักเรียนที่เป็นสมาชิกเข้ามาร่วมดำเนินงานบอกต่อสวัสดิการชุมชนของกองทุนให้กับประชาชนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลหรือชักชวนให้ อสม. มาเป็นสมาชิกและร่วมเป็นคณะกรรมการ มีสื่อที่มิให้ และแต่ละปีมีการบันทึกจำนวนสมาชิกที่ทำได้ และมีรางวัลตอบแทนให้ผู้ที่ทำสมาชิกเพิ่มได้ โดยของรางวัลอาจจะไม่ต้องเป็นตัวเงิน ส่วนการขอสนับสนุนของรางวัล อาจขอความอนุเคราะห์จากบริษัท ห้างร้านในเขตเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อให้เป็นขวัญและกำลังใจสำหรับคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี นอกจากนี้ เพื่อการประชาสัมพันธ์ให้กองทุนเป็นที่รู้จัก อาจจัดงาน เช่น งานโยนโบว์ลิ่ง งานเลี้ยงโต๊ะจีน เขียนวัตถุประสงค์การจัดงานให้ชัดเจน อาทิ จัดงานเพื่อระดมทุนไปใช้เป็นค่าอะไร เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วนในการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน ที่สำคัญต้องมีการตรวจสอบและกำกับดูแลที่เข้มแข็ง เนื่องจากคณะกรรมการเบิกจ่ายมีเพียงประชาชนดำเนินงานเองในแต่ละที่ทำการชุมชน การเบิกจ่ายอาจต้องมีกระบวนการที่เข้มแข็งมากขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการบันทึกบทเรียนมากกว่าเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนให้มีประสิทธิภาพ

2.2.3 มีกล่องรับความคิดเห็นในแต่ละที่ทำการกองทุน มีการจัดประชุมโดยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนทราบก่อน และหาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดประชุมประชาคมเรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดยเฉพาะ เพื่อให้ทุกกลุ่มอาชีพ ทุกกลุ่มอายุ ได้มีโอกาสมารับฟังและเสนอแนะความต้องการ โดยนำข้อมูลที่ได้จากที่ประชุมมาพิจารณาในการวางแผน หรือหาแนวทางการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการ ทั้งนี้ ต้องไม่ขัดกับระเบียบข้อบังคับหลัก เนื่องจากเงินในกองทุนเป็นเงิน 3 ขา มีหน่วยงานของรัฐที่ให้การ

สนับสนุนด้วยสิ่งที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนด้วย

2.2.4 การประชาสัมพันธ์ต้องลงพื้นที่ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มรายได้ ขยายฐานสมาชิกไปสู่ผู้มีรายได้ปานกลางและรายได้สูง กลุ่มข้าราชการ พนักงานในสังกัดเทศบาลนครนนทบุรี รวมถึงกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ สามเณร มีการนำผู้ที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับนับถือมาสมัครเป็นสมาชิกและมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทั้งการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างกว้างขวางทุกช่องทาง มีการนำข้อมูลของคณะกรรมการของทุกที่ทำการกองทุนลงในสื่อทุกสื่อเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ทั้งเสียงตามสาย สื่อออนไลน์ อาทิ เฟซบุ๊ก กลุ่มไลน์ และเว็บไซต์ของเทศบาลนครนนทบุรี ตลอดจนลงในวารสารเทศบาลนครนนทบุรี รวมถึงให้บุคคลที่เป็นที่รู้จักเป็นตัวแทนมอบเงินสวัสดิการให้ทายาทในงานฌาปนกิจ หรือมอบทุนการศึกษาในการประชุมประชาคม นอกจากนี้ยังต้องจัดอบรมคณะกรรมการในการเพิ่มทักษะการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ และอาจต้องพัฒนาเว็บไซต์ของเทศบาลนครนนทบุรีเพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่สนใจสามารถสมัครหรือส่งเอกสารประกอบการขอรับสวัสดิการผ่านทางเว็บไซต์ของเทศบาลนครนนทบุรีได้ก็จะช่วยให้กองทุนมีความน่าเชื่อถือและอำนวยความสะดวกให้ประชาชนมากขึ้น

“ถ้าในระดับที่กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ต้องการจะให้ประชาชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วม โดยเห็นผลประโยชน์จากกองทุนมากขึ้น ก็ต้องปฏิบัติการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ไม่ใช่เอาป้ายโปสเตอร์ ไปแขวนไว้ที่บ้านประธานกองทุนหรือประธานชุมชนอย่างเดียว ซึ่งถ้าไม่สังเกตให้ดีก็จะไม่มีใครรู้ ต้องเชิญชวนประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:D1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2563)

“เทศบาลนครนนทบุรีต้องเป็นแกนหลักในการช่วยประชาสัมพันธ์ข้อมูลของกองทุนสวัสดิการชุมชนให้มากขึ้น มีการแนะนำข้อมูลของกองทุนและประธานกองทุน คณะกรรมการกองทุน ที่ทำการกองทุนแต่ละแห่ง พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โดยอาจจะตีพิมพ์ลงวารสารของเทศบาล ให้เป็นที่รู้จักและน่าเชื่อถือของประชาชน เมื่อกองทุนมีความเข้มแข็ง มีประชาชนให้ความสนใจสมัครเป็นสมาชิกจำนวนมาก ก็จะเป็นหน้าเป็นตาของเทศบาลด้วย” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม:D, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

2.2.5 ต้องคงเรื่องของการมอบสวัสดิการให้สมาชิกอย่างสะดวก รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ต่อไป โดยเพิ่มเติมเรื่องของการจัดสวัสดิการเพื่อจูงใจวัยกลางคน ซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานมีรายได้เป็นหลักของครอบครัว เช่น กรณีแต่งงาน บวช เภมทัฬหฬห มีการเพิ่มเงินกรณีทุนการศึกษา มีการจัดสวัสดิการเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากกลุ่มผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสที่กองทุนสวัสดิการชุมชน

เทศบาลนครนนทบุรีมีการให้ความช่วยเหลืออยู่แล้ว ซึ่งผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสจะมีหน่วยงานอื่นที่คอยให้ความช่วยเหลืออยู่แล้วด้วย ทั้งนี้ ต้องเน้นไปที่กลุ่มเด็กและเยาวชน หรือปฐมวัย มากกว่าสมาชิกในช่วงมัธยมวัยหรือปัจฉิมวัย เพื่อเป็นการกระจายความเลื่อมล้ำ และอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนระเบียบข้อบังคับที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนสวัสดิการแก่สมาชิกที่มากขึ้น ตามการส่งเงินสมทบที่เพิ่มขึ้น หรือมีเงินปันผลให้ เพื่อจูงใจให้ประชาชนมาร่วมสมัครเป็นสมาชิก และสอดคล้องกับสถานการณ์ค่าครองชีพในปัจจุบัน เช่น เพิ่มเงินช่วยเหลือฌาปนกิจ จาก 15,000 บาท เป็น 20,000 บาท อาจจะมีการมอบอุปกรณ์กีฬา อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ให้ชุมชนไว้เป็นส่วนกลางสำหรับเด็กและเยาวชนได้ใช้ในกิจกรรมของชุมชน ช่วยสร้างเสริมสุขภาพและเป็นกิจกรรมเสริมให้เด็กและเยาวชนห่างไกลจากยาเสพติด ทั้งนี้ต้องไม่ขัดกับระเบียบข้อบังคับหลักดังที่กล่าวมาแล้ว

“ถ้ากรณีงานศพ ญาติมาแจ้งให้ทางกองทุนทราบในคืนวันสวดวันแรกวันนี้ สวดคืนที่สอง เราจ่ายเงินสวัสดิการไปมอบที่วัดในงานสวดได้เลย...หากรายไหนไม่เดือดร้อนก็ขอมอบในวันเผา โดยจะมีตัวแทนของกองทุนให้เกียรติเป็นผู้มอบ เช่น นายกเทศมนตรี แต่ถ้ารายไหนที่เดือดร้อน ไม่มีเงินพอที่จะใช้ก่อนถึงวันเผาก็จะมอบเงินให้ในวันสวดเลย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ: C1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

“การจ่ายเงินสวัสดิการให้สมาชิกมีความรวดเร็วและว่องไว” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม: B, การสนทนากลุ่ม, 20 สิงหาคม 2563)

นอกจากนี้ หากมองในเรื่องของนโยบาย การจัดสวัสดิการให้กับประชาชน ควรเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่ต้องจัดสรรให้กับประชาชน ภาครัฐอาจจัดสวัสดิการ โดยจัดสรรงบประมาณตามจำนวนประชากร 1 บาทต่อคนต่อปี ให้แต่ละท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ดำเนินงานจ่ายสวัสดิการ โดยประชาชนไม่ต้องจ่ายเงินสมทบให้กับกองทุนเลย เมื่อประชาชนในชุมชนเจ็บป่วย หรือเสียชีวิตก็นำเงินนี้ไปจ่าย ปีถัดไปก็ให้เท่ากับจำนวนประชากรอีกทุกปี หากปีใดที่มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เงินจากกองทุนไม่พอจ่าย ภาครัฐจึงค่อยสมทบเพิ่มเข้ามาให้เพียงพอ ซึ่งในหลายประเทศ ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำมาทำงานและบริหารภาครัฐในการดำเนินการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนในทุกด้าน ทั้งการคมนาคม การรักษาพยาบาล การดูแลผู้สูงอายุ โดยประชาชนไม่ต้องเรียกร้อง

“กองทุนออมวันละบาท ที่รัฐมีเงินงบประมาณเข้าร่วมสนับสนุน ถือว่าให้ประโยชน์กับประชาชนในการช่วยให้รู้จักเก็บออม และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชนของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน...อย่างไรก็ตาม ตามความคิดเห็นส่วนตัวคิดว่าภาครัฐควรจัดให้มีสวัสดิการให้กับประชาชนทุกคน โดยเท่าเทียมกันทุกคน ประชาชนไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินเข้าสมทบกองทุน เพราะเงินจำนวนวันละบาทนี้ถือว่าเป็นเงินที่ไม่ได้มากอะไร

ทั้งนี้รัฐต้องกระจายเงิน กระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดสวัสดิการให้ชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:B2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2563)

จากแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมที่ส่งผลทำให้ประชาชนและสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ได้แก่

1) การเปิดโอกาสให้ประชาชนและสมาชิกมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทั้งการร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล โดยต้องเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมวางแผนก่อน ให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ให้ประชาชนได้เสนอแนะความต้องการเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แตกต่างกันไปในแต่ละบริบทของชุมชน ให้ประชาชนได้ร่วมจัดสรรผลประโยชน์ โดยเฉพาะผลประโยชน์ที่สมาชิกกองทุนจะได้รับ ต้องมีความน่าสนใจ และจูงใจ ต้องเห็นความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบกับกองทุนในลักษณะเดียวกัน เช่น กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนอสม. ตอบสนองความต้องการของชุมชนเมืองได้ ทำให้สมาชิกรักษาภาพของสมาชิกโดยการจ่ายเงินสมทบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนให้ประชาชนได้ร่วมติดตามประเมินผลกองทุนว่ามีผลลัพธ์อย่างไร กองทุนได้มีการช่วยเหลือสวัสดิการซึ่งกันและกันในชุมชน แบ่งเบาภาระให้ครอบครัวในยามยาก ช่วยเหลือกันเหมือนพี่น้องลูกหลาน เป็นเสมือนผ้าซิ่นน้ำตาในการให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในชุมชน มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้

2) คณะกรรมการกองทุน มีจำนวนและความเป็นตัวแทนที่เหมาะสม กล่าวคือ มาจากประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเกือบทุกชุมชน ทั้ง 93 ชุมชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี มีศักยภาพในตนเอง และมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อจะประชาสัมพันธ์ข้อมูลรายละเอียดของกองทุนได้อย่างเหมาะสม ถูกต้องมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทั้งการร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ การร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และการร่วมติดตามประเมินผล ต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง พร้อมจะช่วยเหลือผู้อื่น มอบสวัสดิการให้กับสมาชิกตามระเบียบข้อบังคับ จ่ายสวัสดิการให้กับสมาชิกทุกคนอย่างเท่าเทียม โปร่งใส เป็นที่ยอมรับของชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสนิทสนม และความน่าเชื่อถือกับประชาชนในชุมชน ต้องมีจิตสาธารณะ มีความซื่อสัตย์ มีความเสียสละ และมีความผูกพันกันในชุมชน มีคุณสมบัติตามระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนเป็นสมาชิกกองทุนมายาวนานและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนในชุมชน

3) ผู้บริหาร ต้องทุ่มเทอย่างเต็มที่ นอกจากมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ โดยการเป็นตัวแทนของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีในการมอบเงิน

สวัสดิการให้กับสมาชิกหรือทายาทของสมาชิกในงานต่าง ๆ การสนับสนุนเงินงบประมาณในการสมทบกองทุนในนามของเทศบาลนครนนทบุรีแล้ว ยังต้องมีความรู้ในการบริหารงานกองทุนมีส่วนร่วมในการวางแผน และลงมาบริหารจัดการด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ใช้ความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เข้ามาร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการ จัดงานในการระดมทุน และให้การสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีในด้านต่าง ๆ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยนอกจากจะสนับสนุนแล้วยังต้องร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อกองทุนในการนำไปใช้พัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้ดีขึ้น ทั้งเรื่องของโครงสร้างการบริหารงาน การระดมทุน การจัดทำบัญชี และการจัดสวัสดิการ

ตอนที่ 2 ข้อเสนอ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีดังกล่าวข้างต้น พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุน ตั้งแต่กระบวนการร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผลของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ทั้งด้าน โครงสร้างการบริหาร ด้านการระดมทุน ด้านการจัดทำบัญชี ด้านการจัดสวัสดิการ เป็น ไปในรูปแบบของตัวแทนประชาชนหรือคณะกรรมการกองทุนที่มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการมีส่วนร่วม โดยคณะกรรมการมาจากตัวแทนของแต่ละตำบลทั้ง 5 ตำบลในเขตเทศบาลนครนนทบุรี

โดยมีข้อสรุปการวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีต่อความต้องการของประชาชนและสมาชิกกองทุนและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ดังนี้

การร่วมวางแผน กระบวนการมีส่วนร่วมด้านการร่วมวางแผนของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่าการมีส่วนร่วมในการวางแผนของสมาชิกจะมีมากกว่าประชาชน โดยประชาชนพอจะมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี และวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนในบางส่วน และพอมีความรู้เรื่องของคุณสมบัติของผู้จะสมัครเป็นสมาชิกกองทุนบ้างเล็กน้อย แต่มี

ความคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงมาก แต่สมาชิกจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนและวัตถุประสงค์ของกองทุนมากกว่าประชาชน

สมาชิกจะมีส่วนร่วมในการเข้ารับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานกองทุน ตลอดจนมีส่วนร่วมประชุมเสนอแนวทางการพัฒนากองทุนตามความต้องการบ้าง ซึ่งถือได้ว่าสมาชิกมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง แต่ประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมในการเข้ารับการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน รวมถึงไม่เคยเข้าร่วมประชุมในเรื่องของการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีเลย แสดงว่ามีระดับการมีส่วนร่วมน้อย โดยประชาชนและสมาชิกของกองทุนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับการรับทราบข้อมูลข่าวสารทั่วไปของกองทุนจากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อจากช่องทางต่าง ๆ

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิก จำเป็นต้องเน้นเรื่องการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และตระหนักถึงหัวใจของกองทุนสวัสดิการชุมชน รวมถึงจัดประชาสัมพันธ์ผ่านการประชุมประชาคมอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสม นอกจากนี้ ต้องมีการจัดอบรมคณะกรรมการกองทุนในการเพิ่มทักษะการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนพัฒนาเว็บไซต์ของเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กองทุนและอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถสมัครเป็นสมาชิกกองทุนผ่านทางเว็บไซต์ได้

การร่วมปฏิบัติ กระบวนการมีส่วนร่วมด้านการร่วมปฏิบัติของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่าประชาชนและสมาชิกไม่เคยเข้าร่วมประชุมพิจารณาร่างระเบียบข้อบังคับและวิธีการเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ไม่มีส่วนร่วมในการรับรองหรือตรวจสอบบัญชีของกองทุน และไม่เคยมีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานขับเคลื่อนกองทุน

โดยสมาชิกอาจมีส่วนร่วมทางอ้อมในการร่วมปฏิบัติ มีการช่วยชักชวนให้ประชาชนในชุมชน อาทิ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ให้เข้ามาร่วมสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนเพิ่มเติม โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งในส่วนของประชาชนเคยถูกชักชวนให้สมัครเป็นสมาชิกเป็นบางครั้ง ซึ่งประชาชนยังมีส่วนร่วมน้อยในกระบวนการร่วมปฏิบัติ ทราบว่าใครที่ยังไม่เข้ามาเป็นสมาชิกกองทุน ไม่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชนก็จะไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิบัติ ทั้งนี้ ต้องส่งเสริมตั้งแต่การมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมวางแผน ให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกองทุน ก็จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น เนื่องจากกระบวนการมีส่วนร่วมมีความเป็นพลวัต ดังนั้น แต่ละกระบวนการของการมีส่วนร่วมจะมีความเกี่ยวข้องต่อกัน

การร่วมจัดสรรผลประโยชน์ กระบวนการมีส่วนร่วมด้านการร่วมจัดสรรผลประโยชน์ของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนคร

นนทบุรี พบว่าผลประโยชน์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีความสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก ผลประโยชน์ของกองทุนเป็นไปตามระเบียบ และความเหมาะสม ผ่านการพิจารณาคัดกรองจากคณะกรรมการ โดยสมาชิกกองทุนจะมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เป็นเงินสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี และเห็นว่ากองทุนให้ประโยชน์แก่ผู้ที่เป็นสมาชิกและได้รับผลกระทบในกรณีต่าง ๆ อาทิ กรณีเจ็บป่วย แต่ในส่วนของประชาชนในชุมชนพบว่าผลประโยชน์ของกองทุนยังน้อยกว่าที่คาดไว้ จึงยังไม่ได้มีส่วนร่วมกับกองทุนในการสมัครเป็นสมาชิก และเห็นว่ากองทุนก็ไม่ได้ให้ประโยชน์ที่นอกเหนือไปจากสวัสดิการ

อย่างไรก็ตาม ประชาชนและสมาชิก เห็นเหมือนกันว่าผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เงินสวัสดิการจากกองทุนจะนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับ โดยประชาชนและสมาชิกไม่แน่ใจเรื่องที่กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการจัดสวัสดิการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ผู้ด้อยโอกาส และ ผู้ยากไร้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนด้วย ซึ่งสมาชิกและคณะกรรมการจะมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีต้องส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เรื่องการช่วยเหลือสังคมส่วนรวม ผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ นอกเหนือจากการช่วยเหลือสมาชิกกองทุน ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นกองทุนที่ช่วยให้สังคมเกิดความเอื้อเฟื้อและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

การร่วมติดตามประเมินผล กระบวนการในการมีส่วนร่วมด้านการร่วมติดตามประเมินผลของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า ประชาชนและสมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานกองทุนในการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชน เนื่องจากไม่แน่ใจว่ากองทุนมีการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือคนเหล่านั้น โดยประชาชนและสมาชิกเห็นว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือสมาชิก ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งประชาชนที่ยังไม่สมัครเป็นสมาชิก เนื่องจากเห็นว่าผลประโยชน์ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย แต่ว่าผลประโยชน์นับว่ายังน้อยไปเมื่อเปรียบเทียบกับกองทุนอื่น

ทั้งนี้ ประชาชนและสมาชิก ไม่มีส่วนร่วมการตรวจสอบบัญชีทะเบียนสมาชิกกองทุน โดยสมาชิกเห็นว่ากองทุนมีส่วนช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี และช่วยลดความเหลื่อมล้ำให้กับประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี โดยมีการปรึกษากันระหว่างสมาชิกกองทุนเพื่อติดตามการดำเนินงานต่าง ๆ แต่ประชาชนไม่แน่ใจว่ากองทุนจะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตหรือลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างไร และไม่เคยมีการปรึกษากันระหว่างประชาชนในชุมชนเพื่อติดตามและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ

คณะกรรมการกองทุนจะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการตั้งแต่การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ การร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล โดยในส่วนของสมาชิก ทราบเท่าที่สมาชิกยังได้รับผลประโยชน์จากกองทุนตามที่ระบุข้อบังคับได้กำหนดไว้ ก็จะไม่ มีเหตุผลอะไรที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล แต่เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกเดือดร้อน ไม่ได้รับสวัสดิการ ก็จะเข้ามาติดตามตรวจสอบ

ทั้งนี้ ต้องอาศัยแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม กล่าวคือ อาจต้องมีการจัดทำ เกณฑ์ในการวัดผลสำเร็จของการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเป็นตัวชี้วัด ความสำเร็จของการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี นอกจากนี้ อาจแต่งตั้ง สมาชิกให้เป็นคณะกรรมการติดตามประเมินผล ในการร่วมลงพื้นที่ เพื่อตรวจสอบเอกสารการทำ บัญชี ประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนตรวจเยี่ยมการดำเนินงาน ให้การดำเนินงานเป็นไปอย่าง โปร่งใส สอดคล้องตามความต้องการของประชาชน ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการ จัด สวัสดิการชุมชนให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงและช่วยให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนคร นนทบุรีดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์

การมีส่วนร่วมนับได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุน สวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดยเฉพาะการที่ประชาชนและสมาชิกกองทุนได้เข้ามา มีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และร่วมติดตาม ประเมินผล ทำให้การดำเนินงานมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน มีข้อมูลจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไป เป็นแนวทางในการปรับปรุง หากไม่มีการมีส่วนร่วม การดำเนินงานก็จะไม่มีการพัฒนา จำนวน สมาชิกก็จะไม่เพิ่มขึ้น การได้รับเงินสนับสนุนกองทุนจาก พอช. และเทศบาลก็จะลดน้อยไปด้วย การดำเนินงานของกองทุนก็จะไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถยืนหยัดอยู่ได้ และถึงทางตันในที่สุด เพราะ เงินจากสมาชิกเพียงทางเดียวไม่เพียงพอต่อการนำมาจัดสรรสวัสดิการให้กับประชาชนและสมาชิก ผู้ยากไร้และด้อยโอกาสในชุมชนได้ โดยเฉพาะคณะกรรมการ หากไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน กองทุนก็ไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

ทั้งนี้ ต้องเริ่มต้นจากกระบวนการแรกของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ การร่วมวางแผน ต้องมีการเร่งดำเนินการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกให้ประชาชนในทุกชุมชนมีความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างสมาชิกใหม่ในวัยเรียน โดยลงพื้นที่ ประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนตอนช่วงเปิดเทอม ปีละ 1 ครั้งเป็นอย่างน้อย เพิ่มการประชาสัมพันธ์ เรื่องสถานที่ตั้งของที่ทำการกองทุน มีการแนะนำผู้รับผิดชอบกองทุนให้เป็นที่รู้จัก ประชาสัมพันธ์ ให้ครอบคลุมและมีความถี่ในการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเรื่องผลประโยชน์ สวัสดิการของสมาชิก วัตถุประสงค์ของกองทุน ให้เห็นถึงความสำคัญ ตลอดจนการร่วมเสนอ

ปัญหาและการปรับปรุงแก้ไขแผนงานโครงการ เพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหของประชาชนและสมาชิกที่เปลี่ยนแปลงไป เข้าถึงกลุ่มประชาชนที่เป็นกลุ่มวัยทำงาน ที่เป็นผู้หารายได้ และสามารถจ่ายเงินสมทบให้กับพ่อแม่ ซึ่งเป็นผู้สูงอายุ หรือลูกหลาน ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน ตลอดจนมีการส่งเสริมและพัฒนาในด้านการระดมทุน และหาสมาชิกเพิ่มเติม โดยขยายฐานสมาชิกให้เป็นแนวตั้ง ไต่ระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ที่จะมาสมัครขึ้นไป จากกลุ่มประชาชนที่มีรายได้น้อยไปสู่ประชาชนที่มีรายได้ปานกลาง ไต่ระดับขึ้นไปสู่ผู้มีรายได้สูง ไม่ขยายฐานสมาชิกอยู่ในฐานเดิมระดับรายได้เดียวกันหมด เพื่อให้ฐานสมาชิกไม่กระจุกตัวอยู่ในฐานเดียว ก่อให้เกิดปัญหากองทุนไม่มีการพัฒนาและถึงทางตันได้ในอนาคต

อย่างไรก็ตาม อาจเชิญผู้ที่มีชื่อเสียงที่ประชาชนให้การยอมรับนับถือ ให้การยกย่องให้ความเชื่อถือ และไว้วางใจมาสมัครเป็นสมาชิก ตลอดจนเป็นตัวแบบในการช่วยประชาสัมพันธ์ ก็จะช่วยให้การประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในกระบวนการมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีเป็นของทุกคน ไม่จำเป็นต้องให้ผู้ที่ยากไร้หรือผู้ที่ด้อยโอกาสเท่านั้นที่จะสมัครเป็นสมาชิก ต้องประชาสัมพันธ์และแสดงให้ประชาชนทุกกลุ่มเห็นถึงความสำคัญหรือหัวใจของกองทุนว่า ผลประโยชน์จากกองทุนกลับสู่ประชาชนในชุมชนด้วยตนเอง เป็นพี่น้องลูกหลานในชุมชนทั้งนั้น หากเด็กและเยาวชนได้รับสวัสดิการที่ดี สังคมก็จะมีผู้ใหญ่ที่ดีต่อไปในอนาคต

นอกจากนั้น ในการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ต้องนำหลักเศรษฐศาสตร์มาแสดงให้เห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด โดยนอกจากการประชาสัมพันธ์ดังกล่าวมาแล้ว อาจต้องอาศัยคณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันบอกต่อ ดึงอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน/ชุมชน (อสม.) เข้ามาช่วย เนื่องจากมีทีมงานที่เข้มแข็งอยู่แล้วและใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชน โดยอาจมีสิ่งตอบแทนอาจไม่ต้องเป็นรูปแบบของตัวเงินก็ได้ มาให้กับผู้ที่หาสมาชิกมาให้กองทุนได้จำนวนมาก หรือจัดทำสื่อที่คณะกรรมการ เพื่อให้เห็นถึงการรวมพลังในการดำเนินงานด้วย

คณะกรรมการกองทุนต้องมีการวางแผนร่วมกันกับภาคีเครือข่ายและหาแนวทาง ตลอดจนวิธีการขั้นตอนในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงประโยชน์และสวัสดิการของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ทำให้มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นในแต่ละปี เช่น การจัดพิธีมอบเงินทุนการศึกษา โดยจัดเป็นงานใหญ่ มอบพร้อมกันให้นักเรียนทุกชุมชนในแต่ละตำบล การให้ผู้มีชื่อเสียงและมีความน่าเชื่อถือ อาทิ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี เป็นผู้มอบเงินในงานฌาปนกิจ โดยมีการถ่ายภาพการมอบเงินไปลงข่าวในวารสาร

เทศบาลนครนนทบุรี ตลอดจนทุกช่องทางออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก กลุ่มไลน์ของเทศบาลนครนนทบุรี

ทั้งนี้ การดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงประโยชน์ ระเบียบและสวัสดิการของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี คณะกรรมการกองทุน ถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมาก โดยต้องให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของกองทุนยังไม่ทั่วถึงทุกกลุ่มทุกวัยและยังไม่ครอบคลุม โดยเฉพาะบริบทของชุมชนเมืองที่คณะทำงานมีจำนวนน้อย ทั้งคณะกรรมการกองทุนและเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุน ไม่เพียงพอต่อจำนวนประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรีที่มีประชากรกว่า 4 แสนคน (รวมประชากรแฝง)

ถึงแม้ว่าจะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านจอ LED บริเวณสี่แยกไฟแดง เลียงตามสาย มีแผ่นพับ โปสเตอร์ และไวนิล ก็ยังไม่เพียงพอ เนื่องจากเรื่องของกองทุนเป็นเรื่องที่ต้องให้ข้อมูลรายละเอียดที่เยอะ และต้องใช้การอธิบายเป็นหลัก โดยในส่วนของไวนิล หรือ จอ LED อาจเป็นแค่เพียงตัวช่วยในการประชาสัมพันธ์ เรื่องการนัดแนะวัน เวลา สถานที่ในการเข้าประชุมเพื่อรับฟังการนำเสนอกองทุนสวัสดิการชุมชนมากกว่าการจะให้ข้อมูลเรื่องระเบียบ คุณสมบัติ และผลประโยชน์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ต้องมีการจัดการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของการประชุมประชาคม ให้เจ้าหน้าที่นำแผ่นพับไปแจกในที่ประชุม พร้อมอธิบาย ยกตัวอย่าง และเปรียบเทียบข้อมูลให้ประชาชนมองเห็นภาพของผลประโยชน์ที่จะได้รับ และตั้งโต๊ะรับสมัครในการประชุมด้วย นอกจากนี้ ไม่ว่าจะชุมชนมีกิจกรรมหรือจัดงานอะไรก็ตาม ต้องนำเรื่องของกองทุนสวัสดิการชุมชนไปสอดแทรกประชาสัมพันธ์ด้วยเสมอ ทำให้การพัฒนาเรื่องของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เป็นไปอย่างต่อเนื่องต่อไป

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดยอาศัยรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดต่อไปนี้ได้แก่

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อวิเคราะห์กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีต่อความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชน

1.1.2 เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ประกอบด้วย ผู้บริหารและหัวหน้าส่วนราชการเทศบาลนครนนทบุรี ประธานคณะกรรมการ สมาชิกกองทุน และประชาชนที่อาศัยหรือทำงานในเขตเทศบาลนครนนทบุรี

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดยแบบสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured interview) และเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended discussion)

1.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล อาศัยวิธีการตีความข้อมูล และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม และใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ซึ่งใช้คำถามเดียวกันกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่แตกต่างกัน โดยนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม

1.3 ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดย Szentendre (1996: อ้างถึงใน คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, 2545, น. 30-31) ได้กล่าวถึงกระบวนการของการมีส่วนร่วมมีลักษณะที่เป็นพลวัต ทั้ง 4 กระบวนการ ได้แก่ การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ การร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และการร่วมติดตามประเมินผล พบว่า กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีตัวแทนประชาชนหรือคณะกรรมการกองทุน ที่มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการการมีส่วนร่วม ตั้งแต่กระบวนการร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล ทั้งด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านการระดมทุน ด้านการจัดทำบัญชี ด้านการจัดสวัสดิการ โดยผลการวิจัยได้จากการวิเคราะห์กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี และการหาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 วิเคราะห์กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ประกอบด้วยการร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ การร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และการร่วมติดตามประเมินผล

การร่วมวางแผน กระบวนการมีส่วนร่วมด้านการร่วมวางแผนของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า

1) ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีหรือกองทุนออมวันละบาทน้อย แต่สมาชิกพอมีความรู้มากกว่าประชาชน มีส่วนร่วมระดับปานกลาง

2) ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีน้อย แต่สมาชิกพอมีความรู้มากกว่าประชาชน โดยเห็นว่ากองทุนมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือด้านสวัสดิการให้แก่สมาชิก ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการให้กู้ยืม แต่ยังไม่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ทั้งหมดของกองทุนที่ให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสในชุมชนด้วย

3) ประชาชนและสมาชิกมีระดับการมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากบอกข้อมูลเรื่องของคุณสมบัติได้ไม่ครบถ้วนและไม่เป็นปัจจุบัน ผิดเพี้ยนจากข้อเท็จจริง

4) ประชาชนไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมและ/หรือศึกษาดูงานเลย มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย ในขณะที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการเข้ารับการฝึกอบรมและ/หรือศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ระดับปานกลาง

5) ประชาชนทราบว่ากองทุนมีการจัดประชุม แต่ประชาชนไม่เคยมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมเลย มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย โดยสมาชิกมีระดับการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาความต้องการตลอดจนแนวทางการแก้ไขและการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ถือว่าสมาชิกมีส่วนร่วมปานกลาง

ดังนั้น น่าจะสรุปได้ว่า ในการมีส่วนร่วมกระบวนการวางแผนของประชาชนในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีระดับการมีส่วนร่วมน้อย แต่การมีส่วนร่วมกระบวนการวางแผนของสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีส่วนร่วมปานกลาง ซึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วมวางแผนยังไม่ค่อยจะสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกเท่าที่ควร

การร่วมปฏิบัติ กระบวนการมีส่วนร่วมด้านการร่วมปฏิบัติของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า

1) ประชาชนและสมาชิกไม่เคยเข้าร่วมประชุมเพื่อพิจารณาเห็นชอบร่างระเบียบข้อบังคับและวิธีการเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีระดับการมีส่วนร่วมด้านการร่วมปฏิบัติน้อย

2) สมาชิกมีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกในการจะได้รับสวัสดิการของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี แสดงถึงระดับการมีส่วนร่วมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่ประชาชนไม่ได้สมัครเป็นสมาชิก และไม่มีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบ ระดับการมีส่วนร่วมจึงน้อย

3) สมาชิกมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้ประชาชนมาสมัครเป็นสมาชิกกองทุนข้างเป็นครั้งคราว ตามแต่โอกาสจะอำนวย มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ส่วนประชาชนได้รับการชักชวนให้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีบ้าง แต่ยังไม่ตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิก ถือว่ามีส่วนร่วมปานกลางเช่นเดียวกับสมาชิก แม้ว่าประชาชนจะยังไม่ตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิกก็ตาม

4) ประชาชนและสมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อรับรองการทำบัญชี การตรวจสอบบัญชีของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เนื่องจากไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการจัดทำบัญชีและเห็นว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุน ตลอดจนเห็นว่าคณะกรรมการกองทุนมีความรู้ในการดำเนินงานอยู่แล้ว มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย

5) ประชาชนและสมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เนื่องจากเห็นว่ามิถุนกรรมการในการดำเนินงานประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว และไม่ใช่วิธีการของประชาชนและสมาชิกที่จะต้องเข้าไปดำเนินงานในส่วนนี้ จึงมีระดับการมีส่วนร่วมน้อย

ดังนั้น อาจจะสรุปได้ว่า โดยภาพรวมของการมีส่วนร่วมกระบวนการปฏิบัติของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีระดับการมีส่วนร่วมน้อย ยกเว้นการมีส่วนร่วมกระบวนการปฏิบัติของสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ในเรื่องของการจ่ายเงินสมทบที่มีระดับการมีส่วนร่วมมาก ส่วนการมีส่วนร่วมในการชักชวนและถูกชักชวนของประชาชนและสมาชิกอยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติยังคงไม่ค่อยจะตอบสนองกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชนเท่าที่ควร

การร่วมจัดสรรผลประโยชน์ กระบวนการมีส่วนร่วมด้านการร่วมจัดสรรผลประโยชน์ของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า

1) ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยในการรับสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี แต่สมาชิกมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในการรับสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี แต่หากไม่มีเหตุหรือประสบกับกรณีที่เข้าตามระเบียบหลักเกณฑ์ที่กำหนดว่าจะได้รับสวัสดิการจากกองทุน เช่น ไม่ได้นอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ไม่ได้คลอดบุตร ไม่ได้อยู่ระหว่างกำลังศึกษา เป็นต้น ก็จะไม่ได้รับสวัสดิการ โดยเห็นว่ากองทุนให้ประโยชน์แก่ผู้ที่เป็สมาชิกที่ได้รับตามเงื่อนไขในกรณีต่าง ๆ ซึ่งกรณีที่ไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกก็จะไม่ได้รับสวัสดิการ

2) ประชาชนและสมาชิกเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า กรณีมีผู้ที่ได้รับเงินสวัสดิการเขาจะนำเงินสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ไปใช้ในการบรรเทาเหตุตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับเงินมา ระดับการมีส่วนร่วมมาก

3) ประชาชนเห็นว่าสมาชิกจะไม่ได้ประโยชน์อะไรหากไม่ได้เจ็บป่วย หรือเสียชีวิต มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย โดยในส่วนของสมาชิกเห็นว่าหากในปีใดที่สมาชิกไม่ได้รับเงินสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดยตรง แต่สมาชิกยังคงได้ประโยชน์ทางอ้อม คือการได้ช่วยเหลือสมาชิกผู้อื่นในกรณีเจ็บป่วย เกิดอุบัติเหตุ หรือเสียชีวิต มีระดับการมีส่วนร่วมมาก

4) ประชาชนและสมาชิกไม่ทราบว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการจัดสวัสดิการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ผู้ด้อยโอกาส และผู้ยากไร้ ในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน โดยไม่แน่ใจว่ามีการให้การช่วยเหลือหรือไม่ อย่างไร และเห็นว่ากองทุนไม่น่าจะมีส่วนช่วยผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก อาจถือได้ว่ามีส่วนร่วมน้อย

5) ในส่วนของประชาชนมองว่าผลประโยชน์ของกองทุนยังน้อยกว่าที่คาดไว้ เมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนในรูปแบบอื่น และผลประโยชน์ยังไม่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเมืองที่มีค่าครองชีพสูง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย ซึ่งสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการอาจจะไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ แต่สมาชิกเห็นว่าผลประโยชน์ตอบแทนของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชนระดับมาก เนื่องจากเห็นว่าจ่ายแค่เพียงวันละบาทในการส่งเงินสมทบ เมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่เป็นเงินสวัสดิการที่จะได้รับก็ถือว่าเหมาะสม

อาจสรุปได้ว่า ในการมีส่วนร่วมกระบวนการจัดสรรผลประโยชน์ของประชาชนในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีระดับการมีส่วนร่วม น้อย แต่ระดับการมีส่วนร่วมกระบวนการจัดสรรผลประโยชน์ของสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีส่วนร่วมมาก ซึ่งการมีส่วนร่วมการจัดสรรผลประโยชน์ของสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีความสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกเองแต่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเท่าที่ควร

การร่วมติดตามประเมินผล กระบวนการในการมีส่วนร่วมด้านการร่วมติดตามประเมินผลของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า

1) ประชาชนและสมาชิกเห็นว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือสมาชิกกองทุนด้านสวัสดิการครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย แต่ประชาชนที่ยังไม่สมัครเป็นสมาชิกเนื่องจากเห็นว่าผลประโยชน์สวัสดิการยังน้อยเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับกองทุนอื่น ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงอยู่ที่ระดับปานกลาง ในขณะที่สมาชิกมีระดับการมีส่วนร่วมมาก

2) ประชาชนและสมาชิกไม่มีการติดตามผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีในการให้การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชน เนื่องจากไม่แน่ใจว่ากองทุนมีการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือคนเหล่านั้น มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย

3) ประชาชนและสมาชิกมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยในการตรวจสอบบัญชีทะเบียนสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เนื่องจากคิดว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนที่จะต้องเป็นผู้ดำเนินการ

4) ประชาชนไม่แน่ใจว่ากองทุนจะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตหรือลดความเหลื่อมล้ำได้ มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย แต่ในส่วนของสมาชิกเห็นว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ตลอดจนช่วยลดความเหลื่อมล้ำให้กับประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรีได้ มีระดับการมีส่วนร่วมมาก

5) สมาชิกมีการพูดคุยปรึกษากันระหว่างสมาชิกกองทุนด้วยกันเพื่อติดตามและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ บ้าง โดยเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกโดยตรง เช่น ในเวลาที่จะเข้ามาติดต่อที่ทำการกองทุนเพื่อขอรับสวัสดิการ ซึ่งถือว่ามีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง แต่ในส่วนของประชาชนไม่เคยมีการปรึกษาหารือกันระหว่างประชาชนในชุมชนด้วยกันเพื่อติดตามและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ เลย มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่าในการมีส่วนร่วมกระบวนการติดตามประเมินผลของประชาชนในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีระดับการมีส่วนร่วมน้อย แต่การมีส่วนร่วมกระบวนการติดตามประเมินผลของสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีส่วนร่วมปานกลาง ซึ่งอาจจะยังไม่ค่อยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกเท่าที่ควรจึงทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามประเมินผลของประชาชนอยู่ในระดับน้อย และของสมาชิกอยู่ในระดับปานกลาง

โดยภาพรวม จะพบว่าสมาชิกมีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมากกว่าประชาชนในทุกกระบวนการของการมีส่วนร่วม ซึ่งประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยในทุกกระบวนการการมีส่วนร่วม โดยในกระบวนการของการมีส่วนร่วมจัดสรรผลประโยชน์ สมาชิกจะมีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาคือกระบวนการมีส่วนร่วมวางแผน กระบวนการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล และกระบวนการมีส่วนร่วมปฏิบัติ ตามลำดับ

1.3.2 แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ได้แก่

การร่วมวางแผน จากผลการวิเคราะห์กระบวนการของการมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผนพบว่า ประชาชนและสมาชิกยังไม่ค่อยทราบข้อมูลและรายละเอียดของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมากนัก โดยผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการ และคณะกรรมการ

กองทุนได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมวางแผนของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ดังต่อไปนี้

1) *ปรับแผนการประชาสัมพันธ์ให้เป็นการประชาสัมพันธ์เชิงรุก* เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลและรายละเอียดของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ให้ประชาชนในแต่ละชุมชนได้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมากที่สุด ให้ประชาชนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และคุณสมบัติของผู้จะสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนและตระหนักถึงหัวใจสำคัญของกองทุนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนมากกว่าเรื่องของผลประโยชน์ส่วนบุคคลที่จะได้รับเพื่อส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการของการมีส่วนร่วมในขั้นต่อ ๆ ไป

มีการประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงในสำนักงานของเทศบาลนครนนทบุรีเอง ลงพื้นที่เพื่อประชาสัมพันธ์ในทุกสำนัก ทุกกอง และทุกสถานศึกษา นอกจากนี้ต้องใช้สื่อทุกสื่อในการประชาสัมพันธ์ ทั้งเสียงตามสาย สื่อออนไลน์ อาทิ เฟซบุ๊ก กลุ่มไลน์ และเว็บไซต์ของเทศบาลนครนนทบุรี ตลอดจนลงในวารสารเทศบาลนครนนทบุรีอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีการพัฒนาเว็บไซต์ของเทศบาลนครนนทบุรีในการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่สนใจสามารถสมัครหรือส่งเอกสารประกอบการขอรับสวัสดิการผ่านทางเว็บไซต์ของเทศบาลนครนนทบุรีได้ก็จะช่วยให้กองทุนมีความน่าเชื่อถือ อีกทั้งยังเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนมากขึ้น

2) *จัดการประชุมในรูปแบบของการประชุมประชาคมอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสม* ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบโดยทั่วกันในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงโดยครอบคลุมประชาชนในวงกว้าง ถึงการจัดประชุมเกี่ยวกับเรื่องของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ผ่านสื่อป้ายไวเนล และเสียงตามสาย ให้ทราบกำหนดการในการประชุม จะจัดวันอะไร วันที่เท่าไร ตลอดจนเวลาและสถานที่ในการจัดประชุมต้องเหมาะสมในการเอื้อประโยชน์ให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการประชุมได้มากที่สุด เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มในแต่ละชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเสนอความต้องการ และให้ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ เข้าถึงได้ง่าย เพื่อให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและสามารถติดตามข่าวสารหรือประเด็นปัญหาที่เป็นปัจจุบันได้ตลอดเวลา

3) *จัดการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อเพิ่มทักษะการมีส่วนร่วมให้กับสมาชิกกองทุนและประชาชนอย่างสม่ำเสมอ* สร้างการรับรู้สู่สมาชิกและประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ประชาชนและสมาชิกมีทักษะในเรื่องของการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันของประชาชนและสมาชิกในแต่ละชุมชน เพื่อให้

การดำเนินงานกองทุนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะเรื่องของการพัฒนากองทุน
สู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน

การร่วมปฏิบัติ จากผลการวิเคราะห์กระบวนการการมีส่วนร่วมด้านการร่วม
ปฏิบัติของประชาชนและสมาชิก มีแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมปฏิบัติ
ของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ดังนี้

1) ต้องสร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วม
ปฏิบัติของสมาชิกและประชาชนให้มากขึ้น โดยอาศัยการประชาสัมพันธ์เชิงรุก การจัดประชุมใน
พื้นที่ของชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนและสมาชิกได้เข้าร่วมในการประชุมต่าง ๆ และให้
ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และความต้องการในการดำเนินงานกองทุน
สวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง
ระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนวิธีการในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี
ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น

2) เทศบาลต้องเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติ โดยเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงาน
อื่น ๆ ประชาชนและสมาชิก เข้ามาเป็นผู้มีส่วนร่วมดำเนินงานขับเคลื่อนกองทุน ในการจัดทำและ
ตรวจสอบบัญชี การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้
ประชาชนเข้ามาสมัครเป็นสมาชิก อาทิ ทีม อสม. ทีมจิตอาสา ให้มาร่วมสมัครเป็นสมาชิกและร่วม
เป็นคณะกรรมการ นอกจากนี้ อาจแต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับมาร่วมเป็น
คณะกรรมการ มีการชักจูงใจให้ผู้ที่เคยเป็นสมาชิกอยู่แล้ว เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีจิตอาสา มีความซื่อสัตย์
เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มาช่วยแบ่งเบาภารกิจของคณะกรรมการกองทุนที่มีอยู่ เนื่องจาก
ปัจจุบันนี้ คณะกรรมการกองทุนมีหน้าที่รับผิดชอบต่องานหลายด้าน สวมหมวกหลายใบ ทำให้ไม่
สามารถดำเนินงานกองทุนได้อย่างเต็มที่

การร่วมจัดสรรผลประโยชน์ จากผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมด้านการร่วม
จัดสรรผลประโยชน์ มีแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมดังกล่าวของ
ประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ดังนี้

1) กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีต้องมีการอธิบายชี้แจง
เปรียบเทียบตามหลักเศรษฐศาสตร์ แสดงให้เห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้
สมาชิกของกองทุนได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยให้สมาชิกเห็นว่าหากไม่ได้รับเงินสวัสดิการจาก
กองทุนในกรณีส่วนตัวที่ไม่เกิดอุบัติเหตุหรือไม่ต้องรักษาตัวในโรงพยาบาล แต่สมาชิกคนอื่น
อาจจะได้ประโยชน์จากการที่เขาประสบเหตุดังกล่าว ทำให้สังคมส่วนรวมมีความเอื้อเฟื้อซึ่งกัน
และกัน เป็นเหมือนกับกองทุน ซึ่งต้องทำให้ประชาชนได้ทราบและตระหนักถึงเรื่องนี้ว่านอกจาก

กองทุนจะจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือสมาชิกของกองทุนแล้ว ยังให้การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชนอีกด้วย

2) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ผู้ด้อยโอกาส และผู้ยากไร้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน มีสวัสดิการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ สวัสดิการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ สวัสดิการพัฒนาอาชีพ สวัสดิการสนับสนุนสาธารณสุขประโยชน์ และสวัสดิการด้านอื่น ๆ โดยต้องผ่านที่ประชุมในการพิจารณาให้ความเห็นชอบ โดยประชาสัมพันธ์ในทุกช่องทาง เพื่อให้ประชาชนและสมาชิกได้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีในการช่วยเหลือสังคมส่วนรวมมากยิ่งขึ้น

3) ผู้บริหาร ต้องทุ่มเทอย่างเต็มที่ นอกจากมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงินงบประมาณเพื่อสมทบกองทุนในนามของเทศบาลนครนนทบุรีแล้ว ยังต้องช่วยประสานหน่วยงานอื่น ๆ ให้เข้ามาเป็นภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการ เพื่อให้การสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี อาจเป็นการสนับสนุนของรางวัลให้กับคณะกรรมการหรือผู้ที่หาสมาชิกเพิ่มได้ อันจะส่งผลให้มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น และมีการปรับเปลี่ยนผลประโยชน์ในการดำเนินงานกองทุนที่มากขึ้นต่อไป

การร่วมติดตามประเมินผล จากผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมด้านการร่วมติดตามประเมินผลของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมติดตามประเมินผล ดังนี้

1) เนื่องจากเทศบาลนครนนทบุรีเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีด้วย จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนขึ้นมาตรวจสอบ โดยแต่งตั้งจากผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการ และพนักงานเทศบาล ในการตรวจสอบและติดตามประเมินผล โดยลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมที่ทำการกองทุนทุกแห่ง อย่างไรก็ตาม ในการแต่งตั้งคณะกรรมการ อาจต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วม โดยมีการแต่งตั้งสมาชิกและประชาชนที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการให้เข้ามามีบทบาทในฐานะของคณะกรรมการติดตามประเมินผลการดำเนินงานกองทุนด้วย โดยในส่วนของแต่ละที่ทำการกองทุนเองก็ต้องส่งรายงานผลการดำเนินงาน การจัดทำบัญชีพร้อมหลักฐานเข้ามาให้เทศบาลนครนนทบุรีทุกเดือน

2) ควรมีการจัดทำเกณฑ์การวัดผลสำเร็จของการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมไว้ตั้งแต่ต้นด้วย เพื่อใช้เป็นเครื่องชี้วัดว่าความร่วมมือของประชาชนและสมาชิกทำให้การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี สอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนและสมาชิกจนนำไปสู่วัตถุประสงค์และผลลัพธ์ที่ต้องการได้หรือไม่

3) ในการประเมินผลความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกองทุน นอกจากการสำรวจในส่วนของสมาชิกแล้ว ต้องมีการสำรวจถึงประชาชนที่ยังไม่ได้สมัครสมาชิกด้วย ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม หากพบว่าการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรียังมีการต้องปรับปรุงในเรื่องใด ก็จะได้นำมาพัฒนากองทุนเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกและประชาชน มีประชาชนให้ความสนใจในการมาสมัครเป็นสมาชิก เพื่อให้กองทุนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป ตลอดจนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุนในการมีส่วนช่วยลดความเหลื่อมล้ำ และช่วยส่งเสริมสวัสดิการให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง และจะได้นำข้อมูลที่ได้จากประชาชนไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมต่อไป

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี โดย Szentendre (1996: อ้างถึงใน คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, 2545, น. 30-31) ได้กล่าวถึงกระบวนการของการมีส่วนร่วมมีลักษณะที่เป็นพลวัต และแบ่งกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยในส่วนของการทำงาน สมปอง นิยะนันท์ (2555, น. 5-6) ระบุว่าการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านการระดมทุน ด้านการจัดทำบัญชี และด้านการจัดสวัสดิการ ผู้ศึกษาขออภิปรายผลตามลำดับวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ 2 ประการ ดังนี้

2.1 วิเคราะห์กระบวนการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีต่อความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชน

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมนั้นมีหลากหลาย การที่รัฐต้องจัดหาให้เพียงฝ่ายเดียวไม่ใช่แนวทางที่ผิด เพียงแต่ไม่ใช่แนวทางที่นิยมนำมาปฏิบัติกันในปัจจุบัน ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางคนเห็นว่าการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนควรเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่ต้องจัดสรรให้กับประชาชน โดยภาครัฐอาจจัดสวัสดิการโดยจัดสรรงบประมาณให้แก่ละท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ดำเนินงานจ่ายสวัสดิการให้กับประชาชนในชุมชน โดยประชาชนไม่ต้องจ่ายเงินสมทบให้กับกองทุนเลย ซึ่งไม่

สอดคล้องกับเรื่องของความร่วมมือของประชาชน ดังที่ภาวิณี ลักขม และกฤษวรรณ โฉ่วจันทร์ (2562) พบว่าความร่วมมือถือเป็นขั้นแรกของการสร้างนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการวางแผนตัดสินใจ ไม่ใช่เป็นการหาวิสัยทัศน์มาแล้วมากำหนดว่าให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้แค่กระบวนการมีส่วนร่วมขั้นไหน นอกจากนี้ ยังเป็นไปตามเป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมที่คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545, น. 14) ได้สรุปว่าความร่วมมือคือการให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการนั้น ๆ ให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการดำเนินการของโครงการ ตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการเหล่านี้

อย่างไรก็ตาม การที่รัฐจะกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพียงแค่กระบวนการจัดสรรผลประโยชน์จัดสวัสดิการให้กับประชาชนนั้น จะแตกต่างจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548, น. 4-5) ที่ว่าประเทศไทยควรใช้รูปแบบสวัสดิการผสม (Mixed Model) ที่ใช้ทั้งรูปแบบโดยสถาบันและตลาดการเงินของรัฐบาลจึงจะส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน และระพีพรรณ คำหอม (2554, น. 1-3) ที่ว่าในปัจจุบันอาศัยแนวคิดสวัสดิการสังคมเสรีนิยมประชาธิปไตย เน้นความเป็นปัจเจกบุคคลเป็นหลัก คนที่มีความสามารถ มีความพร้อมใจการดูแลตนเองและครอบครัวได้อยู่แล้ว ก็ไม่จำเป็นที่รัฐต้องเข้าไปช่วยเหลือแทรกแซงอีก และการจัดสวัสดิการให้กับคนจนควรให้คนจนช่วยเหลือตนเอง โดยหางานทำ ซึ่งสวัสดิการสังคมไม่ใช่เป็นสิทธิของประชาชนพึงจะได้รับจากรัฐ เพราะเป็นการใช้ทรัพยากรมากเกินไป เนื่องจากทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด รัฐจึงจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด รวมทั้งสร้างระบบเครือข่ายความปลอดภัยทางสังคมและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

2.1.1 การร่วมวางแผน ผลจากการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมด้านการร่วมวางแผนของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า ประชาชนและสมาชิกพอมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีหรือกองทุนออมวันละบาท วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุน และคุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือคณะกรรมการกองทุนบ้างบางส่วน เช่น ทราบว่าเป็นกองทุนที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงสวัสดิการในราคาไม่แพง มีการดำเนินงานโดยคณะกรรมการที่เป็นเหมือนตัวแทนของประชาชน แต่ไม่ทราบถึงรายละเอียดในแต่ละประเด็นของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี อาทิ บอกคุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเป็นสมาชิกได้ไม่ครบ และบอกผิดจากความเป็นจริงไปบ้าง เช่น ไม่รับบุคคลทุพพลภาพเข้าเป็นสมาชิก ซึ่งเป็นไปได้ว่าการประชาสัมพันธ์ยังไม่เข้าถึงครอบคลุมประชาชนทุกคนในแต่ละชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี สอดคล้องกับอัครดิยา ไชยฤทธิ์ (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยแบบผสมผสานเรื่อง การพัฒนาการมี

ส่วนร่วมของเครือข่ายที่ปรึกษาเพื่อการพัฒนาการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ ในจังหวัด จันทบุรี โดยปัจจัยที่สามารถทำนายการมีส่วนร่วม ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคข้อหนึ่งที่สำคัญ คือ ขาดการประชาสัมพันธ์ โดยต้องให้ประชาชนทราบถึงข้อมูลวัตถุประสงค์ตลอดจนคุณสมบัติ ของผู้จะสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วย ทั้งนี้ ต้องไม่เน้นแต่เรื่องผลประโยชน์จนเกินไป ต้องให้ เข้าถึงหัวใจสำคัญของกองทุน คือ การพึ่งตนเองและการเกื้อกูลกัน ในลักษณะของการให้อย่างมี คุณค่า รับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับสุวัฒน์ คงแป้น (2550, น. 192-193) ในเรื่องของการชี้แจงทำ ความเข้าใจกับประชาชนในรายละเอียดของกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดความ คลาดเคลื่อนจากฐานเรื่องสวัสดิการชุมชนที่เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ควรเน้นเรื่องของสิทธิ ประโยชน์สมาชิกเหมือนระบบประกันเอกชนมากเกินไป เพื่อปิดประเด็นความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น ได้ในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน

สมาชิกกองทุนบางส่วนมีส่วนร่วมในการเข้ารับการฝึกอบรมและ/หรือศึกษาดูงาน เข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาความต้องการตลอดจนแนวทางการแก้ไขและการพัฒนากองทุนบ้าง เป็นบางครั้ง แต่ประชาชนไม่เคยมีส่วนร่วมเข้ารับการฝึกอบรมและ/หรือศึกษา ดูงานและเข้าประชุม เลย ทราบเพียงข้อมูลทั่วไปของกองทุนจากการประชาสัมพันธ์เท่านั้น ซึ่งน่าจะเป็นจริง เนื่องจาก แผนพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการจัด โครงการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน กองทุนสวัสดิการชุมชน โดยมีเป้าหมายในการนำคณะกรรมการและสมาชิกไปดูงานของกองทุน อื่น ๆ ที่เป็นกองทุนต้นแบบ สอดคล้องกับปณิชา วุฒิชัยธรรมทวี (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการ พัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่ความยั่งยืน พบว่าคณะกรรมการควรมีการศึกษา ดูงานการบริหาร กองทุนสวัสดิการชุมชนในชุมชนต่าง ๆ ที่มีการจัดการบริหารดีเด่น สามารถเป็นต้นแบบในการ พัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนของตนเองได้

2.1.2 การร่วมปฏิบัติ จากผลการวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมด้านการร่วม ปฏิบัติของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า ประชาชนและสมาชิกไม่เคยเข้าร่วมประชุมเพื่อพิจารณาเห็นชอบร่างระเบียบข้อบังคับและ วิธีการเกี่ยวกับการดำเนินงาน การรับรองและการตรวจสอบบัญชีกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาล นครนนทบุรีเลย และไม่มีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการสนับสนุนการ ดำเนินงานกองทุน ซึ่งดูเหมือนว่าประชาชนและสมาชิกไม่ตระหนักว่าเป็นเรื่องที่ต้องเข้ามามี ส่วนร่วม โดยมีความคิดเห็นว่าจะไม่ใช้หน้าที่ของประชาชนและสมาชิก แต่เป็นหน้าที่ของ คณะกรรมการกองทุนที่น่าจะมีความรู้ในการดำเนินงานอยู่แล้ว ซึ่งค่อนข้างจะมีความสอดคล้องกับ

ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (IAP2: International Association for Public Participation) ในระดับ ที่ 3 คือ การเข้ามามีบทบาท (To Involve): ซึ่งการมีส่วนร่วมระดับนี้มักดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545, น. 22-24) ที่พบว่าจำนวนประชาชนที่เข้าร่วมมีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ หากระดับการมีส่วนร่วมต่ำจำนวนประชาชนที่เข้าร่วมจะมีมาก และหากระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้น จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสุธี ประคำ (2559) ได้ศึกษาแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนนี้ ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้ที่มาจากคณะกรรมการชุมชนจึงมีข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่และรู้จักประชาชนในพื้นที่ดี ตรงกับที่ปณิชา วุฒิชรรมทวิ (2554) ที่ได้พบข้อเสนอว่า ในส่วนของคณะกรรมการควรคัดเลือกคณะกรรมการที่มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นที่น่าเชื่อถือของชุมชนเข้ามาเป็นกรรมการ ด้วยการสรรหาบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมจากสมาชิกในพื้นที่ ผ่านกิจกรรมเวทีประชาคม หรืออื่น ๆ ตลอดจนมีการจัดเวทีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของคณะกรรมการบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องด้วยความเข้าใจและเอื้อประโยชน์ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการอาจยังไม่เป็นที่รู้จักและน่าเชื่อถือของประชาชนในบางกลุ่มตามบริบทของชุมชนเมือง นอกจากนี้ คณะกรรมการมีภารกิจหลายด้าน อาจทำให้การดำเนินงานกองทุนไม่ต่อเนื่อง โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบ และเชิญชวนให้ประชาชนมาสมัครเป็นสมาชิกกองทุนบ้างเป็นครั้งคราว แต่ในส่วนของประชาชนไม่ได้ให้ความสนใจจึงไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกแม้ว่าจะเคยได้รับการชักชวนให้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนบ้างก็ตาม จึงไม่มีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบ เนื่องจากเห็นว่าผลประโยชน์ของกองทุนน้อยกว่าที่คาดหวัง เป็นไปได้ว่าการมีส่วนร่วมปฏิบัติของประชาชนและสมาชิกมีเฉพาะในส่วนของสมาชิกที่จ่ายเงินสมทบอย่างสม่ำเสมอและเชิญชวนให้ประชาชนมาสมัครสมาชิกกองทุนบ้าง เป็นการส่งเสริมจำนวนสมาชิกให้ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ แม้ว่าจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีจะมีจำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากร และการขยายฐานสมาชิกยังอยู่ในกลุ่มเดิม ๆ แต่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของกองทุนในการเป็นกองทุนสำหรับการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้านสวัสดิการชุมชน

2.1.3 การร่วมจัดสรรผลประโยชน์ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการมีส่วนร่วมด้านการร่วมจัดสรรผลประโยชน์ของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า สมาชิกมีส่วนในการรับสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของกองทุน อาจจะนับว่าเป็นข้อดีที่สมาชิกทุกคนได้รับผลประโยชน์เป็นไปตามที่ระเบียบข้อบังคับกำหนดไว้อย่างสะดวก และรวดเร็ว ในราคาประหยัด โดยไม่มีเรื่องร้องเรียน ซึ่งผลประโยชน์ของกองทุนมีความสมเหตุสมผลและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งมีผลแตกต่างไปจากปิยะพงษ์ สนิทไชย และประจักษ์ บัวผัน (2556) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ การควบคุมจำนวนค่าสวัสดิการตามระเบียบเงื่อนไขที่กำหนด อยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้ ควรมีแนวทางการรับฟังความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาของกองทุนสวัสดิการชุมชน

โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีได้รับเงินสนับสนุนจาก พอช. และมีเทศบาลนครนนทบุรีให้การสนับสนุนเจ้าหน้าที่และสนับสนุนงบประมาณสมทบเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เพื่อมอบสวัสดิการที่จับต้องได้ให้กับประชาชนในชุมชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งน่าจะต้องมีเครือข่ายอื่น ๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วในการร่วมสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน สอดคล้องกับวัชรภรณ์ จันทนกุล และสัญญา เคนาภูมิ (2559, น. 3-14) ได้สรุปว่าการจัดสวัสดิการสังคมโดยอาศัยชุมชน หากยังได้รับการพัฒนาระดับขึ้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว ก็น่าจะเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าให้กับพลเมืองและเป็นการสนองนโยบายการจัดสวัสดิการสังคมของรัฐเป็นอย่างดี

ทั้งนี้ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมอบสวัสดิการให้สมาชิกกองทุนในกรณีเจ็บป่วย/รักษาพยาบาล มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือทุนการศึกษา และกรณีเสียชีวิตตามลำดับ โดยจำนวนเงินที่ใช้จ่ายที่สุดจะจ่ายเป็นเงินสวัสดิการกรณีเสียชีวิต รองลงมาคือกรณีเจ็บป่วย/รักษาพยาบาล และทุนการศึกษาตามลำดับ โดยสมาชิกเห็นว่ากองทุนให้ประโยชน์แก่ผู้ที่เป็สมาชิกที่ได้รับตามเงื่อนไขในกรณีต่าง ๆ สอดคล้องกับจรรยา กลัดล้อม (2560, น. 63-71) ที่ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดชัยนาทสู่ความยั่งยืน พบว่าปัจจัยที่ช่วยให้เกิดผลสำเร็จในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน คือ การให้บริการดูแลชาวบ้านอย่างเป็นรูปธรรม กลไกโครงสร้างคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีคุณภาพ การบริหารจัดการระบบการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกอย่างเปิดเผยตามระเบียบข้อบังคับ และได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชน ซึ่งสมาชิกมองว่านอกเหนือจากการรับสวัสดิการแล้วยังได้รับผลประโยชน์อื่นจากกองทุน นั่นคือ การได้ช่วยเหลือสมาชิกผู้อื่น ซึ่งผลประโยชน์ตอบแทน

ของกองทุนสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชน แต่ในส่วนของประชาชนเห็นว่าความเป็นสมาชิกจะไม่ได้ประโยชน์อะไรหากไม่ได้รับเงินสวัสดิการ ผลประโยชน์ของกองทุนเองก็น้อยกว่าที่คาดไว้ เมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนในรูปแบบอื่น เช่น ประกันชีวิต ไม่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเมืองที่มีค่าครองชีพสูง ทั้งนี้ ประชาชนและสมาชิกเห็นว่า กรณีที่สมาชิกได้รับเงินสวัสดิการ สมาชิกจะนำเงินสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีไปใช้ในการบรรเทาเหตุตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับเงิน โดยทั้งประชาชนและสมาชิกไม่ทราบว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการจัดสวัสดิการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ผู้ด้อยโอกาส และผู้ยากไร้ในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน

2.1.4 การร่วมติดตามประเมินผล จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการในการมีส่วนร่วมด้านการร่วมติดตามประเมินผลของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า ประชาชนและสมาชิกเห็นว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือสมาชิกกองทุนครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย โดยไม่มีการติดตามผลการดำเนินงานในการให้การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชน เนื่องจากไม่แน่ใจเรื่องของระเบียบข้อบังคับ และไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบบัญชีทะเบียนสมาชิกกองทุน และคิดว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนที่จะต้องเป็นผู้ดำเนินการสอดคล้องกับคณิศร ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545, น. 22-24) ที่พบว่าจำนวนประชาชนที่เข้าร่วมมีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม

โดยสมาชิกมีการพูดคุยปรึกษากันระหว่างสมาชิกกองทุนด้วยกันเพื่อติดตามและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ บ้าง และเห็นว่ากองทุนมีส่วนช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตลอดจนช่วยลดความเหลื่อมล้ำให้กับประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรีสอดคล้องกับงานวิจัยของจิระกิตต์ งามจันทร์ศรี (2556) ที่พบว่า ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน ออมวันละบาทช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกกองทุน และเงินออมจากการดำเนินงานกองทุนสามารถป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ แต่ในส่วนของประชาชนกลับไม่แน่ใจว่ากองทุนจะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตหรือลดความเหลื่อมล้ำ และไม่เคยมีการปรึกษาหารือกันในชุมชนเพื่อติดตามและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ สอดคล้องกับสุริรัตน์ แสงโสด (2558) ที่ว่าชุมชนยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนว่าเป็นเครื่องมือที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนจึงไม่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล

2.2 แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

2.2.1 การร่วมวางแผน จากผลการวิเคราะห์กระบวนการของการมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผนพบว่า ประชาชนและสมาชิกยังไม่ค่อยทราบข้อมูลและรายละเอียดของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมากนักอาจจะมาจากเรื่องของการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่เข้าถึงครอบคลุมประชาชนทุกคนในแต่ละชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี เนื่องจากมีประชากรแฝงจำนวนประมาณครึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมดที่มีอยู่ในทะเบียนบ้าน และมีพื้นที่กว้างขวาง จึงอาจต้องใช้แนวทางเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมวางแผน ดังต่อไปนี้

1) ปรับแผนการประชาสัมพันธ์ให้เป็นการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลและรายละเอียดของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมากที่สุดสอดคล้องกับสมปอง นิยะนันท์ (2555) ที่ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลท่าสูง อำเภอท่าสูง จังหวัดขอนแก่น โดยการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ในการระดมทุนถือเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนากองทุนด้วย ทั้งนี้ อาจเปิดช่องทางให้ประชาชนที่สนใจสามารถสมัครหรือส่งเอกสารประกอบการขอรับสวัสดิการผ่านทางเว็บไซต์ของเทศบาลนครนนทบุรี ได้ก็จะช่วยให้กองทุนมีความน่าเชื่อถือ อีกทั้งยังอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนมากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับจิระกิตต์ งอยจันทร์ศรี (2556) ที่ได้ศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนออมทรัพย์วันละบาท ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเต่างอย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร พบว่าควรเน้นการพัฒนาในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการดำเนินงาน และอำนวยความสะดวกในการรับบริการ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และคุณสมบัติของผู้จะสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนและตระหนักถึงหัวใจสำคัญของกองทุนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในชุมชนมากกว่าเรื่องของผลประโยชน์ส่วนบุคคลที่จะได้รับ ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวัฒน์ ชมสา (2557) ที่พบว่าสาเหตุการตัดสินใจเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลน้ำปาด อำเภอ น้ำปาด จังหวัดอุดรดิษฐ์ คือการมีสถานที่ตั้งของกองทุนสวัสดิการที่มีความสะดวกและสามารถติดต่อได้ง่าย การได้รับสวัสดิการจากกองทุน ด้านการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย เห็นประโยชน์ คุณค่า และความสำคัญของการเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชนเป็นผู้ชักชวนหรือแนะนำให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก ซึ่งนำไปเป็นหัวข้อสำหรับใช้ในการประชาสัมพันธ์ได้ และยังสอดคล้องกับสุวัฒน์ คงแป้น (2550, น. 192-193) ในเรื่องของผลประโยชน์ ต้องมีการชี้แจงทำความเข้าใจรายละเอียดสวัสดิการชุมชน ไม่ให้เกิดความ

คลาดเคลื่อนจากฐานเรื่องสวัสดิการชุมชนที่เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ควรเน้นเรื่องของสิทธิประโยชน์สมาชิกเหมือนระบบประกันเอกชนมากเกินไป

2) จัดการประชุมในรูปแบบของการประชุมประชาคมอย่างสม่ำเสมอ และเหมาะสม สอดคล้องกับแนวทางในการผลการจัดสวัสดิการชุมชนให้ดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน ของสุวัฒน์ คงแป้น (2550, น. 188-191) ที่ให้มีการจัดประชุมใหญ่ของสมาชิก โดยเชิญแกนนำ และหน่วยงานในพื้นที่มาร่วมประชุมด้วยทำพิธีมอบสวัสดิการในแต่ละด้านให้แก่สมาชิก รวมทั้ง การจ่ายสวัสดิการผู้ยากลำบากที่ไม่ได้เป็นสมาชิก จ่ายสวัสดิการที่เป็นสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นผลที่เกิดขึ้นชัดเจนและสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบกำหนดการในการประชุม จะจัดวันอะไร วันที่เท่าไร ตลอดจนเวลาและสถานที่ในการจัดประชุมต้องเอื้อประโยชน์ให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการประชุมได้มากที่สุด เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มในแต่ละชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเสนอความต้องการ และให้ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ เข้าถึงได้ง่าย เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักและมีการได้รับข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2553, น. 19-20) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดย 4 องค์ประกอบที่สำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ คือ 1) ควรจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมตามกลุ่มประชากรหรือพื้นที่ย่อย ๆ อย่างสม่ำเสมอ 2) การสื่อสารมีลักษณะของการพูดคุยหรือปรึกษาหารือให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้อย่างเปิดเผยและเพียงพอ ควรมีการกำหนดแบบแผนในการแสดงความคิดเห็นและมีหลักเกณฑ์การตัดสินใจร่วมกัน 3) ประชาชนที่เข้าร่วมควรมีจำนวนและความเป็นตัวแทนที่เหมาะสม มีความเป็นตัวแทนที่เหมาะสม และ 4) ควรมีการจัดทำเกณฑ์การวัดผลสำเร็จของการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมไว้ตั้งแต่ต้น เพื่อใช้เป็นเครื่องชี้วัดการมีส่วนร่วมของประชาชนว่านำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการเพียงใด

3) จัดการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อเพิ่มทักษะการมีส่วนร่วมให้กับสมาชิก กองทุนและประชาชนอย่างสม่ำเสมอ สร้างการรับรู้สู่สมาชิกและประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ให้สมาชิกมีทักษะในเรื่องของการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันของประชาชนและสมาชิกในแต่ละชุมชน ให้ประชาชนมาเข้าร่วมสมัครเป็นสมาชิก เพื่อให้การดำเนินงานกองทุนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวลักษณ์ พันธุ์พัก และพวยัพ พะยอมยนต์ (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน จังหวัดนนทบุรี โดยมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากองทุน คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน หรือควรมีการจัดสัมมนาศึกษาดูงานการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เข้มแข็ง และประสบความสำเร็จ

2.2.2 การร่วมปฏิบัติ จากผลการวิเคราะห์กระบวนการการมีส่วนร่วมด้านการร่วมปฏิบัติของประชาชนและสมาชิก มีแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมปฏิบัติของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ดังนี้

1) **ต้องสร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมปฏิบัติของสมาชิกและประชาชนให้มากขึ้น** โดยอาศัยการประชาสัมพันธ์เชิงรุก การจัดประชุมในพื้นที่ของชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนและสมาชิกได้เข้าร่วมในการประชุมต่างๆ และให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และความต้องการในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อให้ประชาชนเห็นวิธีการในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น มีความสอดคล้องกับสวีสร์ตัน แสง โสค (2558) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมสามัคคีต้นขาม ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน พบว่า ชุมชนเองยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนว่าเป็นเครื่องมือที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

2) **เทศบาลต้องเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติ** โดยเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ประชาชนและสมาชิก เข้ามาเป็นผู้มีส่วนร่วมดำเนินงานขับเคลื่อนกองทุน ในการจัดทำและตรวจสอบบัญชี การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนเข้ามาสมัครเป็นสมาชิก อาทิ ทีม อสม. ทีมจิตอาสา ให้มาร่วมสมัครเป็นสมาชิกและร่วมเป็นคณะกรรมการ นอกจากนี้ อาจแต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับมาร่วมเป็นคณะกรรมการ สอดคล้องกับงานวิจัยของปณิชา วุฒิชัยธรรมทวี (2554) ที่ว่าในส่วน of คณะกรรมการควรคัดเลือกคณะกรรมการที่มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นที่น่าเชื่อถือของชุมชนเข้ามาเป็นกรรมการด้วยการสรรหาบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมจากสมาชิกในพื้นที่ ผ่านกิจกรรมเวทีประชาคม หรืออื่น ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สุทธิ ประคำ (2559) ได้ศึกษาแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเลที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ การมุ่งเน้นให้ประชาชนในชุมชนและสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การประชุมในระดับหมู่บ้าน การจัดทำประชาคมหมู่บ้าน/ตำบล เพื่อค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหา และเสนอแนวทางแก้ไขการจัดสวัสดิการสังคมในชุมชน

ทั้งนี้ อาจมีการชักจูงใจให้ผู้ที่เป็สมาชิกอยู่แล้ว เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีจิตอาสา มีความซื่อสัตย์ เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มาช่วยแบ่งเบาภารกิจของคณะกรรมการกองทุนที่มีอยู่ เนื่องจากปัจจุบันนี้ คณะกรรมการกองทุนมีหน้าที่รับผิดชอบต่องานหลายด้าน สวมหมวกหลายใบ ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานกองทุนได้อย่างเต็มที่

2.2.3 การร่วมจัดสรรผลประโยชน์ จากผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมด้านการร่วมจัดสรรผลประโยชน์ มีแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกต่อการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ดังนี้

1) *กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีต้องมีการอธิบายชี้แจงเปรียบเทียบตามหลักเศรษฐศาสตร์* แสดงให้เห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้สมาชิกของกองทุนได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยต้องให้สมาชิกเห็นว่าหากไม่ได้รับเงินสวัสดิการจากกองทุนในกรณีส่วนตัวที่ไม่เกิดอุบัติเหตุหรือไม่ต้องรักษาตัวในโรงพยาบาล แต่สมาชิกคนอื่นอาจจะได้ประโยชน์จากการประสบเหตุดังกล่าว ทำให้สังคมส่วนรวมมีความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน เป็นเสมือนกองทุน ซึ่งต้องทำให้ประชาชนได้ทราบและตระหนักถึงเรื่องนี้ว่า นอกจากกองทุนจะจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือสมาชิกของกองทุนแล้ว ยังให้การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสุวัฒน์ คงแป้น (2550, น. 192-193) ที่ต้องชี้แจงทำความเข้าใจรายละเอียดสวัสดิการชุมชน ไม่ให้เกิดความคลาดเคลื่อนจากฐานเรื่องสวัสดิการชุมชนที่เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันให้ประชาชนทราบ

2) *ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม* ผู้ด้อยโอกาส และผู้ยากไร้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน มีสวัสดิการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ สวัสดิการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ สวัสดิการพัฒนาอาชีพ สวัสดิการสนับสนุนสาธารณะประโยชน์ และสวัสดิการด้านอื่น ๆ โดยต้องผ่านที่ประชุมของคณะกรรมการกองทุนในการพิจารณาให้ความเห็นชอบ สอดคล้องกับจรรยาลักษณ์ เกตุปมา (2551) พบว่าการให้ความช่วยเหลือจะเป็นไปตามเงื่อนไขที่กลุ่มเป็นผู้กำหนด โดยมีปัจจัยหนุนต่อการจัดสวัสดิการชุมชน เช่น ความสามัคคี ความร่วมมือ การกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน การวางแผนการบริหารงานด้านชุมชน

ทั้งนี้ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ในทุกช่องทาง เพื่อให้ประชาชนและสมาชิกได้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีในการช่วยเหลือสังคมส่วนรวมมากยิ่งขึ้น เพื่อขยายผลการจัดสวัสดิการชุมชนให้ดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับสุวัฒน์ คงแป้น (2550, น. 188-191) ซึ่งต้องมีการดำเนินการขยายสมาชิกให้

ครอบคลุมสัดส่วนประชากรส่วนใหญ่ ซึ่งหากสมาชิกมีจำนวนน้อยจะส่งผลกระทบต่อจำนวนเงินที่นำมาใช้ในการจัดสวัสดิการและการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) **ผู้บริหาร ต้องทุ่มเทอย่างเต็มที่** นอกจากมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงินงบประมาณเพื่อสมทบกองทุนในนามของเทศบาลนครนนทบุรีแล้ว ยังต้องช่วยประสานหน่วยงานอื่น ๆ ให้เข้ามาเป็นภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการสอดคล้องกับสายันต์ ไหมพิมพ์ (2560) ที่ศึกษาการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ผู้บริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนทราบว่ากองทุนสวัสดิการชุมชน คือ กองบุญ ที่มุ่งให้สมาชิกหรือคนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลอย่างสันติ โดยผู้บริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนต้องการให้มีการพัฒนากองทุนแบบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น อันจะส่งผลให้มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น และมีการปรับเปลี่ยนผลประโยชน์ในการดำเนินงานกองทุนให้เพิ่มขึ้นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับสมปอง นิยะนันท์ (2555) ที่ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยแนวทางการพัฒนาการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ การเพิ่มเงินตอบแทนสวัสดิการให้แก่สมาชิกให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เพิ่มประเภทของการจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมหลากหลาย ตามลำดับ

2.2.4 การร่วมติดตามประเมินผล จากผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมด้านการร่วมติดตามประเมินผลของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกระบวนการร่วมติดตามประเมินผล ดังนี้

1) **เนื่องจากเทศบาลนครนนทบุรีเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีด้วย** จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนขึ้นมาตรวจสอบ โดยแต่งตั้งจากผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการ และพนักงานเทศบาล ในการตรวจสอบและติดตามประเมินผล โดยลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมที่ทำการกองทุนทุกแห่ง ซึ่งมีความสอดคล้องกับสายันต์ ไหมพิมพ์ (2560) ที่ศึกษาการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าผู้บริหารกองทุนจะต้องประเมินการบริหารจัดการกองทุนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของโสภา สารยศ (2553) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังน้ำคู้ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่าควรมีการตรวจสอบการนำเงินไปใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการกู้เงินกองทุนสวัสดิการชุมชน

2) ควรมีการจัดทำเกณฑ์การวัดผลสำเร็จของการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมไว้ตั้งแต่ต้นด้วย เพื่อใช้เป็นเครื่องชี้วัดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกทำให้การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนและสมาชิกจนนำไปสู่วัตถุประสงค์และผลลัพธ์ที่ต้องการได้หรือไม่ สอดคล้องกับทฤษฎี ชวนไชยสิทธิ์ และคณะ (2556, น. 25) ที่ว่าการจะทำให้บุคคล หรือกลุ่มคนเข้ามาร่วมมือหรือมีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมทางสังคมในรูปแบบของการมีส่วนร่วมและสมัครใจ จำเป็นต้องเข้าใจในวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของประชาชนในชุมชน เพื่อให้สามารถกำหนดสิ่งเร้าได้เหมาะสมกับกิจกรรมการพัฒนา

3) ในการประเมินผลความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกองทุน นอกจากการสำรวจความพึงพอใจในส่วนของสมาชิกแล้ว ต้องมีการสำรวจถึงประชาชนที่ยังไม่ได้สมัครสมาชิกด้วย หากพบว่าการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรียังมีการต้องปรับปรุงในเรื่องใด ก็จะได้้นำข้อมูลที่ได้มาพัฒนากองทุนเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกและประชาชน เมื่อประชาชนเข้าร่วมสมัครเป็นสมาชิก กองทุนก็จะมีคามเข้มแข็งและยั่งยืน โดยภาพของทุกฝ่าย คาดหวังให้การมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนมีการพัฒนาและได้รับข้อเสนอแนะจากประชาชนโดยตรง และการประเมินผลยังเป็นการประชาสัมพันธ์อีกทางหนึ่งด้วย เพื่อนครนนทบุรีจะเป็นนครแห่งสวัสดิการอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีของประชาชนและสมาชิกในชุมชน จะต้องเริ่มต้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมขั้นแรกคือ การมีส่วนร่วมวางแผน กล่าวคือ การประชาสัมพันธ์จะต้องมีความเข้มข้นขึ้น ทุกฝ่ายควรจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะผู้บริหาร และหัวหน้าส่วนราชการ ในส่วนของคณะกรรมการต้องแบ่งหน้าที่กันให้ชัดเจน ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับในการมอบสวัสดิการให้สมาชิก มีการบริหารจัดการอย่างโปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยการมีส่วนร่วมต้องไม่ให้เป็นการบั่นทอนมากกว่าสร้างประโยชน์ให้กับประชาชนอย่างแท้จริง กองทุนสวัสดิการชุมชนจึงจะมีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน สามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเป็นกองทุนที่เป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง

จากการศึกษา อาจสรุปการอภิปรายผลได้ว่า ในส่วนของกระบวนการร่วมวางแผนประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกองทุนและประชาชนที่เป็นสมาชิก จะมีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลข่าวสารทั่วไปของกองทุนจากการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางหรือสื่อต่าง ๆ เท่านั้น ส่วนกระบวนการร่วมปฏิบัติ ก็จะมีประชาชนที่สมัครเป็นสมาชิกแล้ว จะมีส่วนร่วมจ่ายเงินสมทบ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยในกระบวนการร่วมจัดสรรผลประโยชน์

สมาชิกมีสิทธิรับเงินสวัสดิการจากกรณีต่าง ๆ ตามระเบียบข้อบังคับ แต่สมาชิกจะยังไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมติดตามประเมินผล ทราบว่าสมาชิกยังคงได้รับการจ่ายสวัสดิการอย่างรวดเร็วและครบถ้วน ซึ่งคณะกรรมการกองทุนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการมีส่วนร่วม และถือเป็นตัวแทนของประชาชน

อย่างไรก็ตามในการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการมีส่วนร่วม นั้น อาจจำเป็นต้องให้เจ้าหน้าที่เข้าไปมีส่วนร่วมด้วย โดยเฉพาะเรื่องของการจ่ายสวัสดิการให้กับประชาชน หรือการเบิกจ่ายเงิน ไม่ควรให้ประชาชนดำเนินการเพียงลำพัง เนื่องจากประชาชนก็เป็นปวงชนคนธรรมดา ที่มีโลก หลง อาจจะทำเหตุที่ไม่คาดคิด เช่น การนำเงินกองทุนไปใช้ลงทุนและนำผลกำไรที่ได้มาใช้ประโยชน์ส่วนตัว

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานต่าง ๆ ของภาครัฐตามหลักการล้วนเป็นสิ่งที่ดี มีมุมมองในแง่ที่ดียิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่ควรให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมาเป็นเครื่องบั่นทอนในการดำเนินงานต่าง ๆ ดังนั้น จึงต้องมีการร่วมมือกันดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีในทุกกระบวนการ ตั้งแต่กระบวนการมีส่วนร่วมวางแผน การมีส่วนร่วมปฏิบัติ การมีส่วนร่วมจัดสรรผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล เพื่อให้กองทุนสามารถดำเนินได้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ ความสำเร็จของกองทุนอยู่ที่ประชาชนได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งต้องอาศัยทั้งปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารและคณะกรรมการ รวมถึงการมีแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในทุกกระบวนการ ทั้งการประชาสัมพันธ์เชิงรุก การจัดประชุมประชาคม การอบรมให้ความรู้ การเพิ่มภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน ผู้บริหารต้องลงมาสนับสนุนในทุกด้าน มีการจัดทำเกณฑ์วัดผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม และมีการประเมินความคิดเห็นของประชาชน โดยการมีส่วนร่วมช่วยให้การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แม้ว่าในบริบทของชุมชนเมืองที่ผลประโยชน์สวัสดิการอาจจะยังไม่ค่อยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเท่าที่ควร

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 การนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี สามารถสร้างประโยชน์ในเชิงวิชาการ กล่าวคือ

3.1.1 การนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้ในการพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมแต่ละขั้นตอนเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

3.1.2 การนำข้อมูลที่ได้มาเสริมสร้างและต่อยอดเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน

3.1.3 การนำผลการวิจัยไปปรับใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานด้านการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการนโยบายอื่น ๆ ของเทศบาล

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีของคณะผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการ พนักงานและเจ้าหน้าที่เทศบาลนครนนทบุรี ตลอดจนสมาชิกกองทุนและประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี

3.2.2 ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนักวิชาการและเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องของการมีส่วนร่วม จำนวนอย่างน้อย 3 ท่าน ในการศึกษาการพัฒนาแนวทางในกระบวนการของการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2.3 ควรมีการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2548). *ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). *แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549)*. สืบค้นจาก https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/more_news.php?cid=327
- กองทุนสวัสดิการสังคม เทศบาลนครนนทบุรี. (ม.ป.ป.). *กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี [แผ่นพับ]*. ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครนนทบุรี.
- กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดสิงห์บุรี. (2555). *เอกสารงานวิจัยกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดสิงห์บุรี: ดอก ผล ต้น ใบ*. กรุงเทพฯ: กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดสิงห์บุรี.
- กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี. (2562). *ระเบียบข้อบังคับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี*. ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครนนทบุรี.
- ขนิษฐา ศรีนนท์. (2544). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนย่อยต่อการวางแผนพัฒนาชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- คณินิจ ศรีบัวเอี่ยม, ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์, พิสิฐ สุกรีพงษ์, พัชรี สิโรรส, ถวิลวดี บุรีกุล, ไสภารัตน์ จารุสมบัติ... สิทธิศักดิ์ ทรัพย์ศิริโสภา. (2545). *แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540: ปัญหาอุปสรรค และทางออก*. นนทบุรี, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จรรยา กลัดล้อม. (2560). *ปัจจัยการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการจังหวัดชัยนาทสู่ความยั่งยืน*. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*. 7(2), 63-71. สืบค้นจาก <http://www.phdindevadmin.com/warasan/วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา%20ปี%207เล่ม%202/4.5.จรรยา%20กลัดล้อม%2063-72.pdf>
- จรรยาลักษณ์ เกตุปมา. (2551). *แนวทางการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน*. (การศึกษาระดับปริญญาโทบริหารการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

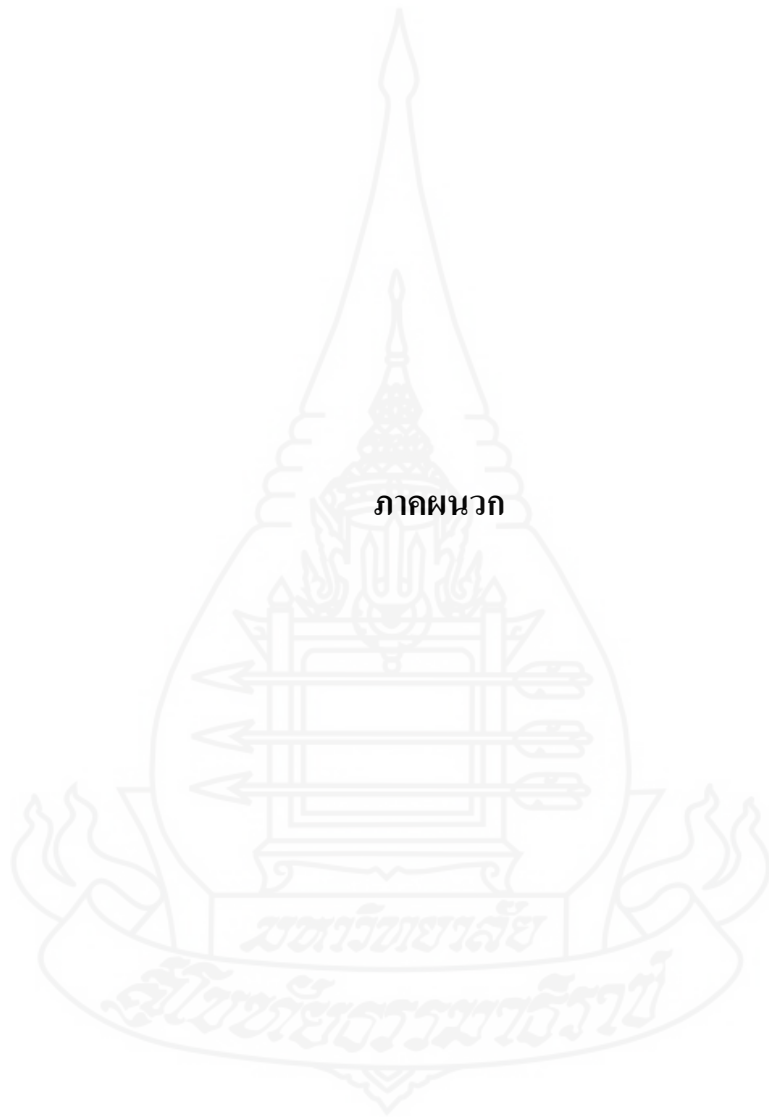
- จิระกิตต์ จอยจันทร์ศรี. (2556). การประเมินผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนออมทรัพย์
วันละบาท ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ อำเภอดำรงวิทยารมย์ จังหวัดสกลนคร.
(วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร, สกลนคร.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2559). รัฐประศาสนศาสตร์กับการมีส่วนร่วม. ใน *ประมวลสาระชุดวิชา แนวคิด
ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์* (หน่วยที่ 12, น. 254-257). (ครั้งที่พิมพ์ 12).
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐวัฒน์ ชมสา. (2557). สาเหตุการตัดสินใจเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาล
ตำบลน้ำป่า อำเภอน้ำป่า จังหวัดอุดรธานี. (ภาคินพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, อุดรธานี.
- ทฤษฎ ชวน ไชยสิทธิ์, ภัทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ, ปาลีรัตน์ การดี, รติกา อังกูร, และเพ็ญแข
ศรีสุทธิกุล. (2556). การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการกองทุนชุมชน.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นราธิป ศรีราม. (2554). แนวคิดเกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น. ใน *เอกสารการสอน
ชุดวิชาการจัดบริการสาธารณะ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2531). *แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา
ชุมชน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สักดิ์โสภากการพิมพ์.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, ภัทรฤดี สุพัฒน์โสภณ, สักดา ทวีศรี, และพรรณภัทร
ปลั่งศรีเจริญสุข. (2553). *แนวทางพัฒนาเครือข่ายสวัสดิการชุมชนตามแนวปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บำรุง จัดพวง. (2563). รายงานผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครนนทบุรี
ประจำปี 2563. ดำเนินการประชุม ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร 2 สำนักงานเทศบาลนคร
นนทบุรี.
- ปณิชา วุฒิชรรมทวิ. (2554). *แนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนสู่ความยั่งยืน ศึกษาเฉพาะ
กรณีจังหวัดนนทบุรี*. (สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, นนทบุรี.
- ประเวศ วะสี. (2542). *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม: แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม*.
กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

- ปิยะพงษ์ สนิทไชย และประจักษ์ บัวผัน. (2556, กันยายน-ธันวาคม). การบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 6(3), 571-583, สืบค้นจาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/31487/27045>
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. (2542, 17 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 116 ตอนที่ 114 ก. หน้า 48/17. สืบค้นจาก <http://www.dla.go.th/work/planlocal/กฎหมาย%20ระเบียบ/พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่%20อปท.%20พ.ศ.2542%20pdf.pdf>
- พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2562. (2562, 16 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 136 ตอนที่ 50 ก. หน้า 169 สืบค้นจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/050/T_0164.PDF
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546. (2546, 1 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 120 ตอนที่ 94 ก. น. 6. สืบค้นจาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER18/DRAWER003/GENERAL/DATA0000/00000029.PDF>
- พัฒนาชุมชน. (2555, กรกฎาคม 6). *สวัสดิการชุมชน*. [Web log message]. สืบค้นจาก <http://patcharin1992.blogspot.com/>
- พิทักษ์ กาฬกิติ. (2540). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ภาวิณี ลักขม และกฤษฎวรรณ โฉ่วชรินทร์. (2562, กรกฎาคม-ธันวาคม). เงื่อนไขการเกิดนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 10(2), 109-126, สืบค้นจาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/polscimujournal/article/download/134048/158114/>
- มานิต สุทศสกุล. (2557). การเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารภาครัฐ. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารภาครัฐ* (หน่วยที่ 15, น. 247). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รศคนธ์ รัตนเสริมพงศ์. (2557). แนวคิดและหลักการบริหารท้องถิ่น. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารท้องถิ่น* (หน่วยที่ 1, น. 1-19 – 1-27). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รศคนธ์ รัตนเสริมพงศ์. (2558). การบริหารท้องถิ่น. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารภาครัฐ* (หน่วยที่ 7, น. 64-69). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ระพีพรรณ คำหอม. (2554). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย: Social Welfare in Thai Society*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัชรภรณ์ จันทนุกูล และสัญญา เคนาภูมิ. (2559). แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมระดับชุมชน อย่างยั่งยืน. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 8(4), 3-14. สืบค้นจาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/abcjournal/article/view/95492/74593>
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2553). *อุปสรรคของประชาชนจะมีความหมายในการจัดทำงบประมาณของ อบต..* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วันทนี วาสิตะสิน, สุรางค์รัตน์ วศินารมณ, กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. (2537). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ สวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริเพ็ญ เนื่องจำนง. (2542). *การมีส่วนร่วมของพนักงานในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร: ศึกษา เฉพาะกรณี โรงไฟฟ้าบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ศูนย์ส่งเสริมนวัตกรรมและธรรมาภิบาลท้องถิ่น. (2553). *การกระจายอำนาจกับการปฏิรูป ประเทศไทย เล่มที่ 4 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ภาคประชาชนและการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2545). *การศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี กรุงเทพมหานคร*. รายงานการวิจัยเสนอสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2546). *สวัสดิการชุมชนพึ่งตนเอง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน).
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2552). *คู่มือการดำเนินการ โครงการสนับสนุน การจัดสวัสดิการชุมชน*. กรุงเทพฯ: แอ๊ปเปิ้ล ฟรินดิง กรุ๊ป.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2559). *คู่มือสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและทุน ชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2562). *คู่มือการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ปี 2562*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2563). *คู่มือการดำเนินงาน โครงการสนับสนุน การจัดสวัสดิการชุมชน ปีงบประมาณ 2563*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

- สมคิด แก้วทิพย์. (2556). *รูปแบบการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภูมิสังคมระดับตำบลในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สมชัย จิตสุชน. (2563, 16 มกราคม). *วาระทีดีอาร์ไอ: ความเหลื่อมล้ำ 2020 (1): เรารู้อะไร เราควรรู้อะไร*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/649234>
- สมปอง นิยะนันท์. (2555). *การบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สายันต์ ไหมพิมพ์. (2560). *การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดฉะเชิงเทรา. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2560). *การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม: เทคนิควิธีและการนำไปสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2562). *คานวน์ไหลคจำนวนประชากร ปี พ.ศ. 2562 ระดับตำบล*. สืบค้นจาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/file/62/stat_t62.xlsx.
- สิริพัฒน์ ลากจิตร. (2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุธี ประคำ. (2559). *แนวทางสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, กำแพงเพชร.
- สุริย์รัตน์ แสงโสด. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมสามัคคีต้นขาม ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- สุวัฒน์ คงแป้น(บ.ก.). (2550). *สวัสดิการชุมชน “คนไม่ทิ้งกัน”*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน).

- เสาวลักษณ์ พันธุ์พีก และพายัพ พะยอมยนต์. (2561, กันยายน-ธันวาคม). การพัฒนากองทุน
สวัสดิการชุมชนจังหวัดนนทบุรี. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต*,
14(3), 27-40. สืบค้นจาก [http://www.graduate.dusit.ac.th/journal/index.php/sdujournal/
article/download/544/476/](http://www.graduate.dusit.ac.th/journal/index.php/sdujournal/article/download/544/476/)
- โสภา สารยศ. (2553). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงาน โครงการกองทุนสวัสดิการ
ชุมชนตำบลวังน้ำคู้ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก*. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- อภิญา กังสนารักษ์. (2544). *รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับ
คณะของสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อติญา ไชยฤทธิ. (2560). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาการบริหาร
งานจังหวัดแบบบูรณาการในจังหวัดจันทบุรี*. สืบค้นจาก [http://202.28.77.107/dcms
/files/56810211.pdf](http://202.28.77.107/dcms/files/56810211.pdf).
- Fitzsimons, A., Hope, M., Cooper, C. and Russell, K.. (2011). *Empowerment and Participation in
Youth Work*. Exeter: Learning Matters.
- Scolum, R., Wichhart, L., Rocheleau, D., and Thomas-Slayter, B.. (1995). *Power, Process and
Participation-Tools for Change*. London: Intermediate Technology.

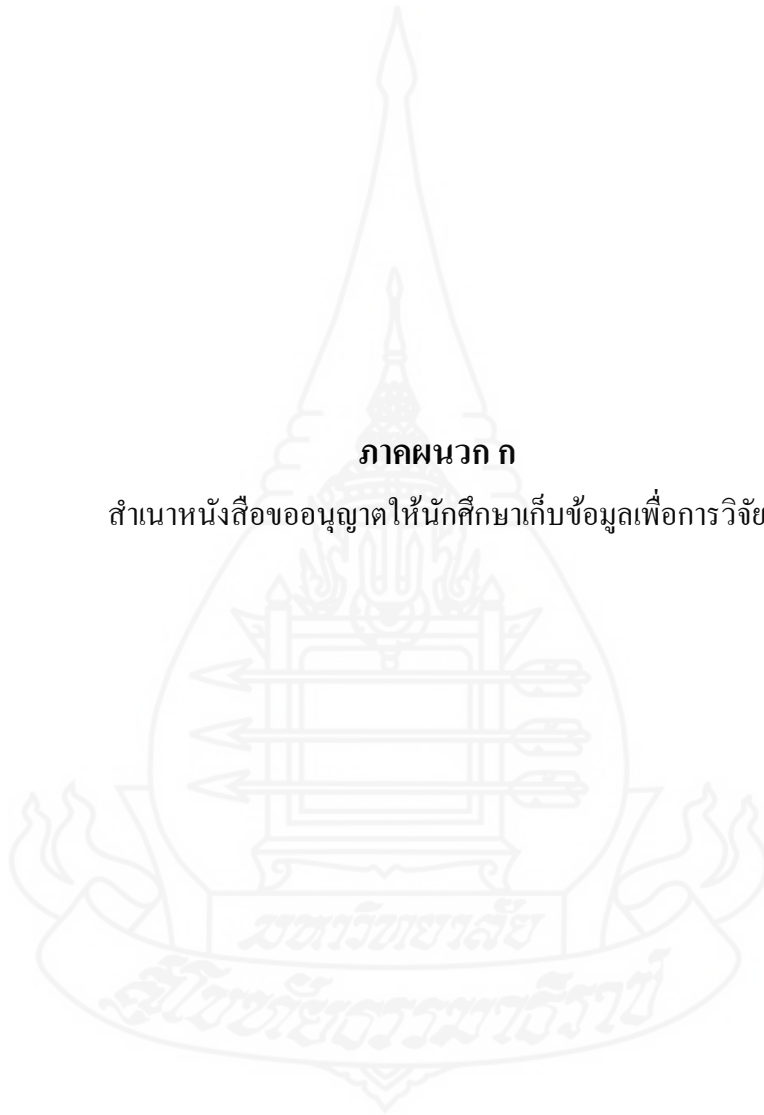
ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก

สำเนาหนังสือขออนุญาตให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ อว ๐๖๐๒.๑๗/บ ๒๒๕

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน รองนายกเทศมนตรีนครนนทบุรี
(คุณวรุดิ ศรินนท์)

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวมาลาวรรณ สังข์ตระกูล นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครนนทบุรี” ซึ่งมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่ส่งมาพร้อมนี้

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นักศึกษารายดังกล่าวเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลทำการวิจัย ทั้งนี้ นักศึกษาจะดำเนินการนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง หากต้องการสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมโปรดติดต่อกับนักศึกษาโดยตรงได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๑-๐๒๐-๔๖๖๕

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษา และขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

โทร. ๐๒-๕๐๔๘๘๘๘-๖

โทรสาร. ๐๒-๕๐๓๓๖๑๒

ที่ อว ๐๖๐๒.๑๗/บ ๗๕๕

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน รองนายกเทศมนตรีนครนนทบุรี
(คุณประสิทธิ์พงษ์ ตีวาจัน)

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวมาลาวรรณ สังข์ตระกูล นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครนนทบุรี” ซึ่งมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่ส่งมาพร้อมนี้

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นักศึกษารายดังกล่าวเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลทำการวิจัย ทั้งนี้ นักศึกษาจะดำเนินการนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง หากต้องการสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมโปรดติดต่อกับนักศึกษาโดยตรงได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๑-๐๒๐-๕๖๖๕

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษา และขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศิริราม)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

ที่ อว ๐๖๐๒.๑๗/บ ๖๒๕

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน รองนายกเทศมนตรี และประธานกอง
(คุณวุฒิชัย มะลี)

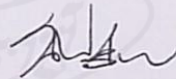
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวมาลาวรรณ สังข์ตระกูล นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง "การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครนนทบุรี" ซึ่งมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัฒน์ เมธาสุทธิรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่ส่งมาพร้อมนี้

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นักศึกษารายดังกล่าวเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลทำการวิจัย ทั้งนี้ นักศึกษาจะดำเนินการนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง หากต้องการสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมโปรดติดต่อกับนักศึกษาโดยตรงได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๑-๐๒๐-๔๖๖๕

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษา และขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

โทร. ๐๒-๕๐๔๘๑๑๑-๖

โทรสาร. ๐๒-๕๐๓๓๖๑๒

ที่ อว ๐๖๐๒.๑๗/บ ๒๗๕

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๗๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน รองปลัดเทศบาลนครนนทบุรี

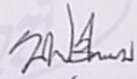
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวมาลาวรรณ สังข์ตระกูล นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง "การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครนนทบุรี" ซึ่งมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่ส่งมาพร้อมนี้

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นักศึกษารายดังกล่าวเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล ทำการวิจัย ทั้งนี้ นักศึกษาจะดำเนินการนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง หากต้องการสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมโปรดติดต่อกับนักศึกษาโดยตรงได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๑-๐๒๐-๔๖๖๕

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษา และขอขอบพระคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีธรรม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

โทร. ๐๒-๕๐๔๘๑๘๑-๖

โทรสาร. ๐๒-๕๐๓๓๖๑๒

ที่ อว ๐๖๐๒.๑๗/ป ๖๒๔

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักการคลัง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๗ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวมาลาวรรณ สังข์ตระกูล นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครนนทบุรี” ซึ่งมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่ส่งมาพร้อมนี้

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นักศึกษารายดังกล่าวเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลทำการวิจัย ทั้งนี้ นักศึกษาจะดำเนินการนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง หากต้องการสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมโปรดติดต่อกับนักศึกษาโดยตรงได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๑-๐๒๐-๔๖๖๕

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษา และขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

โทร. ๐๒-๕๐๔๘๘๘๑-๖
โทรสาร. ๐๒-๕๐๓๓๖๑๒

17 5-63

ที่ อว ๐๖๐๒.๑๗/บ ๖๕๔

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวมาลาวรรณ สังข์ตระกูล นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง "การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครนนทบุรี" ซึ่งมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่ส่งมาพร้อมนี้

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นักศึกษารายดังกล่าวเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลทำการวิจัย ทั้งนี้ นักศึกษาจะดำเนินการนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง หากต้องการสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมโปรดติดต่อกับนักศึกษาโดยตรงได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๑-๐๒๐-๔๖๖๕

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษา และขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศิริราม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

โทร. ๐๒-๕๐๕๘๑๘๑-๖

โทรสาร. ๐๒-๕๐๓๓๖๑๒

ที่ อว ๐๖๐๒.๑๗/บ ๒๕๖๓

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คุณบำรุง จัดฟ่วง
(หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ และเลขานุการกองทุนฯ)

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวมาลาวรรณ สังข์ตระกูล นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง "การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลนครนนทบุรี" ซึ่งมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่ส่งมาพร้อมนี้

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นักศึกษารายดังกล่าวเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลทำการวิจัย ทั้งนี้ นักศึกษาจะดำเนินการนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง หากต้องการสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมโปรดติดต่อกับนักศึกษาโดยตรงได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๑-๐๒๐-๔๖๖๕

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษา และขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

โทร. ๐๒-๕๐๔๘๑๑๑-๖
โทรสาร. ๐๒-๕๐๓๓๖๑๒

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

การศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี คำชี้แจง ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะสงวนคำตอบของผู้ให้ข้อมูลเป็นความลับ และจะใช้คำตอบเพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาในเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีเท่านั้น โดยการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติหรือดำเนินการ การจัดสรรผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ส่วนการดำเนินงานกองทุน ได้แก่ ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านการระดมทุน ด้านการจัดทำบัญชี และด้านการจัดสวัสดิการ ขอขอบพระคุณ

วัน.....ที่..... เวลา.....นาฬิกา ณ

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

- 1.1 ชื่อ-สกุลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....
- 1.2 เพศ.....อายุ.....ปี ระดับการศึกษา.....
- 1.3 อาชีพ.....หมายเลขโทรศัพท์.....
- 1.4 ความสัมพันธ์กับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี (ออมวันละบาท)
.....

2. มิตินวิธีการของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ต่อประชาชนและสมาชิกกองทุนว่ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ในกระบวนการใดบ้าง อย่างไร

2.1 การร่วมวางแผน

- 2.1.1 มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี หรือกองทุนออมวันละบาทหรือไม่ อย่างไร
- 2.1.2 มีความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีหรือไม่ อย่างไร
- 2.1.3 มีความรู้และมีส่วนร่วมในการเสนอคุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีหรือไม่ อย่างไร
- 2.1.4 มีส่วนร่วมในการเข้ารับการฝึกอบรมและ/หรือศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีหรือไม่ อย่างไร
- 2.1.5 มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหา ความต้องการ แนวทางการแก้ไขและการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีหรือไม่ อย่างไร

2.2 การร่วมปฏิบัติ

2.2.1 มีการเข้าร่วมประชุมเพื่อพิจารณาเห็นชอบร่างระเบียบข้อบังคับและวิธีการเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีหรือไม่ อย่างไร

2.2.2 มีส่วนร่วมในการสมัครเป็นสมาชิกกองทุนและมีการจ่ายเงินสมทบอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ อย่างไร

2.2.3 มีส่วนร่วมในการเชิญชวนหรือชักชวนให้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีหรือไม่ อย่างไร

2.2.4 มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อรับรองการทำบัญชีการตรวจสอบบัญชีของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีหรือไม่ อย่างไร

2.2.5 มีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีหรือไม่ อย่างไร

2.3 การร่วมจัดสรรผลประโยชน์

2.3.1 มีส่วนร่วมในการรับสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีหรือไม่ อย่างไร

2.3.2 หากได้รับเงินสวัสดิการ จะนำเงินสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีไปใช้ในการบรรเทาเหตุตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับเงินหรือไม่ อย่างไร

2.3.3 หากไม่ได้รับเงินสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีแล้วได้ประโยชน์อะไรจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีบ้าง

2.3.4 กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการจัดสวัสดิการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหรือไม่ อย่างไร

2.3.5 ผลประโยชน์ตอบแทนของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนและสมาชิกในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

2.4 การร่วมติดตามประเมินผล

2.4.1 กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือสมาชิกกองทุนด้านสวัสดิการครอบคลุมตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย หรือไม่ อย่างไร

2.4.2 มีการติดตามผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีในการให้การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ อย่างไร

2.4.3 มีการตรวจสอบบัญชีทะเบียนสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ อย่างไร

2.4.4 กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตลอดจนช่วยลดความเหลื่อมล้ำให้กับประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรีหรือไม่ อย่างไร

2.4.5 มีการปรึกษากันระหว่างสมาชิกกองทุนและประชาชนในชุมชนเพื่อติดตามและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ หรือไม่ อย่างไร

3. มิติระบบคิดของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ต่อประชาชนและสมาชิกกองทุนในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

3.1 ด้านโครงสร้างการบริหาร

3.1.1 กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมีคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนประชาชนในทุกตำบลช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นหรือไม่ อย่างไร

3.1.2 คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มีส่วนช่วยในการลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

3.1.3 คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีควรมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในเรื่องใดบ้าง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

3.1.4 ลักษณะและรูปแบบการประจุมร่วมกันของคณะกรรมการมีความเหมาะสมกับประชาชนและสมาชิกที่ต้องการเข้าร่วมหรือไม่ อย่างไร

3.1.5 ลักษณะระเบียบข้อบังคับของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานหรือไม่ อย่างไร

3.2 ด้านการระดมทุน

3.2.1 มีคณะกรรมการเพียงพอในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหรือไม่ อย่างไร

3.2.2 มีวิธีการในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงประโยชน์และสวัสดิการของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีอย่างเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

3.2.3 ควรปรับปรุงลักษณะการจ่ายเงินสมทบของสมาชิกกองทุน การดำเนินการรวบรวมเงินออม จำนวนเงินทุนหมุนเวียน และค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนและสมาชิกผู้ด้อยโอกาส และผู้ยากไร้ในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

3.2.4 มีการได้รับเงินสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ หรือไม่ อย่างไร

3.2.5 ต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาในด้านการระดมทุน และหาสมาชิกเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร

3.3 ด้านการจัดทำบัญชี

3.3.1 ควรเพิ่มทักษะความสามารถของผู้จัดฐานทะเบียนและบัญชีสมาชิกกองทุนหรือไม่ อย่างไร

3.3.2 รูปแบบการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายและการจัดทำบัญชีคุมเงินฝากสะสมของสมาชิกกองทุนมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

3.3.3 ใครควรมีส่วนร่วมในการเลือกและตัดสินใจในการกำหนดงบประมาณจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี ไปจัดสวัสดิการสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

3.3.4 ปัญหาหรืออุปสรรคใดที่สำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลผลการดำเนินงาน และการแสดงยอดเงินคงเหลือ

3.3.5 มีการตรวจสอบบัญชีกองทุนสวัสดิการชุมชนหรือไม่ อย่างไร

3.4 ด้านการจัดสวัสดิการ

3.4.1 ลักษณะของสวัสดิการที่กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีจัดให้แก่สมาชิกและ/หรือประชาชนในชุมชนครอบคลุมประชาชนทุกวัย ตลอดจนผู้ด้อยโอกาสหรือไม่ อย่างไร

3.4.2 ลักษณะการจ่ายเงินตอบแทนสวัสดิการให้แก่สมาชิกมีความเป็นธรรม และเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

3.4.3 ขั้นตอน และระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการการรับ-จ่ายเงินสวัสดิการให้แก่สมาชิก มีความสะดวก รวดเร็วและทันการณ์หรือไม่ อย่างไร

3.4.4 กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน การจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนและสมาชิกในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

3.4.5 ข้อเด่นและข้อด้อย และผลลัพธ์ในการจัดสวัสดิการชุมชนให้แก่ประชาชนและสมาชิกในชุมชนคืออะไร โปรดอธิบาย

4. ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และปัจจัยแห่งความสำเร็จ ในการมีส่วนร่วมดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

4.1 ปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีเป็นอย่างไร

4.2 การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี หรือไม่ อย่างไร

4.3 ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านใดและเรื่องอะไร อย่างไรบ้าง เพื่อให้กองทุน
สวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีประสบความสำเร็จ และมีศักยภาพมากขึ้น

4.4 ความคาดหวังต่อการมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาล
นครนนทบุรีในอนาคต เป็นอย่างไร

4.5 ปัจจัยใดที่ส่งผลทำให้ท่านหรือประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ
ดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีมากที่สุด

4.6 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการ
ชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีที่ผ่านมา

4.7 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาล
นครนนทบุรี มีการพัฒนาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น เรื่องอะไรและอย่างไรบ้าง

4.8 เรื่องที่กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรีเคยประสบความสำเร็จหรือ
เรื่องที่ไม่ประสบความสำเร็จ

4.9 ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จหรือไม่สำเร็จดังกล่าว คืออะไร

ภาคผนวก ค

ระเบียบข้อบังคับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

ระเบียบข้อบังคับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนทบุรี

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการจัดสวัสดิการให้กับประชาชน โดยมุ่งหวังให้ประชาชนคนไทยทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิต จึงสนับสนุนให้ทุกพื้นที่ สามารถจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อจัดการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในระดับชุมชนอย่างทั่วถึง โดยที่รัฐบาลจะสนับสนุนการพัฒนากองทุนให้มีความเข้มแข็ง และจะสมทบงบประมาณให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชน รวมถึงการพัฒนารูปแบบการให้สวัสดิการให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนในเขตเทศบาลนครนทบุรี ได้รับสวัสดิการชุมชนอย่างทั่วถึง และการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดระเบียบการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนทบุรี เป็นหลักปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

หมวด ๑

ข้อความทั่วไป

- ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบข้อบังคับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนทบุรี”
 ข้อ ๒ สำนักงานกองทุน เลขที่ ๑ ซอยรัตนานิเบศร์ ๖ ถนนรัตนานิเบศร์ ตำบลบางกระสอบ อำเภอเมือง จังหวัดนทบุรี โทร. ๐ ๒๕๘๘ ๐๕๐๐ ต่อ ๒๑๓๓, ๐๘ ๑๕๕๗ ๘๕๐๐

หมวด ๒

วัตถุประสงค์

- ข้อ ๓ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนทบุรี มีวัตถุประสงค์ ดังนี้
 ๑. เพื่อเป็นกองทุนสำหรับการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้านสวัสดิการชุมชน
 ๒. เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชน และปลูกจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม
 ๓. เพื่อเสริมสร้างความรัก ความสามัคคี การเอื้ออาทรของคนในชุมชน
 ๔. เพื่อเป็นกองทุนสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาในชุมชน ตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หมวด ๓

สมาชิก

- ข้อ ๔ คุณสมบัติสมาชิก
 ๑. เป็นผู้พักอาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครนทบุรี
 ๒. มีอายุตั้งแต่ แรกเกิด - ๗๕ ปี มีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว หรือโรคร้ายแรง
 ๓. เห็นชอบกับหลักการ วัตถุประสงค์ของกองทุน และสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน

๔. เป็นผู้ที่มีจิตอาสา เสียสละ ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น
๕. คณะกรรมการมีมติในที่ประชุมเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- ข้อ ๕ การสมัครเป็นสมาชิก
๑. ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิก แนบสำเนาบัตรประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน
๒. ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ๒๐ บาท
๓. ชำระค่าสมาชิกกองทุน เดือนละ ๓๐ บาท หรือปีละ ๓๖๐ บาท
- ข้อ ๖ การขาดสมาชิกภาพ
๑. ตาย
๒. ขาดชำระค่าสมาชิกกองทุน ติดต่อกัน ๓ เดือน
๓. ลาออก กองทุนจะไม่คืนเงินให้ทุกกรณี
- ข้อ ๗ สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก มีดังนี้
๑. ต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุน
๒. เข้าร่วมการประชุม และมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการกองทุน
๓. ต้องสนใจและสนับสนุนกิจการของกองทุน ให้ความช่วยเหลือกิจการของกลุ่ม และปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี มอบหมาย
๔. ต้องไม่กระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการผิดกฎหมาย ศีลธรรม และวัฒนธรรมอันดี ซึ่งอาจนำมาซึ่งความเสียหายกับกองทุน
๕. ได้รับสวัสดิการจากกองทุน (เกิด แก่ เจ็บ เสียชีวิต ทุนการศึกษา อื่นๆ ฯลฯ)

หมวด ๔

คณะกรรมการกองทุน

- ข้อ ๘ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี” ได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่สมาชิกกองทุน จำนวน ๒๔-๓๐ คน โดยมีสัดส่วนชาย-หญิงเท่าๆ กัน ให้คณะกรรมการกองทุนเลือกกรรมการด้วยตนเอง ๑ คน เป็นประธานกองทุน โดยมีตำแหน่งอื่น ๆ ได้แก่ รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และตำแหน่งอื่นตามความเหมาะสม ให้ประธานกองทุนเป็นผู้แต่งตั้ง
- ข้อ ๙ คณะกรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี เมื่อหมดวาระให้จัดประชุมสมาชิก และดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการให้แล้วเสร็จภายใน ๙๐ วัน
- ข้อ ๑๐ นอกจากการพ้นวาระจากตำแหน่งตามข้อ ๙ กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ
๑. ตาย
๒. ลาออก
๓. คณะกรรมการมีมติให้ออก

ข้อ ๑๑ คุณสมบัติคณะกรรมการ

๑. เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี
๒. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์
๓. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
๔. ไม่เป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ หรือมีประวัติเสื่อมเสียด้านการเงิน
๕. เป็นผู้ที่มีซื่อสัตย์ เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ข้อ ๑๒ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. รับสมัครสมาชิก และจัดทำทะเบียนสมาชิก
๒. จัดทำร่างระเบียบข้อบังคับกองทุน
๓. บริหารกองทุนให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์
๔. จัดทำแผนการบริหารจัดการกองทุน และแผนจัดหารายได้เข้าสมทบกองทุน
๕. ให้บริการ ติดตามผลและตรวจสอบความช่วยเหลือที่ให้สวัสดิการแก่สมาชิก
๖. จัดทำฐานข้อมูล ทะเบียนบัญชีหรือเอกสารต่างๆ
๗. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยปฏิบัติงานกองทุน
๘. ประสานงานกับส่วนราชการ องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการบริหารกองทุน

หมวด ๕

เงินกองทุน

ข้อ ๑๓ เงินกองทุน

๑. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
๒. ค่าสมาชิกกองทุน/รายเดือน/หกเดือน/รายปี
๓. เงินบริจาค
๔. เงินอุดหนุนจากหน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๕. รายได้จากการจัดกิจกรรมสนับสนุนกองทุน

หมวด ๖

สวัสดิการ

สมาชิกจะได้รับสวัสดิการจากกองทุน ตามข้อ ๑๔ และข้อ ๑๕ จะต้องเป็นสมาชิกครบ ๖ เดือน

ข้อ ๑๔ การคลอดบุตร

- จ่ายเพื่อซื้อผ้าอ้อม ชุดแรกคลอด รับขวัญเด็ก จำนวน ๑,๐๐๐ บาท

ข้อ ๑๕ การเจ็บป่วย เข้ารักษาตัวในโรงพยาบาล หรือผู้ป่วยนอก

- จ่ายเป็นค่าเย็บแผล (ผู้ป่วยใน ร.พ.) ครั้งละ ๕๐๐ บาท ปีละไม่เกิน ๒ ครั้ง
- ยกเว้น** กรณีอุบัติเหตุ ไม่ต้องเป็นสมาชิกครบ ๖ เดือน นอน ร.พ. ครั้งละ ๕๐๐ บาท
- หรือกรณีอุบัติเหตุ กระดูกแตก หัก มีการเอ็กซเรย์ และเข้าเฝือก (ผู้ป่วยนอก) ครั้งละ ๕๐๐ บาท ปีละไม่เกิน ๒ ครั้ง

ข้อ ๑๖ เสียชีวิต

๑. เป็นสมาชิกครบ ๑ ปี จ่ายเป็นค่าจัดการศพ ๓,๐๐๐ บาท
 ๒. เป็นสมาชิกครบ ๒ ปี จ่ายเป็นค่าจัดการศพ ๖,๐๐๐ บาท
 ๓. เป็นสมาชิกครบ ๓ ปี จ่ายเป็นค่าจัดการศพ ๙,๐๐๐ บาท
 ๔. เป็นสมาชิกครบ ๔ ปี จ่ายเป็นค่าจัดการศพ ๑๒,๐๐๐ บาท
 ๕. เป็นสมาชิกครบ ๕ ปี จ่ายเป็นค่าจัดการศพ ๑๕,๐๐๐ บาท
- หมายเหตุ** กรณีสมาชิกเสียชีวิตก่อนครบ ๑ ปี และเสียชีวิตเกิน ๕ ปี
- ๑) เสียชีวิตไม่เกิน ๖ เดือน จ่ายเป็นค่าจัดการศพ ๑,๐๐๐ บาท
 - ๒) เสียชีวิตหลัง ๖ เดือน แต่ไม่ครบ ๑ ปี จ่ายเป็นค่าจัดการศพ ๒,๐๐๐ บาท
 - ๓) กรณีเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุ ตามข้อ ๑ หรือ ข้อ ๒ ๓,๐๐๐ บาท
 - ๔) กรณีเสียชีวิตหลังปีที่ ๕ กองทุนจะจ่ายค่าจัดการศพให้สูงสุด ๑๕,๐๐๐ บาท

ข้อ ๑๗ สวัสดิการเกี่ยวกับงานศพ

- จ่ายเป็นค่าพวงหรีด
- จ่ายเป็นค่าเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมศพ

ข้อ ๑๘ ทุนการศึกษา

- จ่ายเป็นค่าทุนการศึกษาให้กับสมาชิก (เด็กนักเรียน) ปีละ ๑ ครั้ง ๆ ละ ๕๐๐ บาท
จ่ายต่อเนื่อง ๗ ปี

ข้อ ๑๙ สวัสดิการด้านการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือคนยากจน คนด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ ผู้พิการ
รายละไม่เกิน ๕๐๐ บาท ทั้งนี้ต้องเป็นผู้ที่ได้รับการรับรองว่าเป็นผู้สมควรได้รับความช่วยเหลือจากประธานชุมชนนั้น และที่ประชุมคณะกรรมการกองทุนฯ ให้ความเห็นชอบ

ข้อ ๒๐ สวัสดิการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมให้นันทนาการด้านการส่งเสริมสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุ

ข้อ ๒๑ สวัสดิการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ รายละไม่เกิน ๕๐๐ บาท ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามมติที่ประชุมคณะกรรมการกองทุนฯ ให้ความเห็นชอบ

ข้อ ๒๒ สวัสดิการด้านประเพณีและวัฒนธรรม

- จ่ายเป็นค่าจัดงานประเพณีและวัฒนธรรม เช่น งานวันปีใหม่ งานวันเด็ก งานวันสงกรานต์ ฯลฯ

ข้อ ๒๓ สวัสดิการพัฒนาอาชีพ

- จ่ายเป็นค่าจัดการฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพให้กับสมาชิกกองทุนฯ

ข้อ ๒๔ สวัสดิการสนับสนุนสาธารณประโยชน์

- จ่ายเป็นค่าสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามมติที่ประชุมคณะกรรมการกองทุนฯ ให้ความเห็นชอบ

ข้อ ๒๕ สวัสดิการด้านอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับกองทุน สามารถดำเนินการได้
ทั้งนี้ต้องผ่านที่ประชุมคณะกรรมการกองทุนพิจารณาให้ความเห็นชอบ

หมวด ๗**ค่าใช้จ่ายบริหารกองทุน**

ข้อ ๒๖ ค่าใช้จ่ายการบริหารกองทุน	๑๒,๐๐๐ บาท
๑. ค่าตอบแทนคณะกรรมการ	๗,๐๐๐ บาท
๒. ค่าพาหนะกรรมการในการปฏิบัติงานหรือเข้าร่วมการประชุม	๑,๐๐๐ บาท
๓. ค่าจัดการประชุม การอบรม	๒,๐๐๐ บาท
๔. ค่าจัดซื้อวัสดุ สำนักงาน ฯลฯ	๒,๐๐๐ บาท

(ทุกรายการสามารถถัวจ่ายได้)

หมวด ๘**การประชุม**

- ข้อ ๒๗ กำหนดให้คณะกรรมการกองทุนต้องมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง
- ข้อ ๒๘ กำหนดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ปีละ ๑ ครั้ง หลังสิ้นปีบัญชี
- ข้อ ๒๙ การนับองค์ประชุม ต้องมีผู้เข้าร่วมการประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

หมวด ๙**บทเฉพาะกาล**

- ข้อ ๓๐ ในวาระเริ่มแรกให้มีคณะกรรมการกองทุน ๑ คณะ ซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อ ๑๑ ทำหน้าที่เป็นกรรมการกองทุนโดยการเสนอชื่อในที่ประชุมของคณะกรรมการจัดตั้งกองทุน และให้คณะกรรมการกองทุนตามข้อ ๘ เปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อบัญชี "กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี"

หมวด ๑๑**การแก้ไขระเบียบ**

- ข้อ ๓๑ ระเบียบข้อบังคับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี อาจต้องมีความจำเป็นปรับปรุงแก้ไข ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ หรือตามฐานะทางการเงินของกองทุน
- ข้อ ๓๒ ให้คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๒

(นายสมจิตต์ วุฒิสุทธิ)

ประธานคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี

ภาคผนวก ง
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้บริหาร

1) นายวรวุฒิ ศรีนนท์	รองนายกเทศมนตรีนครนนทบุรี
2) นายวุฒิชัย มะลี	รองนายกเทศมนตรีนครนนทบุรี
3) นายประสิทธิ์พงษ์ ดีวาจิน	รองนายกเทศมนตรีนครนนทบุรี

2. หัวหน้าส่วนราชการ

1) นายศราวุธ ธรรมแสง	รองปลัดเทศบาลนครนนทบุรี
2) นายสนธยา ทองดี	ผู้อำนวยการสำนักการคลัง
3) นางสาวสายฝน ถนอมรอด	ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม

3. คณะกรรมการกองทุน

1) นายสมจิตต์ วุฒิสุทธิ	ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครนนทบุรี
2) นางเจริญศรี หวังอนุตตร	กรรมการกองทุน/ประธานชุมชนวัดตานนาค
3) นายบำรุง จัดพ่วง	นักบริหารงานสวัสดิการสังคม/กรรมการและเลขานุการ

4. สมาชิกกองทุน

- นางณัฐนันท์ จันทร์สวัสดิ์
- นายสมชาย เกษแก้ว
- นายมงคลชัย ไตรจิตร

5. ประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี

- นางสาวเนตรดิยา กณศายะ
- นางสาวพัชนี ดวงเงิน
- นางสาวอรณิช จันทร์รุ่ง

ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

1. นายวุฒิชัย มะลี	รองนายกเทศมนตรีนครนนทบุรี
2. นายบำรุง จัดฟวง	นักบริหารงานสวัสดิการสังคม/กรรมการและเลขานุการ
3. นางเจริญศรี หวังอนุตร	กรรมการกองทุน/ประธานชุมชนวัดตานนาค
4. นางพรรณิภา อรรถกฤษณ์	กรรมการและเลขานุการ
5. นางสาวคันธารัตน์ บุญคง	กรรมการและเลขานุการ
6. นางลัดดา เทียนทอง	สมาชิก
7. นางจินดา คู่ม่วงค์	สมาชิก
8. นางสาวสุมาลี สังเกต	สมาชิก
9. นางราตรี ทองสุวรรณ	สมาชิก
10. นางสาวนันทนา ศรีธนอมวงศ์	สมาชิก
11. นางบุญปลูก ชงชัย	สมาชิก
12. นางศรีอุไร สระม้า	สมาชิก
13. นางพิศเพลิน กิริหิโย	สมาชิก
14. นางจินตญา อิ่มน้อย	สมาชิก
15. นางวิภาวี นาคบุตร	สมาชิก
16. นางสาวนันทนิศ์ บาลเมือง	สมาชิก
17. นายทวี อัดถนัง	สมาชิก
18. นายบุญซงค์ เม่นมุกดา	สมาชิก
19. นางอุบลรัตน์ จันทร์เทศ	ประชาชน
20. นางไพลิน สุยานะ	ประชาชน
21. นางอะลิษา จันสีสุก	ประชาชน
22. นางสาวสุดารัตน์ เทียนทอง	ประชาชน
23. นายวรปัญญา เมธางกูร	ประชาชน
24. นางสาวเสาวลักษณ์ เกาะหมาก	ประชาชน
25. นางทัศนีย์ แก้วดี	ประชาชน
26. นางสาวมาลาวรรณ สังข์ตระกูล	ผู้ศึกษาค้นคว้า

ภาคผนวก จ

รูปภาพการสัมภรณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

รูปภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวมาลาวรรณ สังข์ตระกูล
วัน เดือน ปีเกิด	30 ธันวาคม พ.ศ. 2525
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
ประวัติการศึกษา	นิเทศศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2548
สถานที่ทำงาน	เทศบาลนครนนทบุรี อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
ตำแหน่ง	นักพัฒนาชุมชน

